

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Sosyoloji Bilim Dalı

İÇ GÖÇ SÜRECİNDE KADININ ROLÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ARDAHAN, GÖLE İLÇESİ ÖRNEĞİ

Başak KARABACAK

Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2023

İÇ GÖÇ SÜRECİNDE KADININ ROLÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ARDAHAN,
GÖLE İLÇESİ ÖRNEĞİ

Başak KARABACAK

Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Sosyoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2023

KABUL VE ONAY

Başak Karabacak tarafından hazırlanan “İç Göç Sürecinde Kadının Rolü Üzerine Bir İnceleme: Ardahan, Göle İlçesi Örneği” başlıklı bu çalışma, 08/09/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hüseyin TÜRK

Doç. Dr. Özlem DEMREN

Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarda adları yazılı jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

08/09/2023

Başak KARABACAK

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
- Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

*** Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının **Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Başak KARABACAK

ÖN SÖZ

Göç, genel tanımıyla insanların bir yerden başka bir yere çeşitli sebeplerden ötürü yer değiştirmesidir. Bu yer değiştirme eylemi ülke sınırları içerisinde ise iç göç, ülke sınırını aşıyorsa dış göç olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’ de iç göç süreci tarım ve sanayileşme faaliyetlerinin etkisiyle başlamıştır. Yıllar geçtikçe köyden kente başlamış olan göç hareketliliği 1990’lı yıllardan itibaren kentten köye de olmak üzere yeni göç türlerine doğru evrilmiştir. Bu çalışmada Göle ilçesi merkez olmak üzere köylerden bu merkeze göç eden kadınların bu süreçte oynadığı rolü açıklanmaktadır. Göle’ye yerleşen kadınların düşünceleri ve göç sonrası deneyimlerini açıklamak amaçlanmaktadır. Bu çalışma ile kadınları göç eylemine iten sebepler ve göç kararı almada kadının rolü üzerine çalışılmıştır. Tez çalışma sürecinde ve tespitinde daima benimle olan inanan ve destekleyen, lisansüstü eğitim sürecinde yolumu aydınlatıp ve ufuk açan bilgi birikimi katan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN’ e teşekkürlerimi, saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Yine bu süreçte bana hep inanan ve maneviyat kaynağım olan değerli babam, annem ve kardeşlerime daima yanımda oldukları için minnettarım. Ayrıca akademi alanında engin bilgi ve birikimi olan beni bu yolda her zaman destekleyen Prof. Dr. Şeref KILIÇ ve akademi yolunun başında olan değerli arkadaşım Arş. Gör. Yalçın ALNİDELİK ‘e teşekkürü bir borç bilirim.

Başak KARABACAK

Ardahan-2023

ÖZET

KARABACAK, Başak. *İç Göç Sürecinde Kadının Rolü Üzerine Bir İnceleme: Ardahan, Göle İlçesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2023.

Günümüzde göç eski zamanların aksine etkisini ve hareketliliğini gün geçtikçe artırmaktadır. Dünya adeta bir göçler ağı alanına dönüşmüştür ve her geçen gün dönüşmeye de devam etmektedir. Göç, toplumsal değişimin önemli bir parçası olmasının yanı sıra toplumsal gerçeklikleri yeniden üretimini de gerçekleştiren bir olgudur. Göç beraberinde insanların birbirlerini tanımalarını, farklı toplumları deneyimlemeyi, kültürlerini ilişkilerini tanımayı da sağlamaktadır. Daha çok ekonomik temelde değerlendirilmeye tabi tutulmuşsa da sosyal bilimler alanında tek bir göç çeşidinden veya temelinden söz etmek mümkün değildir. Daha iyi bir yaşam umudu göçün belirleyici sebebi olabilir. Göç toplumda ve bireyde çok yönlü etkiler oluşturabilen bir olgudur. Bu çalışmada iç göç konusu toplumsal cinsiyet açısından ve kadını özneye alan bakış açısı çerçevesinde ele alınmıştır. Bu açıdan öncelikle görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular katılımcı kadınlara sorularak gerekli veriler ve cevaplar toplanmıştır. Metin haline dönüştürülen cevaplar MAXQDA 2020 programı kapsamında betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz sonucunda araştırma sorularına cevap aranmıştır. Sonuçlar ise; Kadınların göç deneyimiyle ilgili en önemli konulardan birisi çocukları için göç etmek isteyen ve bunu gerçekleştirmek için mücadele eden kadınlardır. Göle'ye göç ettikten sonra yaşam standartlarında meydana gelen değişimlere katılımcılar; daha iyi eğitim imkânı, daha rahat geçim imkânı, daha rahat sosyal hayat imkânları, temizlik durumunda iyileşme, çocuklarla daha kalite zaman geçirmeyi belirtmektedir.

Anahtar Sözcükler:

Göç, İç Göç, Ardahan, Göle, Kadın.

ABSTRACT

KARABACAK, Başak. *An Investigation on the Role of Women in the Internal Migration Process: Ardahan, Göle District Example*, Master Thesis, Ardahan, 2023.

Today, unlike the old times, migration is increasing its impact and mobility day by day. The world has almost turned into a network of migrations and it continues to transform day by day. In addition to being an important part of social change, migration is a phenomenon that reproduces social realities. Although it has been evaluated on an economic basis, it is not possible to talk about a single type or basis of migration in the field of social sciences. Hope for a better life may be the decisive reason for migration. Migration is a phenomenon that can create multifaceted effects on society and the individual. In this study, the issue of internal migration is discussed in terms of gender and the perspective that takes women as the subject. In-depth interview technique was used within the scope of the study. The aim of this study is to examine why the decision to migrate to Göle, which has no industry or business connection as a sector, and whether the role of women was effective in this decision. In this respect, first of all, interview questions were prepared. Necessary data and answers were collected by asking the prepared questions to the participating women. The answers that were converted into text were analyzed within the scope of the MAXQDA 2020 program. As a result of the descriptive analysis, answers to the research questions were sought. The results are; One of the most important issues regarding women's migration experience is that there are women who want to migrate for their children and struggle to achieve this. The participants stated that the differences in the living standards of women after migrating to Göle are better education opportunities, more comfortable living opportunities, more comfortable social life opportunities, improvement in cleanliness, and more quality time with children.

Keywords:

Migration, Internal Migration, Ardahan, Göle, Women.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM.....	3
GÖÇ VE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	3
1.1. GÖÇ KAVRAMI.....	3
1.2. İÇ GÖÇ KAVRAMI	5
1.3. GÖÇ KURAMLARI	6
1.3.1. Ernst Georg Ravenstein Kuramı	6
1.3.2. İtme-Çekme Kuramı.....	8
1.3.3. İlişkiler Ağı Kuramı	9
1.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	10
1.3.5. Feminist Kuram ve Göç	10
1.4. TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇ SÜRECİ.....	12
1.4.1. 1950-1960'lar Dönemi.....	15
1.4.2. 1960-1980'ler Dönemi.....	17
1.4.3. 1980'ler-1990'lar Dönemi.....	19

1.5. TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇ ÇALIŞMALARI	22
2.BÖLÜM.....	25
TOPLUMSAL CİNSİYET VE GÖÇTEKİ ROLÜ	25
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI	25
2.2. CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI.....	27
2.3. İÇ GÖÇ VE CİNSİYET SEÇİCİLİĞİ.....	29
2.4. İÇ GÖÇ VE TOPLUMSAL CİNSİYET	31
2.5. KADIN VE İÇ GÖÇ.....	32
3.BÖLÜM.....	34
GÖÇ EYLEMİNİN NEDENLERİ	34
3.1. EVLİLİK YOLUYLA GÖÇ	34
3.2. EĞİTİM İÇİN GÖÇ.....	36
3.3. TERSİNE GÖÇ	37
3.4. GÖNÜLLÜ GÖÇ.....	37
4.BÖLÜM.....	38
ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE KONUMU	38
4.1. ARDAHAN İLİ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE TARİHÇESİ.....	38
4.2. ARDAHAN İLİNDE İÇ GÖÇ HAREKETLİLİĞİ.....	39
4.3. GÖLE İLÇESİ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE TARİHÇESİ.....	41
5.BÖLÜM.....	43
YÖNTEM.....	43
5.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	43
5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	43
5.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	43
5.4. ARAŞTIRMANIN SORULARI.....	43
5.5. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ.....	44

5.6. VERİLERİN ANALİZİ	44
6.BÖLÜM.....	46
BULGULAR	46
6.1. “GÖÇ KARARINDA KİMLER ETKİLİ OLDU VE FİKRİNİZ ALINDI MI?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR	48
6.2. “GÖLE’YE GÖÇ ETMEYE İTEN SEBEPLER NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	50
6.3. “EVLİLİK KARARI ALIRKEN KÖYDE Mİ GÖLE’DE Mİ YAŞAMAK İSTEDİNİZ?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR	52
6.4. “KÖYE GERİ DÖNMEK İSTEME YA DA İSTEMEME DURUMU” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	55
6.5. “GÖÇ ETTİKTEN SONRA YAKINLARINIZLA AYNI HANEDE YAŞIYOR MUSUNUZ?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR	58
6.6. “GÖLE’DEN BÜYÜK ŞEHİRE GÖÇ ETMEK İSTER MİSİNİZ?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	59
6.7. “GÖLE’YE GÖÇ ETTİKTEN SONRA YAŞAM STANDARTLARINIZDA FARKLILIKLAR NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	62
6.8. ARAŞTIRMANIN KOD BULUTUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	63
SONUÇ.....	65
KAYNAKÇA	66
EKLER.....	74
EK 1.TEZ ORJİNALLİK RAPORU FORMU.....	74
EK 2. ETİK KURUL İZNİ.....	75
EK 3.GÖRÜŞME FORMU.....	76
ÖZ GEÇMİŞ.....	78

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ardahan ilinin son 13 yılda aldığı göç sayısı ve verdiği göç sayısı.....	40
Tablo 2. Ardahan İli 2018-2021 Yılları arası iç göç nedenleri.....	41
Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri	46
Tablo 4.“Göç kararında kimler etkili oldu ve fikriniz alındı mı?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	48
Tablo 5.“Göle’ye göç etmeye iten sebepler nelerdir?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	50
Tablo 6. “Evlilik kararı alırken köyde mi Göle’de mi yaşamak istediniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	52
Tablo 7. “Köye geri dönmek ister misiniz, düşünür müsünüz?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	55
Tablo 8.“Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	57
Tablo 9.“Göç ettikten sonra bu yakınlarınızla aynı hanede yaşıyor musunuz?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	58
Tablo 10.“Göle’den büyükşehire göç etmek ister misiniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	60
Tablo 11.“Başka yere göç ettiniz mi?’ sorusunun belgesel temelli frekansları.....	61
Tablo 12.“Göle’ye göç ettikten sonra yaşam standartlarınızda farklılıklar nelerdir?” sorusunun belgesel temelli frekansları.....	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yıllar İtibariyle Türkiye ve Dünyada Kentsel Nüfus Oranları.....	20
Şekil 2. Toplam Nüfus İçinde Kırsal Nüfusun Oranı.....	21
Şekil 3. Türkiye’ de İç Göç Etkinliği.....	22
Şekil 4. “Göç kararında kimler etkili oldu ve fikriniz alındı mı?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	49
Şekil 5. “Göle’ye göç etmeye iten sebepler nelerdir?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	51
Şekil 6. “Evlilik kararı alırken köyde mi Göle’de mi yaşamak istediniz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	53
Şekil 7. “Köye geri dönmek ister misiniz, düşünür müsünüz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	56
Şekil 8. “Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	58
Şekil 9. “Göç ettikten sonra bu yakınlarınızla aynı hanede yaşıyor musunuz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	59
Şekil 10.“Göle'den büyükşehir’e göç etmek ister misiniz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	60
Şekil 11. “Başka yere göç ettiniz mi?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli.....	62
Şekil 12. Araştırmaya İlişkin Kod Bulutu.....	63

GİRİŞ

İnsanın farklı coğrafyalar arasındaki hareketi bireysel ya da küçük topluluklar halinde olabildiği gibi, özellikle savaş durumlarında kitlesel düzeyde de olabilmektedir. Bireyler ve gruplar göç etme eğilimlidirler. İnsanlar yaşadıkları problemler veya istekleri doğrultusunda bir yerden bir yere veya yerlere hareket etmekte, yer değişiklikleri gerçekleştirmekte yani göç etmektedirler. İnsanlar için kır bir noktadan sonra ihtiyaçlarına gerekli yanıtları vermemekte ve uygun yaşanılacak yer olarak artık görülmemektedir böylelikle bu durum insanları göç etmeye itmektedir. Günümüzde göç eski zamanların aksine etkisini ve hareketliliğini gün geçtikçe artırmaktadır. Dünya adeta bir göçler ağı alanına dönüşmüştür ve her geçen gün dönüşmeye de devam etmektedir. Göç, toplumsal değişimin önemli bir etkeni olmasının yanı sıra toplumsal gerçekliklerin yeniden üretimini de gerçekleştirir. Göç beraberinde insanların birbirlerini tanımalarını, farklı toplumları deneyimlemeyi, kültürlerini ilişkilerini tanımayı da sağlamaktadır. Daha çok ekonomik temelde değerlendirilmeye tabi tutulmuşsa da sosyal bilimler alanında tek bir göç çeşidinden söz etmek mümkün değildir. Günümüzde göçlerin çoğu siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal sebepler gibi birçok nedenle gerçekleşmektedir. Ulus ötesi ve zorunlu göç konusu toplumları ciddi seviyede etkilemektedir. Zorunlu göç, insanların bulundukları yeri kendi iradeleri dışında terk etmeleri olarak tanımlanmaktadır. Zorunlu göçlerin oluşumunda itici faktörlerin etkisi vardır. Ulus ötesi göç ise Smith tarafından, göçmenlerin birden fazla toplumda eşzamanlı olarak sürekli yeniden işleyen akışkan sosyal mekânlar içinde yer alması olarak ifade edilmiştir (Smith, 2005). Daha iyi bir yaşam umudu göçün belirleyici sebebi olabilir. Göç toplumda ve bireyde çok yönlü etkiler oluşturabilen bir olgudur. Göçle ilgili kuramları tek bir nedene ve merkeze indirgemek de güçtür. Çünkü göç olgusu içerisinde birkaç farklı sebebi barındırabilmektedir. Göç sonucu oluşan toplumsal değişim, yapısal değişim, yeni bir toplumun oluşması ve kültürel çeşitliliğin meydana gelmesi gibi birçok göç sonucu meydana gelen durum, inter ve multi disiplinler yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Bu çalışmada iç göç konusu toplumsal cinsiyet açısından ve kadını özneye alan bakış açısı çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma kapsamında derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu çalışmanın amacı aslında sektör olarak sanayi kolu veya iş bağlantısı

bulunmayan Göle ilçesine neden göç edilme kararı alındığını ve bu kararda kadının rolünün etkili olup olmadığını incelemektir. Bu açıdan öncelikle görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular katılımcı kadınlara sorularak gerekli veriler toplanmıştır. Metin haline dönüştürülen cevapların MAXQDA 2020 programı kapsamında betimsel analizi yapılmıştır. Betimsel analiz sonucunda araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1.BÖLÜM

GÖÇ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. GÖÇ KAVRAMI

Göç, bir bireyin kalmaktansa başka bir yere gitmeyi tercih etmeye karar verdiğinde ve taşınmanın zorluklarının beklenen ödüllerden daha fazla olduğunu gördüğü zaman gerçekleşmektedir (Pryor, 1975). Nüfus hareketleri, insanların hem çıkış hem de varış yerlerinde karşılaştıkları farklı koşullara ve ilgili olaylara verilen tepkilerdir. Bu koşulların, ikilemlerin ve fırsatların bireysel karar verme süreçleri üzerinde, sonunda hareket etme güdülerinin temelini oluşturan fiili ve algılanan etkileri bulunmaktadır (Parnwell, 1993). Böylece göç, çeşitli nedenlerle başlamakta, ancak bir karar verme sistemi tarafından yürütülen, olası dengeler ve taşınma veya kalma fırsatları ile avantaj ve dezavantajların hesaplandığı bir süreç haline gelmiştir. Göçün kendine özgü nedenleri, güdüler ve kalıplarına ilişkin açıklamalar için farklı analiz düzeyleri arasında ayırım yapmak gerekmektedir. Farklı analiz seviyelerinde işleyen nedensel mekanizmaları anlamının uygunluğu mevcut literatürde de değerlendirilmektedir (Portes, 1994). Birbirine bağlı üç araştırma düzeyi bulunmaktadır: Mikro, mezo ve makro. Bireysel göçmenlerin ve hane halklarının taşınma kararlarını yönlendiren faktörler makro düzeyde tanımlanmaktadır. Orta düzeyde, ana çıkış ve varış yerlerinde hüküm süren sosyal ve ekonomik koşullar açısından göç sürecindeki kalıplara odaklanılmaktadır. Makro düzeyde, topluluk için karar verme kalıpları ve süreçleri üzerinde etkisi olan gelişmeleri ve dönüşümleri incelenmektedir.

Ayrıca, karmaşık ve bileşik bir neden-sonuç ilişkisi içinde düzeylerinin hiçbirinde göç etme kararını etkileyen faktörleri bireyselleştirmek mümkün değildir (Parnwell, 1993). Lee (1966), hem başlangıç hem de varış yerlerinde bulunana hareket kararıyla ilgili olumlu, olumsuz ve tarafsız faktörlerine dair bireylerin rasyonel hesaplamalarına işaret eden ilk bilim adamlarından biridir. Ancak, göçmenlerin taşınma kararlarının ardındaki nedenleri etkileyen genel faktörleri belirlemek, karar verme sürecinde bu faktörlere ilişkin farklı algı ve yorumların olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Göçün itme ve çekme teorileri, Lee'nin pozitif, negatif ve nötr faktörler modeli üzerine inşa edildiğinde, pozitif ve negatif faktörlerin basit hesaplamalarının ötesine geçmekte ve çok seviyeli bir analiz için temel sağlamaktadır. Öte yandan, kırsal 'itme' ve kentsel 'çekme' faktörlerinin

ortaya çıkması, orta düzeyde kalkınma ve modernleşme sürecinde göç kararlarının belirleyicileridir (Chen ve diğerleri, 1996). Genel olarak, kırsal itici faktörler, hızlı ve kontrolsüz nüfus artışı, arazi kıtlığı ve ilkel teknikler ve mekanizasyon eksikliği nedeniyle düşük tarımsal verimlilik seviyeleri, kırsal aileler için düşük gelir sağlayan nispeten zayıf ve verimsiz tarım dışı sektör olarak tanımlanmaktadır. Nüfus artışıdaki kontrolsüz ve hızlı bir artış, göç kararlarını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Çünkü bu eşit olmayan artış, arazi dağılımını ve parsellerin bölünmesini, tarımsal verimliliği ve kişi başına geliri de etkilemektedir. Kırsal alanlardaki sınırlı kalkınma kapsamı ile birleştiğinde, kırsal ve tarım sektöründe teknolojik genişlemenin ve işgücü talebinin yaratılmasındaki yavaş ve genellikle plansız aktiviteler, dış göç olasılığını artırmaktadır (Chen ve diğerleri, 1996).

Aksine, kentsel çekici faktörler, şehirleri sanayi ve hizmet sektörleri aracılığıyla bireylere yüksek gelir vaat eden, bu yükselen sektörlerde daha fazla istihdam olanağı yaratan, eğitim, sağlık ve yatırım için daha fazla olanak sağlayan cazibe merkezleri olarak sunmaktadır. Koşullar yıllar içinde değişmekle birlikte, göç hareketlerine öncelikle ekonomik güdüler ve beklentilerin sebep olduğu öne sürülmüştür (Portes, 1994). Köylere kıyasla kentlerde daha fazla ekonomik gelişme imkânı bulunmaktadır. Göçmenler, gelir düzeyleri üzerindeki doğrudan etkisinin yanı sıra, eğitim, sağlık, barınma ve diğer ilgili kamu tesisleri gibi kapsamı daha geniş ve kalitesi daha iyi olan sosyal hizmetlerden de yararlanmaktadır.

Bununla birlikte, bir yanda daha yüksek ücretler ve daha iyi istihdam beklentileri peşindeki göç paradoksu, diğer yanda kentsel yoksunluk, göç etme kararının gerekçelerinin temelinde yer almaktadır (Harris ve Todaro, 1970). Kırsal alanlardan gelen göçmenler için kentsel alanlarda yaşama ve geçinme maliyetleri oldukça yüksektir. Ancak göçmenler, göçün anlık sonuçlarından ziyade uzun vadeli fırsatlar ve hareketlerinden elde edilen kazanımlarla ilgilenmektedir. Bu nedenle, göçmenler, artan yaşam standartlarının yanı sıra, önemli ölçüde daha yüksek gelirli daha iyi işler elde ederek, uzun vadede daha büyük bir geri dönüş için kısa vadeli sorunlara ve engellere tolerans gösterme eğilimindedir.

Mikro düzeydeki analiz, göç hareketlerinin arkasındaki nedenleri farklı dış etkenlere verilen pasif tepkiler olarak gören hem makro hem de orta düzey yorumların bir eleştirisi olarak görülebilmektedir. Öte yandan, mikro düzeydeki analiz, gelir düzeyi, yaş ve eğitim düzeyi, bireylerin ve hanelerin göç etme kararı gibi çeşitli bağlamsal farklılıkların etkisine

vurgu yapmaktadır. Makro ve orta düzey analiz altında işaretlenen faktörlerin hiçbiri kırsal kesimdeki tüm bireyler tarafından aynı şekilde algılanmamakta ve yorumlanmamaktadır. Bu analiz düzeyindeki belirleyici faktörler hem ekonomik hem de ekonomik olmayan faktörlerdir. Ekonomik faktörler, eğitim ve beceri düzeyini dolaylı olarak etkileyen bireylerin ve hanelerin gelir düzeyleri, arazi sahipleri ve üretim düzeyleri üzerinde durmaktadır. Göçmenlerin göç etmek için ulaşım maliyetlerini üstlenme istekliliği, istihdam edilecek fırsat maliyetleri ve kent merkezlerinde kendilerini geçindirmek için diğer acil finansal gereksinimlerle doğrudan bağlantı kurarak araya giren engellerin kökenini oluşturmaktadır. Ayrıca, esas olarak hane kısıtlamaları ile yaklaşan ekonomik olmayan faktörler de bulunmaktadır. Aile bağları, kimin göçmen olacağını ve göç kabiliyetini belirlemede etkili olmaktadır. Ek olarak, yaş, medeni durum ve cinsiyet, ekonomik olmayan belirleyicilerin merkezinde yer almaktadır. Genellikle genç, bekar ve erkek göçmenler, haneleri tarafından göç etme sorumluluğunu üstlenmektedir (Parnwell, 1996).

Ayrıca, kentsel alanlarda göç ağlarının ortaya çıkması, bireysel fayda-maliyet analizi yoluyla göç olasılığını artırmakta ve zincirleme göçü tetiklemektedir (Massey ve diğerleri, 1993). Kentsel alanlardaki göçmenler tarafından kırsal alanlara geri gönderilen bilgiler, göçe yönelik karar alma süreçlerinde merkezi bir konuma sahiptir. Ayrıca, kentsel alanlardaki göçmen topluluklar, yeni gelenlere istihdam sözleşmeleri başlatarak veya onlara kentsel topluma entegre olana kadar kalıcı bir kalacak yer sunarak mali ve sosyal yardım sağlamaktadır.

1.2. İÇ GÖÇ KAVRAMI

İç göç, bir ülke sınırları içinde şehirler veya köyler arasında ekonomik, siyasi ve sosyal nedenlerle meydana gelen nüfus hareketidir. İç göç, bir ülke nüfusunun mekânsal yeniden dağılımı ile ilgili olduğundan, genellikle az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğrudur.

İç göç, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde kırsal ve kentsel sektörler arasında bir denge mekanizması görevi görerek işgücü piyasasının işleyişinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, emeğin düşük verimli alanlardan yüksek verimli alanlara aktarılmasının bir sonucu olarak göçün refahı artırıcı etkileri de açıklanmıştır (Ghatak, 1991).

Göç, nüfusun yeniden dağılımında ve bölgesel kalkınmada temel bir role sahip olduğundan hem sosyoloji hem de ekonomi alanında bununla ilgili önemli literatür bulunmaktadır. Göç ve eşitsizlik birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Bölgesel eşitsizliklerin ve bölgesel ücret farklılıklarının varlığı göçte ve göçün bölgesel kalkınmasında olumlu katkılara sahiptir (Zhang, 2015).

Çalışmaların çoğu, iç göçün ekonomik kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasında önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. İç göçün bölgesel büyüme oranlarına ve eşitsizliklere etkisi tartışmalı konulardan biridir. Ekonomik kalkınmanın ilk aşamalarında tarım sektöründen tarım dışı sektöre bir işgücü kayması olması durumunda gelir eşitsizliğinin artacağı önerilmiştir (Kudnetzs, 2015).

Öte yandan, Amerika Birleşik Devletleri'nde bölgeler arası göçün 1860 yılından itibaren kişi başına gelirden yakınlaşmaya neden olduğuna dikkat çekilmiştir. Göçün bölgesel eşitsizlik üzerindeki etkisini ölçmenin teorik olarak imkânsız olduğu ileri sürülmüştür. Okun'a göre bölgelerin ekonomik ve demografik yapılarının bilinmesi gerekli koşullardan biridir; ancak tek başına yeterli değildir. Buna ek olarak zaman boyutunun kısa mı yoksa uzun mu olduğu ve hızlı büyüyen bölgelerin daha gelişmiş bölgeler olup olmadığı bilinmelidir. Okun bu ilişkiyi Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 1940 ve 1950 yıllarına ait verileri kullanarak analiz etmiş, ancak araştırma bulgularını doğrulamak için daha fazla veriye ve araştırmaya ihtiyaç olduğu sonucuna varmıştır (Okun, 1968).

1.3. GÖÇ KURAMLARI

Göçün kuramsal yaklaşımlarına baktığımızda daha çok göçmenlerin karar alışı aşaması ön plana çıkmaktadır. Kuramlar daha çok göçü doğuran sebeplere odaklanılmışlardır. Göçün ortaya çıkmasında birçok sebep yer almaktadır. Göç hareketleri sayısız insanı kapsayan bir süreçtir. Bu açıdan değerlendirildiğinde göç çerçevesinde birçok kuram yer almaktadır. Tek bir kuramın varlığından ya da geçerliliğinden söz etmek elbette mümkün değildir. Burada bu kuramların belli başlı ve konu bütününe uyumlu olanları seçilerek kuramların sistematik olarak sınıflandırılmasını ele alacağız.

1.3.1. Ernst Georg Ravenstein Kuramı

İngiliz kökenli ve Alman coğrafyacı Georg Ravenstein göç ve özellikle iç göçe dair çalışmalarda bulunmuştur. Daha çok göçün mesafe konumunda gerçekleşmesine ve odak noktalarına eğilim göstererek çalışmalar sunmuştur.

Göç sosyolojisinde temel kuramsal çerçeveyi ele alan ilk çalışma E.G. Ravenstein tarafından Birleşik Krallık örneğinde göçün istatistiki verilere dayanarak hazırladığı ‘The Laws of Migration’ adlı çalışmasıdır. 19. Yüzyıl gibi erken sayılacak bir dönemde üzerinde henüz yeterince çalışılmamış bir alanda göç konusunda belirgin dayanaklar ve genellemeler sunmuştur. Bunlar göç-mesafe, yayılma-emme, göç basamakları, göç dalgası gibi göç hakkında genel geçer genellemelerdir (Sarp, 2020). Aslında Ravenstein, göçmenlerin gidecekleri yer konusunda rasyonel olarak bir seçim yaptıklarını ve fayda durumuna göre davrandıkları varsayımına dayanmaktadır.

Göç olgusunu açıklamaya çalışan Ravenstein’a göre göç etmek isteyenlerin birçoğu kısa mesafelere göç etmektedirler. Bu durum beraberinde büyük göç hareketlerini de tetikleyebilmektedir. Sanayi ve ticaret gibi alanların gelişmesiyle de yakın mesafeli kentler, insan için daha cazip gelmektedir. Ona göre kırdan yaşayan insanlar kentte yaşayan insanlara oranla daha çok göç etme eğilimindedirler (Ravenstein, 1885). Bunun başlıca sebebi ise daha çok ekonomik temelli göçlerin yapılmasıdır. Ravenstein İngiltere’de yapmış olduğu iç göç çalışmalarında şu varsayımdan hareket eder, göç hareketlerinin çoğu kısa mesafelere gerçekleşirken daha uzak mesafelere göç etme eğilimi ticaret ve sanayinin yoğun olduğu alanların tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır (Abadan Unat, 2017). Ona göre göç etme eyleminin asıl nedeni insanların maddi açıdan daha iyi koşullara sahip olmak ve olan durumu daha iyi seviyelere taşımak arzusudur.

Ravenstein ‘‘Göç Yasaları’’ adlı makalesinde kuramlara öncülük edecek çalışmalar yapmıştır. Yedi adet göç yasası belirlemiştir. Kentte yaşayanların göç eğilimi kırdan yaşayanlara oranla daha düşüktür. Kırsaldan kentlere yapılan göçler yeni hareketlilikleri beraberinde getirir. Ona göre, kadınlar erkeklerden daha fazla göç etme eğilimindedir. Kadınlar kısa mesafede ve iç göçlere daha meyil gösterirken erkekler uzun mesafede ve dış göçlere daha meyillidirler (Yaman,2019). Ravenstein çalışmalarında cinsiyetlerin göçlerinden söz etmiştir. Ona göre kadınlar daha çok göç etme eğilimindedirler. Ayrıca kısa mesafeli göçlerde kadının erkeklerden daha baskın karar rolü oynayabileceğini de belirtmiştir (Yalçın, 2004).

Yapmış olduğu tespitlerle diğer göç çalışmacılara ufuk açıcı nitelikte önermeler sunmuştur. Göçün neredeyse tüm çeşitlerine veya alt türleri diyebileceğimiz farklı biçimlerini kapsayıcı niteliklerine de odaklanarak değişkenleri ve faktörleri

değerlendirmiştir. Sunduğu yasalar o an ki döneminin sosyal, ekonomik ve kültürel göstergeleriyle alakalıdır.

1.3.2. İtme-Çekme Kuramı

Göç kuramları arasında anlama ve açıklama açısından önemli bir yer tutan itme ve çekme kuramı göç hareketliliklerini yorumlama bakımından sıkça başvurulanan bir yöntemdir. Lee daha çok göç sürecinin kendisine odaklanmıştır.

Lee, 1966 yılında itme ve çekme kuramını ortaya koymuştur. Göçü meydana getiren itici ve çekici faktörlere odaklanmış, bu unsurlar üzerinde çalışmıştır. Göçle ilgili dört temel faktörden bahsetmiştir;

- Mevcut yaşanılan yerle ilgili,
- Göç edilecek yerle ilgili,
- Araya giren engeller,
- Bireysel faktörler.

Bu kurama göre göç edilecek yerin, mevcut olan yaşanılan alandan daha çekici faktörlerinin olması beklenir ve göç bu doğrultuda gerçekleşebilir (Yaman, 2019). Sunmuş olduğu bu faktörler göçün temel işleyişini ve bileşenlerini oluşturan etmenlerdir. E. Lee bir makalesinde “A Theory of Migration” itme-çekme kuramından söz etmiştir, çünkü göçün temelinde göç eden bireyler için itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. Ona göre göç olgusunda bireysel, iş bulma ve yaşanılan engeller problemler gibi faktörler gidilecek yerle ilgili özellikler belirleyicidir (Yalçın,2004). Bu faktörler kişisel ve göreceli olabilmektedir.

Yerleşik olunan ve göç edilecek yer olunan alanlarda itici ve çekici faktörler bulunabilir. Örneğin yaşanılan yerdeki itici-olumsuz faktörler göç kararının alınmasında tetikleyici durumda bulunurken göç edilecek yerdeki çekici faktörlerin fazlalığı kararın şekillenmesine katkıda bulunur. Yani gidilecek yerdeki çekme etkisi mevcut yaşanılan yerdeki çekici etkiden büyük olmalıdır. Mesela çocuklu aileler için eğitim açısından bölgelerin çekiciliği mevcutken çocuksuz aileler için bunun bir önemi yoktur (Yaman, 2019). Dolayısıyla itme ve çekme faktörleri çok boyutlu sosyal durumlarla iç içedir ve her toplumsal grup, birey için farklı tanımlamalar sunmaktadır.

Göçün açıklanmasında karmaşık işlemler yer almakla birlikte ortaya çıkan olgulara itme-çekme kuramı açısından bakmamız, Lee için hem süreci belirleyen sebeplere hem de araya giren engeller ve bireysel farklılıklara dikkat çekmektir.

1.3.3. İlişkiler Ağı Kuramı

Bu kuram göçü göçmen yani göç eden merkezli olarak anlamaya çalışmıştır. Göç sürecindeki yapısal unsurlara ek olarak bireysel etkilerinde önemli olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Göç veren ve alan toplumlar açısından bu yaklaşıma bakmamız göçü anlamamız açısından önemlidir.

Göç edenlerin ilişkiler ağı, insanlar arasındaki ortak köken, dostluk ve soydaşlık bağlarından oluşabilen bağlantılardır. Bu durumda göçü özendirici faktörlerdir. Aslında bunlar birer toplumsal sermayedir (Abadan Unat, 2017). Göç eden bireyler veya gruplar daha sonra belirli bağlarla yanlarına çekme isteğinde veya yaşanan göçün olumlu yanlarını sunarak göçü çekici hale getirebilirler. Böylelikle hem rahat bağlantı kurulacak hem de yabancılık hissiyatı ve entegre olma süreci zor olmayacaktır. Bu durum aslında bir bireysel ve toplumsal dayanışma sistemidir.

Sosyal ağlar göçlerin devamında ve göç sürecinde önemli bir kaynak pozisyonundadır. Önce göç etmiş olan bireylere nazaran daha sonra göç edenler daha az riskle ve sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sosyal ağlar göç etme eyleminde bulunacaklara, karar vermede cesaretlendirir ve sonrasındaki maliyetten veya göç sürecindeki yaşanılacak olan ihtiyaçlara da yardımcı kaynaklar niteliğindedir. Aslında bu ilişki hem ekonomik hem de sosyal açıdan iki yönlüdür (Çağlayan, 2006). Bu sayede işler kolaylıkla halledilebilmekte ve uyum, kültürel yapılanma, sosyalleşme, toplumsallaşma süreci daha hızlı yaşanabilmektedir. Bu yolla da göç hareketi sınırsız bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Zincirleme göç: Göçmenlerin aile üyelerinin, akrabaların veya arkadaşlarının göçünü teşvik edip kolaylaştırdığı, bazen bir yörede yaşayan bireylerin hepsinin (ya da neredeyse hepsinin) tek bir yere göç etmesi ile sonuçlanan süreç” denir (Bartram, V.Poros,ve Monforte, 2019).

Bu göç ağı kolaylık ve destek sağlamasının yanı sıra toplumsal cinsiyette rollerini de yeniden üretilmektedir ve şekillendirmektedir. Göç olgusunu yaşayan toplum ve bireyler yaşamlarında farklı pozisyonlara erişebilmekte ve yeniden roller alabilmektedir. Bu göç kuramı iç göçü ve daha çok ulus-ötesi göç hareketlerini aydınlatmada faydalı niteliktedir.

1.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Her ne kadar göçte ortak olarak mesafe hareketliliklerine odaklanılmış olursa da göçün yalnızca mesafe değişkeni üzerinde değil sunduğu fırsatlar açısından da bakılması gereklidir. Bu noktada Stouffer çekici ve itici faktörlere ek olarak göçmene yani göç edene odaklanılarak karar verme mekanizmasına ve belirleyici olabilen fırsatlara odaklanarak kesişen fırsatlar kuramını ele almıştır.

Stouffer, göçün yalnızca mesafe değişkeninde etkili olmadığını fırsatlar anlamında değerlendirilmesi gerektiğini de savunur. Başka bir deyişle, göç edilecek yerdeki iş olanakları ve iş edinebilme imkânlarıyla doğru orantılıdır. Burada göç ve mesafeden ziyade, göç ve fırsatlar arasında kurulan bağ ön plana çıkmaktadır (Yaman, 2019).

Göç sadece hareket eyleminden oluşmamaktadır, geniş bir sosyal süreci içerisinde barındırır bu durum zincirleme göç durumunda açık bir şekildedir. Göç eden insanlar ailelerini veya tanıdıklarını kendilerine katılmaları için teşvik ederler (Bartram, V.Poros, ve Monforte, 2019). Aslında bu sponsorluk durumu insanların hem sosyal ağlarını devam ettirmek hem de yabancılık yaşamaması açısından önem arz etmektedir. Böylelikle aile ve diğer sosyal gruplar tekrar birleşim yaşamış olacaktır.

1.3.5. Feminist Kuram ve Göç

Yakın sürelerde göçün farklılaşan ve öne çıkan boyutu da göçün kadınlaşması yönündeki ifadelerdir. Daha çok göçün feminizasyonu, göçün kadınlaşması gibi kavramlarla sık sık nitelenen ve tartışılan bir alan olma niteliğine bürünmüştür. Özgürleşen kadın münferit olarak göç etme eğilimini ve kadın olarak göçün her alanında yer aldığını ve görünür kılınması gerektiği belirtilmiştir. Daha çok erkek eksenli algılanan göç olgusu arka planında elbette kadınlarında etkisi, rolü ve kararları da yer almaktadır (Dökmen, 2009). Feminizm, kadınların var olabilmelerini ve ezildikleri yanları ile yeniden dirilmelerini sağlayan çözümleyici bir akımdır. Çağdaş toplumların neredeyse hepsinde hâkim olan ataerkil sistem bu sayede çözülmeye başlamış, kadınların, problemleri, beklentileri ve istekleri daha görünür hale gelmiştir. Böylece feminizmle beraber içi boşaltılmaya çalışılan anlam ilişkileri ve kurumları geçersiz sayılmaya başlamıştır. Feminizm, adil toplum arayışı için de oldukça önem arz etmektedir (Michel, 1993) .

Feminizm daha çok eşit hak talebinden yola çıkar ve kadın hareketleri ile ataerkil sınırları reforme etmeye çalışmıştır. 1970'lerden bu yana bu süreç serüveni başlamış şahsi ve

sokak alanlarından uluslararası zeminde yer bulmaya başlamıştır. Bu yönde de ataerkil bilme biçimlerini sorgulamıştır (Mojab, 2015).

Ravenstein'in da belirttiği üzere kadınların erkeklere oranla daha fazla göç etiği ve eğiliminde bulunduğu tespiti mevcuttur. Göç sürecinde bağımlı bireyler olarak ele alınan kadınlar daha çok ailesel ve ataerkil sistemsel erillik kapsamında değerlendiriyordu. Kadının bu görünmez yanı kadının iş yaşamında etkin rolde yer alması ve değişen dönüşen dünya koşullarıyla elbette yıkıma uğramıştır. Hayatın ve toplumsal yaşamın zemininde kadının görünür kılınması göç sürecinde de kendisine yer edinerek kadının bireysel göç deneyimlerinin de göz ardı edilmeyeceği anlayışını beraberinde getirmiştir. Kadın veya erkek olmak biyolojik temelle birlikte kültürel ve toplumsal olma anlamlarını da içerirler. Kadına veya erkeğe atfedilen rol, statü ve özellikler genellikle biyolojik alanda değerlendirilir. Kadını ikinci plana atan ve erkek üzerinden değerlendiren toplumsal ve kültürel eşitsizlikleri biyolojik cinsiyet açısından meşrulaştırır (Dökmen, 2009). Aslında cinsiyete ait roller içine doğduğumuz kültür tarafından bireye öğretilir. İçine doğulan toplum ve kültürün içerisinde yeniden inşa edilir. Toplumsal cinsiyetin özellikleri veya kimlik edinme süreci de bu anlamda şekillenir.

Kültür bireyin kültürel kimliğini oluştururken kendi değerlerini, kurallarını ve beklentilerini bireye aktarır. Kültür içinde erkeğin ve kadının cinsiyetine atfedilen değerler, bunların çevresinde oluşan cinsiyet rollerinin belirlenmesi ve bu rollerin birey tarafından kabul edilmesiyle bireyin cinsel kimliği oluşur (Vargün, 2009).

1960'lardan önce yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet tanımları daha çok erkek eksenli iken bu tarihlerden sonra feminist yaklaşımın etkisi ile kadın nitelikli olarak ele alınmasına ilgi duyulmaya başlanmıştır. 1960'lardan önce cinsiyet farklılıkları önem arz etmemiş asıl aktör erkek olarak görülmüştür ve bu açıdan değerlendirilmelere tabi tutulmuştur. Kadınların genellikle erkek kararlarına dahil olduğu varsayılmıştır (Kalfa, 2010). Kadın, erkek üzerinden bir değerlendirilmeye tabi tutulmuş ve ikinci planda yer almıştır. Ataerkil temelli olan toplumsal anlayışlar da ve görüşlerde hâkim olan bu durum zamanla yaşanan değişimlerle dönümlerle en çok kapitalizm ve küreselleşmenin etkisiyle bir yıkıma uğramıştır.

Daha çok rasyonel kararlar alınması sonucunda gerçekleşen göç eylemi temelinde sadece ekonomik olanakları taşımamaktadır. Çünkü kadınlar da ülkesinden veya yaşadığı yerlerden geleneksel, ataerkil uygulamalardan, politik düşüncelerden veya diğer sebeplerle yer değiştirirler veya göç ederler. Toplumsal cinsiyet, göç kararlarını

yapılandıran bir alan olmaya başlamıştır. Göç konusundaki feminist yaklaşımlar, kadınların da deneyimlerine odaklanmak, kadınların önceliklerini ve kararlarını ele almaktadır. Kadınları görünür kılmak yanında aynı zamanda kadının göç olgusunu kavramsallaştırmak ve anlaşılabilir kılmak açısından da bir dönüşümü ifade eder (Buz, 2007).

Özet olarak feminist kuramlar eşitsizliklerin dikkate alınması gerektiği kadınlarında erkeklerinde deneyimlerine toplumsal cinsiyet ve benzeri gibi çok çeşitli boyutlardan bir bakış açısını sunmaktadır.

1.4. TÜRKİYE’DE İÇ GÖÇ SÜRECİ

İtme ve çekme göç teorileri, kalkınma ve göç yapıları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde uluslararası göç hareketleriyle ilgili vakalara yaygın olarak uygulanmaktadır. Bununla birlikte, bu yaklaşım aynı ilişkiyi iç göç bağlamında sunmak için daha açıklayıcı bir güce sahiptir. Türkiye’de farklı kalıplara sahip olan iç göç hareketleri, kalkınmanın göç kalıpları üzerindeki etkisini vurgulamanın önemini göstermek için itme ve çekme çerçevesine uymaktadır. Literatür aynı zamanda ekonomik kalkınma, sanayileşme ve modernleşmenin Türkiye’de iç göçün temel başlatıcıları olduğunun da farkındadır (Akşit, 1997).

Kalkınmanın zaman içinde iç göçü teşvik etme ve sürdürme üzerindeki rolü, nüfus hareketlerinin projeksiyonları için daha da önemlidir. Türkiye’de, kalkınma süreciyle birlikte gelişen üç ayrı iç nüfus hareketi dönemi bulunmaktadır. Bu dönemler, toplumun ekonomik, politik ve sosyal yapıları içindeki belirli kalıpları ve sorunları yansıtmaktadır. Bir ülkenin sınırları içerisinde meydana gelen iç göç eylemi ülkenin nüfusunu değiştirmemektedir. İç göç ile illerin veya bölgelerin yoğunluklarında değişimler meydana gelmektedir. Türkiye’ de iç göçlerin başlıca sebepleri 1950’ler itibariyle başlamış olan sanayileşme, kapitalistleşme, makineleşme ve nüfusta yaşanan denge bozulmalarıdır. Bu sebeplerden dolayı bireyler büyük şehirlere göç etmeyi tercih etmişlerdir. İç göç hareketleri çoğunlukla o ülkenin geri kalmış alanlarından daha gelişmiş alanlarına doğru seyir izlemektedir (Özer, 2004).

Kırdan kente göç 1950li yıllarda başlamıştır. Buradaki etken sanayileşmeden ziyade kırsal bölgelerin yoksullaşmaya başlaması ve kentlerin birer çekim merkezi haline gelmesidir. Başlamış olan bu dalga 1970’li yıllardan sonra sanayileşme durumuyla

artarak devam etmiştir. Tarımda makineleşme ve insana duyulan ihtiyacın kırsalda azalması kentlerdeki sanayilere göç etmeyi uygun bir fırsat haline getirmiştir. Fakat bu durum zamanla ihtiyaç fazlası hale gelerek konut ve sosyal-kültürel anlamda birçok problemin de doğmasına zemin hazırlamıştır (Yaman, 2019).

1980'ler ve 1990'lar, Türkiye ekonomisi ve toplumu için yeni bir gelişme ve yeniden yapılanma evresine işaret etmektedir. Küreselleşme bağlamında Türkiye'nin modernleşme süreci, kalkınmanın iç göç üzerindeki rolü açısından kritik öneme sahiptir. Güvenlik, ideoloji ve siyasi kaygılar, küreselleşme bağlamında artan iç ve uluslararası göç hareketlerinin temel özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999). Liberal piyasaları, açık ekonomiyi ve modernleşmeyi teşvik etmek için sosyal yapının yeniden düzenlenmesi, göç modellerini dönüştürmektedir. Toplumsal ilişkilerin bireyselleşmesi, göçmenlerin karar verme süreçlerine yansımaktadır. Daha önceki iç göç dönemlerinin aksine, 1980'lerden sonra mikro düzeyde kararlar alındığı görülmektedir (Tekeli, 2008).

Ayrıca, modern çağın iletişim ve ulaşım faktörleri, Türkiye'deki yeni iç göç kalıpları üzerinde belirleyicidir. İletişim ve ulaşım olanaklarının sürekli gelişimi, uluslararası sisteme daha fazla uyum ve bireyselleşmenin etkisinin yaygınlaşması Türkiye'deki sosyal ve politik yaşamı açıkça etkilemektedir. Bireylerin siyasi ve ekonomik olarak daha aktif hale gelmesi STK'ların toplumsal yapıda kritik bir rol oynamasını beraberinde getirmektedir (Zürcher, 1993). Dolayısıyla istihdam ve gelir kaygıları, 1980'lerden sonraki nüfus hareketlerinin yalnızca itici güçleri değildir. Toplumun yüksek oranda siyasallaşması ve Anadolu'nun belirli bölgelerinde artan güvenlik tehditleri bu dönemde yaşanan göçün ana temalarıdır (İçduygu ve Ünal, 1999).

Ayrıca zorunlu ve gönüllü göç arasındaki ayrım, 1980 sonrasında artan güvenlik kaygılarının göç nedeni olarak ortaya çıkmasının sonucudur. Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğu illerinde yaşanan toplumsal huzursuzluk, Türkiye'nin batı bölgelerine, özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük şehirlere yönelik yeni göç dalgalarını tetiklemiştir. Bu bağlamda kentlerde hali hazırda var olan sosyal, ekonomik ve kentsel sorunlar küreselleşme döneminde daha da artmıştır (İçduygu ve Ünal, 1997).

İstatistikler, 1980'lerin ortalarından itibaren kentsel nüfus oranının kırsal nüfusun yerini aldığını göstermektedir. Kırsal nüfusun oranı 1985'te yüzde 45'e, 1990'da yüzde 41'e gerilemiştir. 1990'lardan sonra nüfusun yarısından fazlası kentlerde ya da genel olarak kentsel alanlarda yaşamaktadır (DİE, 1996). Ancak nüfus artış oranlarının istikrara

kavuşturulması, kırdan kente göçte, kentten kente göçteki değişen eğilimlerin bir sonucu olabilmektedir ve bu, açıkça kentsel nüfusu etkilememektedir.

1980'ler ile yoğunlaşan 2000'li yıllar ile daha da hız kazanan kentler arası göç olgusu, liberal düşüncenin ulusal kalkınmacı politikalardan daha fazla egemen olması, ekonomide liberalizme geçilmesi, özelleştirmenin başlaması ve ekonominin uluslararası boyut kazanması sonucu gerçekleşmiştir (Peker, 1999). Türkiye'de iç göçleri etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla 2009 yılında 81 ilin net göç oranlarına ve sosyo-ekonomik göstergelerin analizine bakıldığında sonuç olarak sosyo-ekonomik yönden gelişmiş illerin hala göç aldığı tespit edilmiştir (Uysal ve Aktaş, 2011). 2000'li yıllardan itibaren insanlar yaşamları boyunca sık sık yer değiştirmek zorunda kalmaktadır. Ülke sınırları ve ülke sınırları dışında yaşanan bu sirkülasyon devamlı bir göç süreci yaşandığını göstermektedir.

İç göç 'Özallı yıllar ' olarak bilinen Türkiye'nin siyasi tarihi olan 1980'lere yani liberal ekonomi politikalarının hâkim olduğu zamanlarda önemli oranlarda yükseliş göstermiştir. Yaşanan bu yükseliş beraberinde sağlık, ulaşım, eğitim, ekonomi gibi alanlarında artışı beraberinde getirerek daha çok yakın şehirlere göç etme tercihini ön plana çıkarmaktadır (Yaman, 2019).

Türkiye'de Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda bir köy toplumu görünümü mevcuttu. 1927 yılında yapılan nüfus sayımında %75,8'i köylü nüfusu oluşturmaktaydı. 1950'li yıllardan sonra nüfusun artması ve yerleşim alanlarında yaşanan değişimlerle köy nüfusu önemli oranda etkilenmiştir (Keleş, 1997). Böylece toplumsal alanda önemli düzeyde değişimler oluşmaya başlamıştır.

Zamanla Türkiye'de 63 olan il sayısı kentlere göç ve nüfus artışı ile beraber 1960'lı yıllardan sonra 67 il sayısına yükselmiştir. 1980'li yıllarda ise kentte yaşayan nüfus %45,4'e yükselmiştir. Son olarak 2000 yılında yapılan nüfus sayımı ile birlikte il sayısı 81'e yükselmiştir. Kentlerdeki nüfusun oranı ise %65 seviyelerine kadar ulaşmıştır. Göçlerin çeşitli şekillerde ve iç içe olması durumu, başka bir ifadeyle bölgeler arası gerçekleşen göçlerin bu tutarsızlıkları hem iç göçlerin nedeni hem de sonucu açısından kısır bir döngüye yol açmıştır (Başel, 2007).

Türkiye'de hızlı sanayileşme ile karakterize edilen 1950'den 1960'lara kadar olan dönemi makro düzeyde analiz uygulayarak değerlendirilmektedir. 1960'lardan 1980'lerin başına kadar olan dönem, göç hareketlerini doğal olarak etkileyen Türk halkının ekonomik, siyasi ve sosyal pratiklerini değiştirmedeki gelişme sürecinin önemini temsil etmektedir.

Nüfus hareketlerindeki evrimi açıklamak için itme ve çekme faktörlerinin orta düzey analizi uygulanmaktadır. 1980'lerden itibaren, toplumun önemli bir dönüşümü göç kalıplarına yansımıştır. Küreselleşme sürecinde 1990'lardan sonra bireysel karar vermenin aktarıcı faktörler aracılığıyla mikro düzeyde analizi daha önemli hale gelmiştir (Başel, 2007).

1.4.1. 1950-1960'lar Dönemi

1950'li yıllardan sonra Türkiye'de iç göç kalıpları, ekonomi politikalarının yeniden yapılandırılması yoluyla artan büyüme oranları ile birlikte değişmeye başlamıştır. Türkiye ekonomisi, büyüme ve modernleşmeyi sağlamak için görece liberal ekonomi politikalarıyla yeni dünya sistemine konsolide edilmiştir (İçduygu ve Sirkeci, 1999). Bunun hem köylerin hem de illerdeki kasabaların gelişimi ve dönüşümü üzerinde güçlü etkileri bulunmaktadır.

Doğal olarak iç göçün teşvik edilmesine katkıda bulunan kırsal alanlardaki temel değişim, Türkiye'nin geleneksel feodal köylerinde modern kapitalist üretim sisteminin gerçekleştirilmesi olmuştur (Keyder, 1982). Devlete ait arazilerin dağılımı ve tarım makinelerinin ithalatına yapılan harcamaların artması, 1950'lerin tarımsal patlamasına neden olmuştur (Pamuk, 2007). Toprağın büyük toprak sahiplerinin elinde yoğunlaşması, büyük çiftliklerin yaratılması ve tarımın hızlı mekanizasyonu, üretimde ve genel gelirde verimlilik yaratmasına rağmen, kırsal alanlarda topraksız insanların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özel girişimciliğe vurgu yaparak Türkiye'nin kentsel alanlarında sanayileşme ve modernleşmeye yeni bir aşama kazandırmaya yönelik devlet çabaları 1950'li yılların bir diğer işaretiydi (Zürcher, 1993). Sanayi sektöründeki devlet egemenliği, bu dönemde liberal ekonomi politikaları yoluyla devlet tarafından özel/bireysel girişimcilerin yükselişinin kolaylaştırılmasıyla değiştirilmiştir. Bununla birlikte, sanayileşme çabaları devlet tarafından belirli bölgelere kanallize edilmiştir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirler sanayileşme sürecinde kasıtlı olarak tercih edilmiştir. Bu bölgelerdeki imalat ve sanayi sektörlerinin gelişmesi, büyümesini sürdürmek için işgücü piyasasından manuel veya yarı vasıflı işçilere yönelik artan bir talep ortaya çıkarmıştır.

Türkiye'de yeni ulaşım ve altyapı tesislerinin geliştirilmesinin, devletin ülkenin kırsal ve kentsel alanlarını birbirine bağlama çabası olarak önemi kritiktir. 1940'ların önceki dönemiyle karşılaştırıldığında, 1950'ler ve 1960'lar, sadece bölgeler arası hareketleri ve

ulaşımı değil, aynı zamanda uluslararası ticareti yeni yükselen kentsel alanlara da bağlayan yeni yollar inşa etme ve şehirlerde motorlu taşıtların kullanımının artması için büyük çaba sarf edildiğini göstermiştir (Zürcher, 1993).

Bu bağlamda, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi gelişen kentsel şehirler doğal olarak 1950'lerin ve 1960'ların topraksız kırsal sakinleri için göç yeri haline gelmiştir. İç göç, her iki uçtaki sorunlara bir çözüm haline gelmiştir. İlk olarak, üretimi artırmak ve büyümeyi teşvik etmek için sanayileşen kentsel alanlarda işgücü arzını yeniden tahsis etmiştir. Ek olarak, göçmenler için nispeten daha yüksek gelir seviyeleri olarak bir fırsat sağlamıştır. Şehirlerde ortaya çıkan 'gecekondu' mahallelerinin koşullarının iyileştirilmesine yönelik devlet desteği (Zürcher, 1993) iç göçün devam etmesine katkıda bulunmuştur.

İstatistikler, 1950'li yıllara kadar Türkiye'deki kırsal nüfusun toplam nüfusun yüzde 80'inden fazlasını oluşturduğunu göstermektedir. Nüfusun büyüme hızı kırsal alanlar için binde 22,2 iken, kentsel alanlar için binde sadece 17,5'tir (DİE, 1991). Bununla birlikte, 1950'lerde, kentsel alanlardaki nüfus artış hızında bin yılda 55,7'ye kadar önemli bir artış olmuştur, ancak kırsal alanlardaki nüfus artış hızında bin kişi başına 17,4'e kadar göreceli bir düşüş olmuştur. Ayrıca bu dönemde kırsal nüfus oranında toplam nüfusun yüzde 82'sinden yüzde 74'üne gözle görülür bir düşüş yaşanmıştır (DİE, 1991). Bu, Türkiye'nin gelişmekte olan kentsel alanlarına giden yoldaki kırsal yapılardaki dönüşümler yoluyla iç göçün teşvik edilmesi anlamına gelmektedir.

1.4.2. 1960-1980'ler Dönemi

1960 ve 1980'ler arasındaki dönem, kırsal alanlardan şehir merkezlerine kitlesel göç modellerini daha da etkileyen farklı kentleşme ikilemleri açısından önemlidir. İçduygu ve Sirkeci (1999), Türk toplumunun, ekonomik faaliyetlerde sanayileşme düzeyi kadar hızlı bir sanayi toplumuna dönüşmediğini, bunun da kalıcı etkileri olan sorunlu bir kentleşme süreci yarattığını savunmaktadır. Kırsal alanlardan kitlesel insan akını, kent merkezlerindeki ne sosyal ne de ekonomik yapılar tarafından absorbe edilmemiştir (Akşit, 1997).

Kent merkezlerinde işgücü piyasasındaki talep artmasına rağmen, kırsal nüfusun gelir düzeyindeki göreceli düşüş, ekonomik nedenlerle daha fazla insanın göç etmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, işgücü piyasasındaki arz fazlası, yeni gelen göçmenler için

işsizliği tetiklemiştir (Peker, 1999). Bu sürecin en önemli sonucu, göç hareketleriyle uyumlu işleyen ikincil ekonominin ortaya çıkmasıdır.

Ayrıca kültür, çevre ve toplumun içinde yaşadığı toplumsal yapı da ekonomik gelişmelere paralel olarak değişmektedir (Tekeli, 2008). Gecekondulu mahalleleri, ikincil bir ekonomik sektör büyüdükçe daha da konsolide edilmektedir ve genişletilmektedir. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi şehirlerin hızla kentleşmesi, kentsel alanlardaki yeni yaşam tarzına uyum derecesine doğrudan tekabül etmemektedir (İçduygu ve Ünal, 1999). Her ne kadar şehir merkezleri yeni istihdam, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri olanaklarıyla cazibe merkezleri haline gelse de toplum içindeki gelir eşitsizliği yeni göçmenlerin şehirlerin kentleşmiş çevrelerine dahil edilmesini engellemektedir.

Öte yandan, kırsal alanlardan kentsel alanlara göç, Todaro'nun (1969) iddia ettiği gibi, mevcut kentsel yoksunluğa rağmen, kademeli olarak devam etmektedir. İletişim ve ulaşım olanaklarındaki teknolojik gelişmeler, nüfus hareketlerinin yeni akışlarını yönetmektedir. 1960'lı yıllardan sonra göçmen ağlarının ortaya çıkması, eski ikamet yerlerine bilgi göndererek ve aynı menşe yerlerden istihdam, barınma ve kente entegrasyon açısından yeni göç akımlarına yardım ederek, daha yüksek gelir düzeyleri ve daha iyi istihdam olanakları arayışında olan göçmen düzeylerinin artmasına katkıda bulunmuştur (İçduygu ve Ünal, 1999). Tüm çocuklar için şehirlerde daha iyi ve daha az maliyetli eğitim olanakları, 1970'lerin sonlarından itibaren bireylerin ve hane halklarının şehir merkezlerinde taşınması ve kalması için önemli bir motivasyon haline gelmiştir. Bu nedenle, göçmenler uzun vadede daha iyi koşullar altında yaşamak için kısa vadede kentsel alanlardaki sorunlara tahammül etme eğilimindeydiler. Peker (1999), 1960'lardaki ve 1970'lerdeki göç hareketlerinin refah ve gelişme için yapıldığını ifade etmektedir.

1960'lardan 1980'lere kadar olan dönemde iç göç, kent merkezlerinin çekme faktörlerinin hâkim olduğu açıktır. Kırsal ve kentsel alanlar arasında kalan gelir eşitsizliği, şehirlerin ekonomik ve sosyal fırsatlar sağlamadaki çekiciliğinin artması, iletişim ve ulaşım olanaklarının ilerlemesi ve şehirlerde göçmen ağlarının oluşturulması, nüfus hareketleri için başlıca çekim faktörleridir.

Bu dönemde, iç göç kalıpları değişmeye başladı. 1940-1950'lerde göç hareketleri köylerden kasabalara veya şehir merkezlerine (kırsaldan kente) olmuştur. Bununla birlikte, 1960'lardan itibaren kasabadan kasabaya, kasabadan şehre ve şehirden şehre

rotalar yeni göç kalıpları haline gelmiştir. 1970'lerin sonunda kentten kente göç akımları baskın model haline gelmiştir (Gedik, 1996).

1960-1980 yılları arasında kırsal nüfusun oranı yüzde 74'ten yüzde 55'e önemli bir düşüş yaşanırken, kentsel nüfusun oranı 1990'larda yüzde 26'dan yüzde 45'e neredeyse iki katına çıkmıştır (DİE, 1996). Bu, kırsal alanlardaki nüfus artış oranlarının 1965'te binde 17'den 1980'de binde 13'e düşmesinde de görülebilmektedir. Kentsel nüfus artış oranlarında 1965'te binde 40'tan 1980'de binde 50'ye artış olmuştur, ancak daha sonra eğilim tersine dönmüş ve büyüme oranı 1980'de binde 30'a düşmüştür (Nüfus sayımları, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980). Bu, Avrupa'ya uluslararası işgücü göçü dalgalarının etkisi olarak yorumlanabilmektedir.

1.4.3. 1980'ler-1990'lar Dönemi

1980'ler ve 1990'lar, Türkiye ekonomisi ve toplumu için yeni bir gelişme ve yeniden yapılanma aşamasına işaret etmektedir. Türkiye'nin küreselleşme bağlamındaki modernleşme süreci, kalkınmanın iç göç üzerindeki rolü açısından kritik öneme sahiptir. Güvenlik, ideoloji ve siyasi kaygılar, küreselleşme bağlamında artan iç ve dış göç hareketlerinin temel özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999).

1980'li yıllarda Türkiye ekonomisi hızlı bir şekilde liberalleşmeye ve sektörlerin daha da özelleştirilmesine maruz kalmıştır. Önceki ISI politikalarından ekonomide ihracata dayalı büyüme modeline geçiş olmuştur. Türkiye, sanayi üretimi yoluyla yüksek büyüme oranları elde etmiştir. Ancak tarım sektörü bu dönemde devletten daha az sübvansiyon ve daha az destek almaya devam etmiştir. Bu sektörel dengesizlik gelir dağılımı modellerine de yansımıştır. Sonuç olarak, farklı sosyal sınıflar arasındaki eşitsizlik ve uçurum önemli ölçüde artmıştır (Pamuk, 2007).

Liberal piyasaları, açık ekonomiyi ve modernleşmeyi teşvik etmek için sosyal yapıyı yeniden düzenlemek, göç modellerini dönüştürmektedir. Sosyal ilişkilerin bireyselleşmesi göçmenlerin karar alma süreçlerini etkilemektedir. Önceki iç göç dönemlerinin aksine 1980'li yıllardan sonra mikro düzeyde kararlar alındığı görülmektedir (Tekeli, 2008).

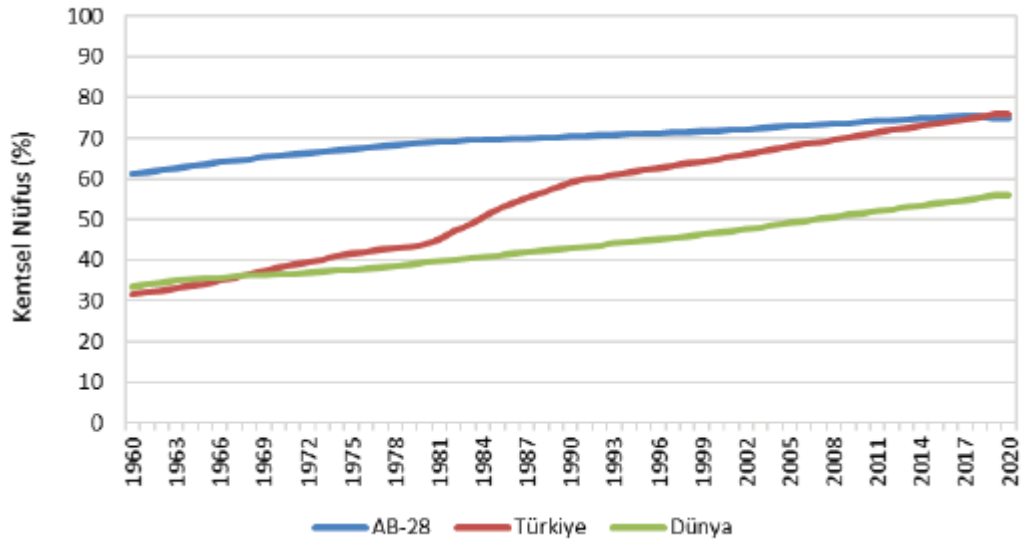
Ayrıca, modern çağın iletişim ve ulaşım faktörleri, Türkiye'deki yeni iç göç kalıpları üzerinde belirleyicidir. İletişim ve ulaşım olanaklarının sürekli gelişimi, uluslararası sisteme daha fazla entegrasyon ve bireyselleşmenin yaygınlaşan etkisi, Türkiye'deki sosyal ve siyasal yaşamı açıkça etkilemektedir. Bireyler politik ve ekonomik olarak daha

aktif hale gelmiş, bu da STK'ların toplumsal yapıda kritik bir rol oynamasını sağlamıştır (Zürcher, 1993). Dolayısıyla, istihdam ve gelir kaygıları, 1980'lerden sonraki nüfus hareketlerinin sadece itici güçleri değildir. Anadolu'nun bazı bölgelerinde toplumun yüksek siyasallaşması ve artan güvenlik tehditleri bu dönemde göçün ana temalarını oluşturmaktadır (İçduygu ve Ünal, 1997).

Ayrıca zorunlu ve gönüllü göç arasındaki ayrım, 1980 sonrasında artan güvenlik kaygılarının göç nedeni olarak ortaya çıkmasının sonucudur. Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğu illerinde yaşanan toplumsal huzursuzluk, terör olayları Türkiye'nin batı bölgelerine, özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük şehirlere yönelik yeni göç dalgalarını tetiklemiştir. Bu bağlamda kentlerde hali hazırda var olan sosyal, ekonomik ve kentsel sorunlar küreselleşme döneminde daha da artmıştır.

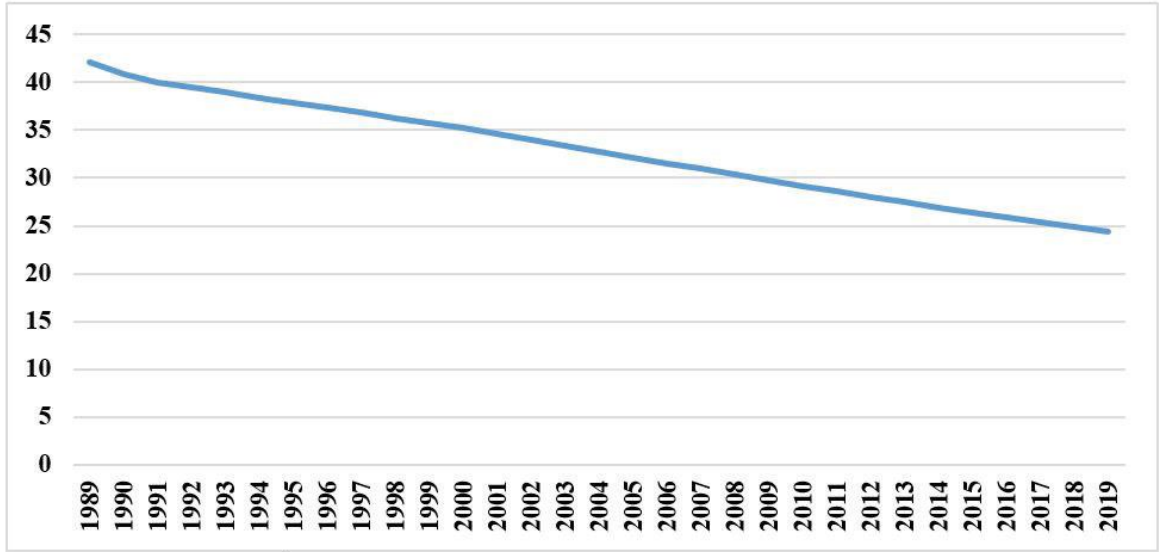
İstatistikler, kentsel nüfusun oranının 1980'lerin ortalarından itibaren kırsal nüfusun yerini aldığını göstermektedir. Kırsal nüfusun oranı 1985'te yüzde 45'e, 1990'da ise yüzde 41'e gerilemiştir. 1990'lı yıllardan sonra nüfusun yarısından fazlası kentlerde veya genel olarak kentsel alanlarda yaşamaktadır (DİE, 1996). Bununla birlikte, kentsel nüfus artış hızı, 1985 hariç, 1980'lerden sonra önemli ölçüde artmamıştır ve küreselleşme çağında genel olarak nüfus artışı kademeli olarak yavaşlamıştır. 1985 yılında, kentsel nüfus artış hızı bin yılda 60 idi ve bu da siyasi ve güvenlik endişeleri nedeniyle artan miktarda iç göçle yorumlanabilmektedir. Ayrıca bu yıl, ortalama kentsel nüfus artış hızı 1980'ler ve 1990'lar için binde 40 idi. Nüfus artış oranlarının istikrara kavuşması, kentsel nüfusu çok etkilemeyen kırsaldan kente göçte değişen eğilimlerin bir sonucu olabilmektedir ve bu da kentsel nüfusu çok etkilememektedir (Nüfus Sayımları, 1980, 1985, 1990).

1927 yılında gerçekleştirilen ilk sayıma göre nüfusu 13.648.270 olan Türkiye'de, halkın %75,8'i belde ve köylerde, %24,2'lik bölümü ise il ve ilçe merkezlerinde yaşarken, 1950 sonrasında nüfus kentsel alanlarda toplanmaya başlamıştır. Dünya Bankası verilerine göre; Türkiye'de 2020 yılında kentsel alanlarda yaşayan nüfus oranı %76'dır. Günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık yarısı kentsel alanlarda yaşamakta ve bu oranın 2050'ye kadar üçte ikie çıkması öngörülmektedir. Avrupa'daki nüfusun yaklaşık %75'i şehirlerde yaşamaktadır (Euro Stat, 2021).

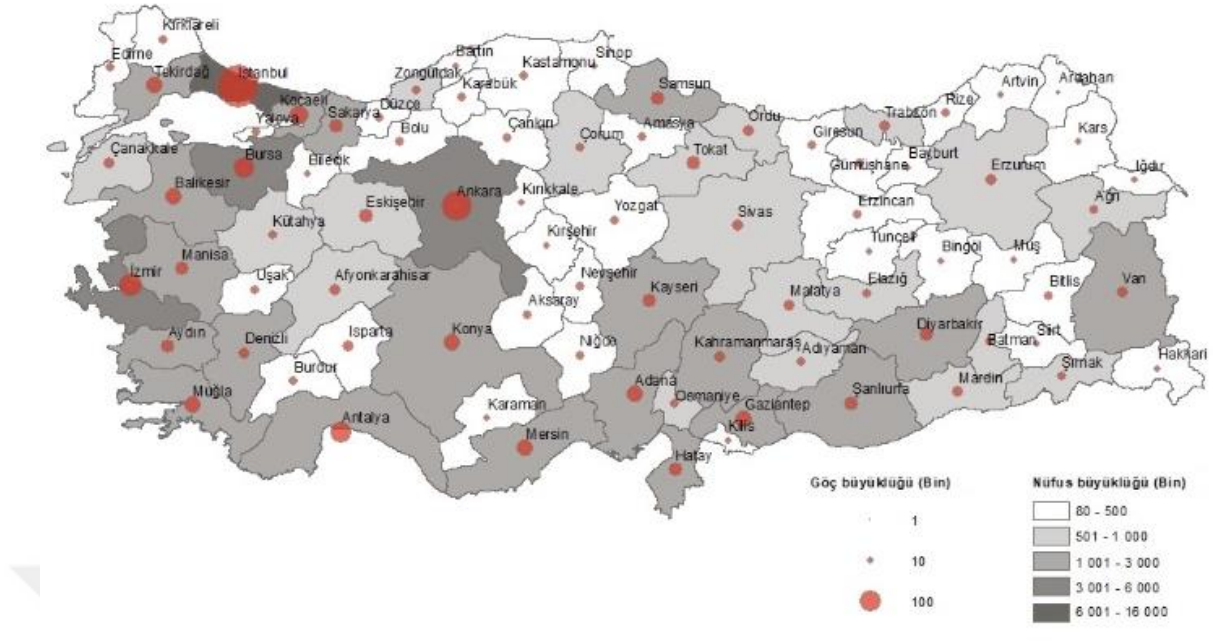
Şekil 1. Yıllar İtibariyle Türkiye ve Dünyada Kentsel Nüfus Oranları (%) (Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023)

1980 ve sonrası ise Türkiye’de piyasa ekonomisinin oluşmaya başladığı dönemdir. Bu dönemde çıkarılan imar affı büyükşehirlere göçün yeni sebeplerinden biri olmuştur (Şahin, 2018). Ayrıca ülkenin doğusunda yaşanan terör olayları da bölge insanını göçe zorlayan unsurlar arasındadır. 1985 yılında ilk defa kent nüfusu kırsal nüfusunu aşmıştır. 2012 yılında 6360 sayılı kanun ile 14 il büyükşehir statüsü kazanmış ve ayrıca 27 ilçe kurulmuştur. Bu kanun ile kırsal nüfusun bir kısmı kentsel nüfusa aktarılmıştır. Kanun ile köy statüsünden mahalle statüsüne kavuşan, diğer bir ifade ile ilçe belediyelerinin kapsamında olan köylerin büyükşehir belediyeleri kapsamına girmesiyle; bu yerlerin daha fazla hizmet alması ve kırdan kente göçlerin yavaşlaması hatta tersine göçün başlaması beklenmekteydi. Ancak yerel yönetimlerdeki bu değişim beklenen etkiyi yapmamıştır. Bu durum çalışmada kullanılan değişkenlerin zaman serisi grafiklerinden de takip edilebilmektedir. Şekil 2.’de toplam nüfus içinde kırsal nüfusun oranı verilmiştir. Görüldüğü üzere, kırsal nüfus sürekli olarak kentlere doğru kaymıştır.

Şekil 2. Toplam Nüfus İçinde Kırsal Nüfusun Oranı (Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023)

Şekil 2.'de Türkiye'nin göç etkinlik oranı harita üzerinde gösterilmiştir. Koyu renkli gösterilen şehirler göç verirken, açık renkteki şehirler göç almaktadır. Buna göre Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki pek çok şehir göç vermekteyken, özellikle Marmara Bölgesi şehirleri göç almaktadır. Hizmet çeşitliliği, türü, ölçeği, alanı ve kapsamındaki artışa paralel artan ihtiyaç ve gereksinimlerin karşılanması neticesinde oluşan kentlerdeki istihdam imkânlarının artmasında göçlerin payının çok büyük olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kırsal kesimdeki gelirin kente oranla düşük kalmasının tetiklediği göçün önüne geçilebilmesi için kırsal kalkınma politikaları ile tersine göçün teşvik edilmesi bu noktada önem kazanmaktadır.

Şekil 3. Türkiye’de İç Göç Etkinliği (TÜİK, 2021a)

1.5. TÜRKİYE’DE İÇ GÖÇ ÇALIŞMALARI

Türkiye’de iç göç ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yener (1977), 1965-1970 yıllarındaki göçleri ve göçmenlerin sosyoekonomik özelliklerini incelemiştir. Kocaman ve Bayazıt (1993), 1965-1985 dönemindeki iç göçleri ele alırken; Eraydın (1981) ise 1950-1980 iç göçlerini ele almıştır. Gedik (1994), 1965-1970, 1975-1980, 1980-1985 ve 1985-1990 dönemlerindeki göç hareketlerini incelemiştir. Tümertekin (1977), göç veren alanlardaki değişim ve sonuçlarına odaklanırken, başka bir çalışmasında (Tümertekin, 1971) Raveenstein’in bireylerin kademeli göçü hipotezini İstanbul üzerinden test etmiştir. Gür ve Ural (2004), Türkiye’de 1990 yılı iç göçlerini itici-çekici faktörler üzerinden açıklamıştır. Cerit (1986), 1950-1980 döneminde bireylerin doğdukları illeri temel alarak ömür boyu göçü ortaya koymuştur. Yamak ve Yamak (1999), 1980-1990 dönemindeki göç-gelir ilişkisini analiz etmiştir ve şehirlerarası gelir farklılıklarının göç üzerinde önemli etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mutlu (1990), 1973-1986 arasındaki bölgesel iç ticaret hadlerinin kırsal refah ve iç göç üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur.

Türkiye’deki iç göçe odaklanan toplulaştırmaya dayalı ampirik araştırmaların çoğu, şehir plancıları tarafından yürütülmekte, dolayısıyla ekonomik sorunlardan ziyade mekânsal konulara ağırlık verildiği görülmektedir. 1970, 1980 ve 1985 nüfus sayımlarına ait Türkiye il göçü verilerini kullanan Gedik (1997), göç literatüründe gelişmekte olan

lkeler için bazı çelişkili bulgulara işaret etmiştir. Gedik, gelişmekte olan ülkelerde genel olarak düşük kırsal gelirler, yetersiz altyapı, tesisler, hizmetler vb. gibi itici faktörlerin dışarı göçü körüklediği iddia edilse de, potansiyel kırsal gmende eğitim-beceri ve bilgi düzeyi gibi diğer faktörlerin de olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle, bilgi, risk alma yeteneği ve sosyal ağların itici faktörler kadar önemli olduğunu ifade etmiştir. G ve uzaklık ile işlevsel bir ilişki kurulamayacağını, çok kısa mesafeler (köyden il merkezine yaklaşık 40 km) sonra mesafenin etkisinin azaldığını ve insanların mesafeyi önemsemeksizin  metropolden birine (İstanbul, Ankara, İzmir) gitmeyi tercih ettiğini anlatmıştır. Bu gözlem sonucunda, psikolojik mesafelerin fiziksel mesafelerden daha anlamlı göründüğünü ve eğer akrabalar, arkadaşlar ve aynı köyden göç etmiş kişiler uzak bir yerde bulunuyorsa, o yerin daha yakın bir yere tercih edildiğini iddia etmiştir.

Gezici ve Keskin (2005), Türkiye'de bölgesel eşitsizlikler ve i g arasındaki etkileşimi analiz etmiştir. 1990 nüfus sayımından elde edilen verileri kullanarak, en küçük kareler regresyonu yoluyla Sanayi İşgücü, Yıllık Tahmini Nüfus Artışı, GSMH'nin net g hızının önemli belirleyicileri olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, net geçiş hızına ilişkin altı ek hipotezi test etmişlerdir.

1990 ve 2000 nüfus sayım verileri kullanılarak, Evcil ve diğerleri 2006, Türkiye'nin en az gelişmiş bölgelerinde bile kırdan kente göçün yerini kentten kente göçün aldığını göstermişlerdir. Ayrıca, 1990 ve 2000 verileri üzerinde kademeli regresyon kullanarak, bir dizi ekonomik ve sosyal değişken arasında net g oranlarının en önemli belirleyicisi olarak GSMH'deki farklılıklar gibi ekonomik faktörlerin olduğuna işaret etmişlerdir.

elik (2007), Türkiye'deki 1980-2000 arası i göçlerin yönünü incelemiştir. Kıratğlu (2019), şanlıurfa ve Diyarbakır'daki g hareketlerinin bölgesel kalkınma üzerindeki olumlu ve olumsuz bileşenlerini araştırmıştır.

İtme ve çekme g teorileri, kalkınma ve güç yapıları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde uluslararası g hareketleriyle ilgili vakalara kapsamlı bir şekilde uygulanmaktadır. Ancak bu yaklaşım, aynı ilişkiyi i g bağlamında sunacak daha geniş bir açıklama gücüne sahiptir. Ampirik bir analiz olarak, Türkiye'de açıkça farklı örüntülere sahip olan i göç hareketleri, kalkınmanın g örüntüleri üzerindeki etkisinin vurgulanmasının uygunluğunu göstermek için itme ve çekme çerçevesine uygundur. Literatür, ekonomik kalkınma, sanayileşme ve modernleşmenin Türkiye'deki i gn temel başlatıcıları olduğunu da ifade etmektedir (Tekeli, 2008).

Tekeli (2008), kalkınmanın zaman içinde iç göçü teşvik etme ve sürdürme üzerindeki rolünün nüfus hareketlerinin tahmini için daha da önemli olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'de kalkınma süreciyle birlikte gelişen üç farklı iç göç hareketi dönemi vardır. Bu dönemler, toplumun ekonomik, politik ve sosyal yapılarındaki belirli kalıpları ve sorunları yansıtmaktadır.

Tekeli (2008), göç sürecinde yaşanan uyum süreçleri ve göçün anlaşılması konusunda güçlü bir referans konumundadır. Akkayan, Kastamonu'nun iki kırsal yerleşim yerinde İstanbul'a göç etmiş aileleri sosyal ve kültürel açıdan incelemiştir. Araştırmasında göç, konut, ekonomik yapı gibi dinamiklerdeki değişimleri irdelemiştir (Sarıtış, 2020).

Sema Erder, iç göçle alakalı çeşitli konular detaylı incelemiştir. İstanbul'a ülke içerisinden ve dışından göç edenleri, kentsel dönüşüm, belediye ve göçmen ilişkileri gibi konuları ele almıştır. Ayhan Kaya, 1990'lı yıllarda Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde zorunlu göç, yoksulluklar, suç, intihar, aile içi şiddet gibi olgulara odaklanmıştır (Sarıtış, 2020). Görüldüğü gibi daha birçok araştırmacı ve çalışmaları genellikle göç sürecinde yaşanan ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel açıları ve değişimlerini ele almışlardır.

2.BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET VE GÖÇTEKİ ROLÜ

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI

Cinsiyet, erkeklik ve kadınlık ile ilgili varsayımlara ve zorluklara dayanan kültürel ve sosyal olarak yapılandırılmış bir dizi norm ve değer olarak anlaşılmaktadır (Edwardsson, 2012). Toplumsal cinsiyet, toplumsal ilişkiler ve kültür tarafından şekillendirilen kadın ve erkeklerin kişisel yaşamlarını tanımlamakta ve farklılaştırmaktadır (Connell, 2009). Cornell'e (2009) göre, feminist hareketler toplumsal cinsiyet kavramını cinsiyet kavramından keskin bir şekilde farklılaştırmaya başlamışlardır. Bu farklılaşma, cinsiyetin biyolojik olarak belirleyici olmasına karşın, toplumsal cinsiyetin kültürel ve sosyal olarak yaratılmış bir 'yapay' fenomen olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu görüş, toplumsal cinsiyetin karmaşıklığının kabul edilmesiyle sorgulanmıştır. Toplumsal cinsiyet, genellikle istikrarsız, akışkan ve sosyal kesişmeler arasında şekillenmiş olarak kabul edilmektedir. Ancak gerçekte, insanların yaşamları, hükümetler, işletmeler ve şirketler de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı kurumların normları tarafından yönetilmeye devam etmektedir.

Meyerson ve Kolb (2000) toplumsal cinsiyeti bir güç eksenini, sosyal yapıyı, kimlikleri ve bilgiyi şekillendiren düzenleyici bir ilke olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, büyük ölçüde erkekler tarafından ve erkekler için yaratılan ve eril deneyim ve değerlerin yanı sıra erkeklerin yaşam durumlarını yansıtan iş organizasyonları da dahil olmak üzere, örgütlerde kurumsallaşmış resmi ve gayri resmi sosyal süreçler aracılığıyla sürdürüldüğünü öne sürmektedirler (Meyerson ve Kolb, 2000). Dünya Sağlık Örgütü (WHO), "toplumsal cinsiyet" eşitliğini, cinsel yönelim veya kimliğe bakılmaksızın farklı kadın ve erkek grupları arasında kaynakların, fırsatların, ödüllerin ve hakların sosyal anlamda tamamen eşit bir şekilde dağıtılması olarak tanımlamaktadır (World Health Organization, 2023). Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ve erkeklerin aynı olacağı anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte, kadın ve erkeklerin haklarının, sorumluluklarının ve fırsatlarının, erkek veya kadın olarak doğmalarına bağlı olarak değişmeyeceği anlamına gelmektedir (Aslan ve Demirci, 2019). Bireylerin bu haklardan yararlanmasını engellemeye çalışmak veya geçersiz kılmak amacını güden cinsiyete dayalı herhangi bir dışlama veya kısıtlama, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açmaktadır (Akin, 2007). Sosyal alanlarda kadın ve erkeklerden beklenen veya toplumsal cinsiyete

özgü olan yaygın davranış, tutum ve faaliyetler toplumsal cinsiyet rolleri olarak ifade edilmektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetin giyim, saç stilleri ve tavırlar gibi şeylerle başkalarına iletme şekli olarak ifade etmektedir. Ayrıca bireylerin, toplulukların ve toplumun cinsiyeti nasıl algıladığını, etkileşimde bulunduğunu ve şekillendirmeye çalıştığını da ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rollerini ve beklentilerini ve toplumun mevcut cinsiyet normlarına uyumu zorlamaya çalışmak için bunları nasıl kullandığını da kapsamaktadır.

İnsan yaşantısında her şeye bir cinsiyet atandığı görülmektedir. Bunlardan bazıları; oyuncaklar, renkler ve kıyafetlerdir. Çocuklara doğdukları andan itibaren toplumsal cinsiyet öğretilmeye başlanmaktadır; Çocuklar cinsiyetlerini "erkek" veya "kadın"ın dar, basmakalıp tanımları içinde ifade etmek için büyük bir baskıyla karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal cinsiyetle ilgili beklentiler, aile, kültür, akranlar, okullar, toplum ve medya dahil olmak üzere hayatımızın her yönüyle iletilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri kültürümüzde o kadar yerleşiktir ki, bunu başka bir şekilde düşünmek dahi zordur. Toplumsal cinsiyetle ilgili beklentiler çok katı olduğu için, birinin ne giydiği veya nasıl hareket ettiği, konuştuğu veya kendisini nasıl ifade ettiğinin cinsiyet kimliği hakkında bir şeyler ifade ettiği düşünülmektedir. Ancak ifade kimlikten farklıdır. Çünkü bir kişinin cinsiyet kimliğini cinsiyet ifadesine dayanarak varsaymak mümkün değildir. Örneğin, bir çocuk etek veya elbise giymek isteyebilir. Giyim konusundaki seçimi cinsiyet kimliğini tanımlamamaktadır; bu sadece toplumun tipik olarak kadınlarla ilişkilendirdiği kıyafetleri giymeyi tercih ettiği anlamına gelmektedir. Aslında, bir kişinin cinsiyetinin nasıl yorumlandığı ve onlar hakkında yapılan varsayımlar, kişisel olarak cinsiyet anlayışı ve onlara entegre edilen normlarla ilgilidir. Son olarak, cinsiyet etrafındaki normlar toplumlar arasında ve zamanla değişmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki kültürler uzun zamandır cinsiyet konusunda daha nüanslı anlayışlara sahiptir. Aile, okul, öğretmenler ve ders kitapları, arkadaş grupları, oyunlar ve oyuncaklar, iletişim araçları toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen faktörler arasındadır. Arkadaş gruplarında sıkça görülen akran baskısı yaşama durumu da toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen ancak ihmal edilmemesi gereken önemli faktörlerden biridir (Dökmen, 2009).

2.2. CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin insan haklarını tam olarak gerçekleştirmeleri ve ekonomik, sosyal, kültürel ve politik kalkınmaya katkıda bulunmaları ve bunlardan yararlanmaları için eşit koşullara sahip olmaları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla cinsiyet eşitliği, kadın ve erkek arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ile oynadıkları rollerin toplum tarafından eşit olarak değerlendirilmesidir. Kadın ve erkeklerin evlerinde ve toplum içinde tam olarak ortak olmalarına dayanmaktadır.

Cinsiyet eşitliğinin tanımlanması söz konusu olduğunda, terimin feminist kavramı aynı bakış açısını paylaşmaktan uzaktır. Sjoberg ve Via'ya (2010) göre, feminist cinsiyet eşitliği kavramı karmaşık, çok boyutlu ve akışkandır ve bu nedenle bağlama, odak ve analizlerin hedeflerine bağlı olarak Edwardsson'un (2012) belirttiği gibi birçok şekilde kolayca yorumlanabilmektedir. Liberal, kültürel ve sosyalist feminizm gibi farklı feminizmler, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farklı teorik bakış açıları sunmaktadır. Wodak'a (2005) göre, feministlerin çoğu toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel unsurları üzerinde hemfikir, çünkü erkekler ve kadınlar, farklı şekilde değerlendirilmeden yaşamda eşit haklara ve eşit fırsatlara sahip olmalıdır.

Ancak bu feministlerin, bu hakların ve fırsatların neler olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için hangi iddiaların ve stratejilerin gerekli olduğu konusunda farklı algıları bulunmaktadır. Aşağıdaki bakış açıları, bir kavram olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farklı feminist algıların çeşitliliğini göstermek amacıyla seçilmiştir. Liberal feministler, toplumsal cinsiyet eşitliğinin erkekler ve kadınlar arasındaki eşit statü ve fırsatların paylaşımı ile ilgili olduğunu iddia etmektedirler. Ana odak noktaları ise uluslararası politika ve kalkınma tartışmaları dahil olmak üzere, kadınların iktidardan dışlanmasıdır (Smith ve Owens, 2005). Kültürel feministler, kadınların erkeklerden farklı olduğunu, çünkü farklı kadın değerlerine sahip olduklarını savunmaktadırlar. Önemseme ve yumuşaklık gibi bu değerler doğuştan gelen nitelikler değil, toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel fikirlerinde kök salmaktadır (Pettman, 2005). Kültürel feministler, geleneksel olarak kadınlara atfedilen özellikleri siyasete sokmak için daha fazla kadın politikacıya duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. (Edwardsson, 2012). Marksist feminizm, kadınların kapitalizm ve özel mülkiyet sistemlerinde neden ezildiğini açıklamaya odaklanmaktadır. Marksist feministlere göre, ataerkillik ve kapitalist sistem, toplumsal

cinsiyet eşitsizliğinin temel nedenleridir. Ataerkil gücün egemenliğinin kadınları sistematik olarak dezavantajlı hale getirdiğini ve kadın eşitliğinin ancak mevcut kapitalist ekonominin radikal bir yeniden yapılandırılmasıyla sağlanabileceğini savunmaktadırlar (Smith ve Owens, 2005).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşamın her alanında erkekler ve kadınlar ile erkek ve kız çocukları tarafından eşit haklardan, fırsatlardan ve muameleden yararlanma anlamına gelmektedir. İnsanların haklarının, sorumluluklarının, sosyal statülerinin ve kaynaklara erişimlerinin erkek veya kadın olarak doğmalarına bağlı olmadığını iddia etmektedirler. Toplumsal cinsiyet eşitliği, tüm erkek ve kadınların, toplumsal cinsiyet rolleri veya kadın ve erkeklerin özelliklerine ilişkin klişeler veya önyargılar tarafından belirlenen sınırlamalar olmaksızın kişisel yeteneklerini geliştirme ve yaşam seçimleri yapma özgürlüğüne sahip olduğu anlamına gelmektedir (ILO, 2007).

Cornwall ve Rivas (2015) gibi bilim insanları, toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletme çabalarında kilit ortak olarak kabul edilen işletmelerin, genellikle kadınların ücretli işgücüne katılımını artırarak toplumsal cinsiyet eşitliğini tanımladığını savunmaktadırlar. İtibar ve kâr dahil olmak üzere kendi gündemlerine uymak için terimi kendi algıları ve özelemleriyle doldurmaktadırlar.

Hepsi, bir grup olarak kadınların ve kadınsı olarak kabul edilen değer ve normların bir grup olarak erkeklerden farklı muamele gördüğü konusunda hemfikirdirler ve tam tersi, erkekler ve eril değerler, dişil değerlere göre inşa edilmektedirler ve ayrıcalıklıdır. Toplumsal ilişkilere atfedilen bu asimetric güç yapısı, kadın ve erkek arasında toplumsal eşitsizliklere yol açarken, aynı zamanda erkek kategorisi ile kadın kategorisi arasında da eşitsizliklere yol açmaktadır (Kilgour, 2012). Cinsiyet eşitsizliğinin ele alınması söz konusu olduğunda, kadınların dezavantajına bir grup olarak erkeklerin değil, eril değerlerin dişil değerlere göre ayrıcalıklı olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Erkeklerin genel olarak eşitsizliklerden yararlandığı yaygın olarak iddia edilmektedir, ancak eşit olarak yararlandıklarını söylemek yanlış olacaktır (Connell, 2009). Eleştirel bir feminist hukuk teorisyeni olan Crenshaw (1989), cinsiyet, ırk, sınıf, yetenek, cinsel yönelim ve bunların esnekliği gibi çeşitli biyolojik, sosyal ve kültürel kategorilerin çoklu ve çoğu zaman eşzamanlı düzeylerde kesiştiğini ve sistematik sosyal eşitsizliklere sebep olduğunu savunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin çoklu algılar arasındaki temel fark, toplumsal cinsiyet eşitliğinin aynılıkla mı (yani eşit muameleyle) yoksa farklılıkla mı (yani

farklılığa eşit değer vermekle) ilgili olduğu tartışmasıdır (Grosser, 2011). Toplumdaki kadın ve erkeklerin rollerinin ve sorumluluklarının karmaşıklığı nedeniyle, her iki yaklaşımın da kendi başına sosyal ve ekonomik eşitliği sağlamayacağı yaygın olarak kabul edilmektedir (Bailyn, 2003). Bu nedenle hem aynılık hem de farklılık yaklaşımlarını içeren daha kapsamlı bir tanımlamaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Başka bir deyişle, kadınlar ve erkekler eşit haklara ve fırsatlara sahip olmalı, ayrıca yaşamdaki varlıklara farklı muamele görmeden ve/veya farklı değer verilmeden eşit erişime sahip olmalıdırlar (Wodak, 2005). Farklı özelliklere sahip olmak başlı başına bir sorun teşkil etmemektedir ama farklı şekilde değer görmek sorun yaratmaktadır. Bu dengesizlik, tüm toplumlarda var olan ve kamusal ve özel alanlarda devam eden toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklere sebep olmaktadır ve bu da kadınların ayrımcılığının yanı sıra sosyal ve ekonomik olarak dışlanmasına da neden olmaktadır (Kilgour, 2007).

Ana akım kalkınma söylemleri ve uygulamaları genellikle toplumsal cinsiyet kavramını kadın kavramına eşit olarak yanlış yorumlamaktadır ve sonuç olarak toplumsal cinsiyet eşitliği kolayca kadınların meselesi olarak görülmektedir (Cornwall ve Rivas, 2015). Ancak feministler, toplumsal cinsiyetin her iki cinsiyete de atıfta bulunduğunu, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının hem kadınlardan hem de erkeklerden çaba gerektirdiğini kabul etmektedir ve buna dikkat çekmektedir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliğinde tazmin sağlanması için konunun kadın ve erkekleri kapsamı gerekmektedir.

2.3. İÇ GÖÇ VE CİNSİYET SEÇİCİLİĞİ

Göç yönleri, büyük ölçüde belirli bir ülkedeki kentleşme düzeyine göre belirlenmektedir. Bu nedenle, Latin Amerika'dakilerin çoğu gibi yüksek oranda kentleşmiş ülkelerde, hareket ağırlıklı olarak kentsel merkezler arasındadır. Buna karşılık, şehirleşme düzeyinin düşük olduğu ve tarımın ana ekonomik faaliyet olarak kaldığı ülkelere, örneğin Afrika'da, göçün çoğu kırsal yerleşimler arasındadır. Bu eğilimin istisnası, hala nispeten düşük bir kentleşme düzeyine sahip olan ancak son otuz yılda kıyı bölgelerindeki aşırı hızlı endüstriyel gelişmenin, kırsal alanlardan kentsel alanlara taşınan eşi görülmemiş sayıda insanı çektiği Çin'dir. Demografik ve sağlık anketlerinden elde edilen ve 46 ülke için cinsiyete göre ayrıştırılan görüşmeden önceki altı yıl boyunca hareket eden göçmenlere ilişkin veriler, kadın göçünün bu eğilimleri yansıttığını göstermektedir. Bu nedenle, kırsal-kırsal hareket 26 ülkede, özellikle Afrika ve Güney Asya'da en yaygın

olanıdır. Bu tür hareketler büyük ölçüde evlilikle ilgilidir ve bu bölgelerde kadınlar geleneksel olarak kendi köylerinin dışında evlenmektedirler.¹⁵ Ülkede, özellikle yüksek düzeyde kentleşmeye sahip olan Orta ve Güney Amerika'da, kadınlar arasında kent-kent hareketi hakimdir. Geleneksel olarak kadın işçileri tercih eden bir sektör olan ihracata yönelik üretimin hızla genişlediği ülkelerde, kırsaldan kente göçte kadınlar hakimdir (United Nations, 2008).

Bununla birlikte, örnek anketlerin yanı sıra, kısmen cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin olmaması ve aynı zamanda çok sayıda göçmen olmaması nedeniyle, özellikle uluslararası hareketle ilgili olarak, göçün kadınlaşmasına dair sınırlı istatistiksel bulgu vardır (Pessar, 2008). Bu, aynı zamanda, özellikle düşük gelirli ülkelerde hareketlerin büyük bir bölümünü oluşturan ve yalnızca cinsiyet bileşiminin değil, aynı zamanda toplam akış boyutunun da aynı düzeyde olduğu iç göç ve özellikle geçici ve dairesel hareket için de bir dereceye kadar geçerlidir (Tacoli, 2008).

Bununla birlikte, nitel araştırmalar önemli iç görüleri katkıda bulunabilmektedir. Örneğin, Çin'deki büyük ölçekli kırsal-kentsel hareketin büyük bir kısmı kayıt altına alınmamış ve bu da cinsiyet kompozisyonunun tespit edilmesini zorlaştırmıştır, evli olmayan genç kadınlar ve ayrıca yirmili yaşlarının sonlarında daha yaşlı evli kadınlar da dahil olmak üzere artan sayıda kadının olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (Murphy, 2006). Amazon'da, ev hizmetlerinde, restoranlarda ve perakende satışta iş bulma olasılıkları daha yüksek olduğundan, genç kadınların kentsel alanlara taşınma olasılıkları erkeklerden daha fazladır (Carr ve Bilsborrow, 2009). Benzer nedenler, kadınların Vietnam'ın Mekong Deltası'ndaki kentsel yerleri tercih etmesinin temelini de oluşturmaktadır (Hoang ve diğerleri, 2008).

Kentsel alanlarda daha fazla istihdam olanakları cinsiyete dayalı göçün temel bir itici gücü olsa da birçok durumda göçün eşit olarak kırsal araziye ve mirasa erişimde kadınlara yönelik ayrımcılığın bir sonucu olduğunu belirtmek önemlidir. Özellikle genç kadınlar söz konusu olduğunda, istismarcı aile ilişkileri de sıklıkla şehre taşınma nedeni olmaktadır (Mabala ve Cooksey, 2008). Buna ek olarak hem piyasa mekanizmaları hem de çevresel stres nedeniyle çiftçilikten elde edilen gelirlerdeki düşüş, kırsal hanelerin artan bir bölümünü kırılganlıklarını azaltmak için gelir kaynaklarını çeşitlendirmeye itmektedir. Bu, çoğu durumda, bir veya birkaç aile üyesinin para göndermesiyle, diğerlerinin ihtiyaç duyduğu finansal desteğin sağlanmasına dair bir tür harekettir. Geleneksel olarak kadınların evlilikle ilgili olmayan bağımsız göçünün hoş

karşılanmadığı bölgelerde bile, ailelerine para gönderdikleri sürece bu durum kabul edilebilir olarak görülmektedir (Tacoli ve Mabala, 2010).

Göç söz konusu olduğunda, yaş genellikle cinsiyet kadar önemlidir. Dünya çapındaki örnek olay incelemelerinde yapılan genel bir gözlem, kendi başlarına göç eden gençlerin yaşının son yıllarda önemli ölçüde düştüğünü göstermektedir. Tanzanya ve Bolivya'da 14 yaşındaki erkek çocuklar, genellikle gelir kaynaklarını çeşitlendirmeye ve çevresel değişime karşı savunmasızlıklarını azaltmaya yönelik bir aile stratejisinin parçası olarak, yoksul kırsal alanlardan şehir merkezlerine kendi başlarına taşınmaktadırlar (Tacoli, 2011). Genç kadın göçmenler ayrıca birçok ülkede şehirlere giden ve artış gösteren bir göçmen grubudur. Bu genç kadın göçmenler, işverenlerle birlikte yaşamaya zorlandıklarında veya akrabalarından destek alamadıklarında özellikle savunmasız hale gelebilmektedirler (Mabala ve Cooksey, 2008).

2.4. İÇ GÖÇ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Göçü açıklamak için ortaya atılan birçok teori olmasına rağmen, cinsiyeti göç teorisine dahil etmek için çok az çaba sarf edilmiştir. Boyd ve Grieco (2003), bunun kısmen göç teorisinin geleneksel olarak göçün nedenlerini kimin göç ettiği soruları üzerinde vurgulamasından ve bu nedenle cinsiyete özgü göç deneyimlerini yeterince ele almamasından kaynaklandığını savunmaktadır. Bu nedenle, cinsiyete daha duyarlı soruları ele almak, görünüşte cinsiyetten bağımsız bir hareket sürecinin, aslında, erkekler ve kadınlar için farklı sonuçlara yol açabilecek oldukça cinsiyete özgü bir süreç olduğunu gösterecektir (Boyd ve Grieco, 2003).

Göçü açıklamak için öne sürülen en eski teori olan Ravenstein'in göç yasaları (Ravenstein, 1885, 1889), göçün cinsiyetçi doğasını vurgulayarak, kadınların göç etme olasılığının erkeklerden daha yüksek olduğunu ve bunu erkeklere kıyasla daha kısa mesafelerde yaptıklarını belirtmiştir. Buna rağmen, son birkaç on yılda, göç sürecinde cinsiyetin rolüne odaklanılmaya başlanmıştır. Boyd ve Grieco (2003), göçte toplumsal cinsiyetin gelişimini, “Kalkınmada Kadınlar Yaklaşımı” odaklanma doğrultusunda, kadınların durumuna vurgu yaparak, göçte toplumsal cinsiyetin gelişimini 1960'lara ve 1970'lerin başlarına kadar izlemiş ve bu da kadınların göçmen olarak neredeyse görünmezliği ve göç sürecindeki pasif durumları hakkında sorulara yol açmıştır. Bu nedenle dikkat çekilen husus, erkeklerin uzantıları olarak görülen kadın göçmenler üzerinde olmuştur.

1980'lere gelindiğinde, "kadınları ekle ve karıştır" yaklaşımı, toplumsal cinsiyet ve göç konusunda baskın bir yaklaşım haline gelmiştir. Pickbourn'a (2011) göre, bu yaklaşım insanların neden hareket ettiklerini, nereye gittiklerini ve nasıl bütünleştiklerini açıklamak için kullanılan temel modelleri sorgulamamıştır. Örneğin, neoklasik ekonomik modellerde ve 1970'lerin ve 1980'lerin itme-çekme modellerinde, göç esas olarak bireysel karar alma sürecinin bir sonucu olarak görülmekteydi. Kırsal-kentsel gelir farkları yeterince yüksekse kırsal alandaki potansiyel göçmen göç edecek ve bu nedenle kırsal-kentsel ücret farkındaki artış daha fazla göçmen çekerek kentsel işsizliğe sebep olacaktır (Todaro, 1969). Pickborne (2011) ayrıca, göç modellerindeki cinsiyet farklılıklarını bastırarak ve göçü cinsiyetten bağımsız bir süreç olarak ele alarak, itme/çekme modellerinin göçün belirleyicilerinin erkekler ve kadınlar için sistematik olarak farklılık gösterme olasılığını araştırmadığını söylemiştir.

Hane halkı göç modelleri (Bhattacharya, 1985), ailenin veya hane halkının birincil karar alma alanı olarak önemini vurgulamış ve erkekler ve kadınlar tarafından uygulanan kaynaklar üzerindeki göreceli kontrolün aile tüketimi üzerinde önemli ve sıklıkla cinsiyete göre farklılaştırılmış bir etkiye sahip olduğunu kabul etmiştir. Aile ve hane halkı kararlarının ve eylemlerinin tüm üyeler için eşit derecede faydalı sonuçlar olmadığı savunulmuştur. Ailelerde ve hanelerdeki güç ilişkileri incelendiğinde, çeşitli ilgi alanları ve faaliyetler konusunda, ailelerdeki erkeklerin ve kadınların çıkarlarının her zaman örtüşmediği açıkça görülebilmektedir (Boyd ve Grieco, 2003).

2.5. KADIN VE İÇ GÖÇ

Kadın çalışmaları, Birleşmiş Milletler'in (BM) ilk uluslararası kadın konferansını düzenlediği 1975 yıl dönüm noktası olmuştur. Bu, toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve devam eden cinsiyet eşitsizliklerinin nedenlerini ve sonuçlarını açıklamaya başlayan bilimsel çalışmalar sayesinde gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde kadınların konumu araştırmacıların büyük ilgisini çekmiştir (Momsen ve Townsend, 1987; Brydon ve Chant, 1989; Özbay, 1990; Hemmasi, 1994; Sharoni, 1997; Prorok ve Chhokar, 1998; Riley, 1998). Daha önceki araştırmalar, kadınların kendi toplumlarında ve hanelerinde sosyal, politik ve ekonomik durumlarını vurgulamakla birlikte, göç durumlarını çoğunlukla ihmal etmiştir (Khoo ve diğerleri, 1984; Tienda ve Booth, 1991; Pedraza, 1991).

Kadın göçünün gelişmekte olan ülkelerin hem ilerlemesinde hem de karşılaştıkları sorunlarda kritik rolünü kabul eden BM, 1991 yılında Gelişmekte Olan Ülkelerde İç Göçün Feminizasyonu konusunda bir Uzman Grubu Toplantısı düzenlemiştir. Toplantıyı kadınların iç göçü ile kalkınma arasındaki karşılıklı ilişkileri ele almak ve mümkün olduğu ölçüde, politika ve daha fazla araştırma için sonuçlar çıkarmak için gerçekleştiren BM, gelecekte uygulanacak politikalar ile ilgili temellerin sağlanması için bilimsel bir çalışmaya destek olmuştur (BM, 1993). Sonunda 1994 yılında araştırmacıların kadın göçü ile ilgili mevcut verilerle ilgili hayal kırıklıklarını ele alan teknik bir belge yayınlanmıştır (BM, 1994).

Uluslararası konferanstan kısa bir süre sonra, Türkiye ve BM, 1992 yılında Ankara'da ortak bir ulusal İnsani Gelişme Konferansı düzenlemiştir. Sonuç olarak, coğrafi bölgeler, kırsal ve kentsel alanlar ve erkekler ile kadınlar arasındaki insani gelişme endekslerinde önemli eşitsizlikler olduğu ortaya konmuştur. Konferans, süregelen eşitsizliklerin azaltılması ve daha eşitlikçi bir toplumun yaratılması için politikalar önermiştir.

3. BÖLÜM

GÖÇ EYLEMİNİN NEDENLERİ

Göç, bireyler için birçok nedenle gerçekleşmektedir. Örnek vermek gerekirse; öğrenim görme, zorunlu eğitim durumu, çalışma yaşamı, politik ve ekonomik sebepler, evlilik gibi pek çok gündelik ve zorunlu olan faaliyetler nedeniyle mekânsal değişimlerinde içerisinde yer aldığı çok yönlü faktörlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Göç, içeriği, nedeni gerçekleşme veya yaşanma biçimiyle birbirinden farklı şekillerde meydana gelebilir. Koşullar değişkenlik gösterdikçe göç çeşitleri de artmıştır. Bu nedenle Göç olgusunu ve göç eden bireyleri belirlerken göç eyleminin içerdiği fenomenlerden yararlanılır. Bunlar siyasi ekonomik, eğitim amaçlı, sürekli-geçici, gönüllü, zorunlu gibi göç kategorileri olabilir. Göç, bireylerin kendi istekleri ile gerçekleştirdikleri bir eylem olabileceği gibi diğer açıdan bireylerin istekleri dışında şartların oluşması ile gönülsüz bir eylem de olarak da meydana gelebilmektedir. İnsanların göç hareketi, bireysel ya da gruplar şeklinde olabileceği gibi kitlesel düzlemde de olabilmektedir (Aksoy, 2012).

3.1. EVLİLİK YOLUYLA GÖÇ

Genellikle kadına özgü olarak bilinen göç türlerinden birisi olan evlilik yoluyla göç, evlenme kurumu ile yapılan göçlerdendir. Kadınlar sadece istihdam alanlarında yer almamış ek olarak ev içi hizmette de aktif rol oynamıştır. Genellikle kadınlar ve emekleri görünmez iş gücü olarak ele alınmıştır. Ev içerisinde, dışında, çocuk ve yaşlı bakımı gibi birçok alanda sorumluluğu taşıyan hep kadınlar olmuştur. Zamanla bu durum maddi ve manevi koşulların iyileşmesi ile kadınlar hane içerisinde, ev içi statülerde de eşitlenmeye ve yükselmeye başlamıştır (Bahar,2009).

Geniş aile formu zamanla sanayileşme, toplumsal değişme ve yaşanan coğrafi hareketlilik sonucu ile çekirdek aile formuna dönüşmeye başlamıştır. Genel olarak modern aile tipi tanımlaması ve konumlanması da daha çok çekirdek aile tipine yatkındır. Bu aile tipi evlilik kurumuyla bağ kurmuş olan bireylerden oluşan anne, baba ve çocuk veya çocuklardan oluşmaktadır. Bu aile tipi kentlere göç etme eylemiyle yakından ilişkilidir. Sanayileşme ve kentleşme sonucunda aile bireylerinin sorumluluklarında farklılıklar meydana gelmiştir. Örneğin: hane içi bakımlarında aile bireyleri dışında kurumlar veya normal kurumlar yer almaya başlamıştır. Özellikle kadınlar için annelik, hane içi

hizmetler ve sorumluluk azalmaya başladıkça kadınlar ev dışında üretim faaliyetlerinde daha çok yer almaya başlamıştır (Bahar, 2009).

İç göç ve aile tipi arasındaki ilişki göz önüne alındığında, Türkiye'de bu konuyu inceleyen çalışmalara değinmek gerekmektedir. Bu iki konunun birbirini dinamik olarak etkilediği ve sosyoloji, demografi ve ekonomi gibi farklı disiplinlerin ana konuları arasında yer aldığı için altta yatan farklı çalışmalar araştırılmıştır. Bu bölümde bazı çalışmalar hakkında detaylı bilgi sunulmakta ve birkaç detayı aydınlatmak amacıyla seçilmiştir.

Neşat Güngör (1993) yüksek lisans tezinde, Rize'deki bir köyde (Rize-Kalkandere Çağlayan köyü) ve İstanbul'da (Üsküdar ve Ümraniye) yaşayan ailelerin yaşam tarzlarını incelemiştir. Araştırma, Rize'de 95 kırsal aileye ve İstanbul'da 89 kentli aileye uygulanan anket sonuçlarının ve 1992 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na dayanan "Türkiye Aile Yapısı Araştırması" sonuçlarının değerlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonuçları, şehre göç edildikten sonra geniş ailenin yerini çekirdek ailenin aldığını göstermektedir. Kentsel alanlardaki ortalama aile büyüklüğü (4,21) kırsal alanlardan (5,65) daha küçük bir yapıya sahiptir. Görücü usulü evlilik hem kentsel göçmenler hem de kırsal yerliler arasında hala yaygındır. Bununla birlikte, ailelerin karar ve rızaları üzerine çiftlerle birlikte düzenlenen evlilikler, kentsel göçmenler arasında en yaygın uygulamadır (%48,31). Kırsal kesimdeki yerliler arasında ise aileler tarafından düzenlenen evlilikler en yüksek orana (%54,73) sahiptir.

Kentsel göçmenler ve kırsal yerliler arasındaki evlilik törenlerinin türlerinde de farklılıklar bulunmaktadır. Kentsel göçmenlerde sadece nikâh töreni yapma ihtimalinin (13,48) kırsal yerlilerden (4,21) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kentleşme sürecinin günümüz aile yapısını nasıl değiştirdiğini incelemek amacıyla yapılan bir çalışma ise İstanbul'un Maltepe ilçesi Esentepe semtinde 200 kişi ile yüz yüze anket yöntemiyle yürütülmüştür. Bu çalışmada hızla kentleşen bu mahallenin sakinlerinin aile yapılarının yanı sıra yaşam tarzları açısından da kent kültürüne yöneldikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre kentleşmiş ailelerin çekirdek aile tipinde olma eğiliminde oldukları ortaya konmuştur (Bahar, 2009).

Bu konulara yapısal bir bakış açısıyla yaklaşmak da önemlidir. Türkiye'de yaşanan sosyo-demografik ve ekonomik dönüşümler 1950'li yıllarda hızla artmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de kırsaldan kente göçün yoğun bir şekilde yaşanması, kırsal alanlardaki tarımsal dönüşümler ve kentsel ortamlardaki hızlı sanayileşme ile açıklanabilmektedir (Şen,

2014). Bu tür dönüşümlerde kırsaldan kente göç önemli bir rol oynamaktadır. Güreşçi (2012), kırsaldan kente göçün sosyal ve ekonomik yapıyı etkilediğinden çok aile yapısını etkilediğini savunmaktadır. Kırsal göçün aile yapısı üzerindeki söz konusu etkisini kanıtlamak amacıyla TÜİK'ten alınan ikincil verileri ve çeşitli aile araştırmalarının verilerini analiz etmiştir. Genel olarak kırsal göçün nedenleri ekonomik, sosyal ve kültürel nedenlerle açıklanabilmektedir. Bu nedenler hem kırsal alanlardaki hem de göç edilen bölgelerdeki aileleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Kırsal alanlarda en önemli etki, aile büyüklüğü ve ailenin ortalama yaşı üzerindedir. Güreşçi ve Yurttaş (2008) tarafından Erzurum ilinin ilçesi İspir'in bir nahiyesi olan Kırık'ta yapılan bir araştırmada, hane büyüklüğünün 4,39 kişi olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre göç sonucu bu oran azalmış olup, çalışma alanında 1-5 kişilik ailelerin oranı %75,82 olarak gerçekleşmiştir.

Aile büyüklüğünün dinamik doğası ve bileşimi, bir ailenin üyelerinin yaşamları boyunca olduğu gibi kalmadığı anlamına gelmektedir. Ailenin tüm demografik olayların meydana geldiği kilit bir birim olduğunu anlamak önemlidir. Aile ele alındığında, tüm demografik olayların ailelerde meydana geldiği görülebilecektir. Demografik gerçekler ailelerin yaşam döngüsü boyunca izlenebilmektedir. Bu bakış açısı, ailelerin yaşam döngüsünde gerçekleşmesi muhtemel diğer ilgili yaşam uygulamalarını ve kalıplarını araştırmak için yeni yollar aydınlatma potansiyeline sahiptir.

Aile yapısının değişmesinde rol oynayan birçok faktör incelenmiş olsa da göçün etkisi ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Özellikle, kadınların göç deneyimi göz ardı edilmektedir. Her ne kadar kadınların göç deneyimleri demografik özelliklerinin çok önemli bir bileşeni olsa da ve kadınlar erkekler kadar iç göç açısından da önem taşısa da literatürde özellikle aile oluşum süreçleri bağlamında bu konuya odaklanan yeterli çalışma bulunmamaktadır.

3.2. EĞİTİM İÇİN GÖÇ

Kırdan kente göç eden aileler çocukları ve onların geleceğine dair eğitim ile öğretim geleceklerine yönelik katkılar sunabilmek için de göç etmektedirler (Çakır, 2011). Öyle ki göç olgusuyla birlikte ailelerin sosyal statüleri ve rolleri değişkenliğe uğramıştır. Çekirdek aile tipine dönüşen aileler geleneksellikten modernliğe doğru da göç ile birlikte hareket ederek uyum sağlama çabasında bulunmuşlardır. Sosyo-kültürel değerler,

çocuklara sunulacak katkılar ve mesleki yetenekler için eğitim yoluyla göç etme eylemi aileler ve göç kararları açısından önem arz etmektedir.

3.3. TERSİNE GÖÇ

Bu göç daha çok yoğun göç alan yerlerden yoğun göç veren yerlere doğru yapılan göç türüdür. Zamanında yapılan göç eyleminin terk edilen yerlere geri dönüş yapılması ile kendisini göstermektedir. Örnek vermek gerekirse terk ettikleri alanlara tekrar yerleşenler, ziyaret amaçlı gelmiş bireyler, mevsimlik işçiler ve iş yaşamı için gelenler, eş durumundan kaynaklı dönüşler, kamu personeli, zorunlu hizmetler, atama, tayin vb. gibi (Yürüdü, 2008).

3.4. GÖNÜLLÜ GÖÇ

Bireylerin kendi istekleri ile yaptıkları göç hareketidir. Bu göçü kendi istekleri ve arzuları ile tercih eden insanlar içersinde bulundukları ortamdan daha iyi koşullara sahip olunan alanlara doğru geçiş yapmak isterler. İtici faktörler ve irade esasıyla birlikte gönüllü göç gerçekleşmiş olur (Çavuşoğlu, 2006).

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE KONUMU

4.1. ARDAHAN İLİ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE TARİHÇESİ

Ardahan, Türkiye'nin kuzeydoğusunda, Gürcistan sınırına yakın bir şehirdir. Nüfusu 91.762'dir (TÜİK, 2023). Ardahan ilinin koordinatları 41°06'40"N 42°42'08"E'dir. Rakımı ise 1,811 m'dir.

Ardahan, Türkiye'nin kuzeydoğusunda, Gürcistan sınırına yakın bir konumda yer almaktadır. Kura nehrinin üst kısmında, Yalnızçam Dağları'nın güneyindedir. İlçe 7 mahalleden oluşmaktadır: Halilefendi, Karagöl, Kaptanpaşa, Yenimahalle, Gürçayır, Atatürk ve İnönü'dür (Ardahan Valiliği, 2023).

Ardahan, kısa ve ılıman yazları ve çok soğuk kışları olan, daha yüksek rakımlarda alpin subarktik iklimi yaşanan nemli bir karasal iklime sahiptir. Yazlar gündüzleri ılıktır, ancak geceleri soğuk olmaktadır. Bu nedenle, yılın her ayında donma noktasının altında sıcaklıklar görülmektedir. Ayrıca yılın büyük bölümünde, özellikle ilkbahar ve yaz aylarında sık sık yağış olmaktadır (Ardahan Üniversitesi, 2023).

Daha önce Kars ilinin 101 kilometre kuzeydoğusunda bir ilçe olan Ardahan, 1992 yılında il olmuştur ve Türkiye'deki yeni illerden bir tanesidir. Şehir yüksek bir dağ platosunda yer almaktadır ve nüfusun %70'i kırsal kesimde yaşamaktadır, bu nedenle tarım Ardahan'daki ana geçim kaynağıdır. Halı ve kilim dokumacılığı genç kızlar arasında önemli bir yer tutmaktadır (Ardahan Valiliği, 2023).

Şehrin etrafında birçok küçük nehir ve göl bulunmaktadır. Örneğin; Çıldır gölü, deniz seviyesinden 1.959 metre yükseklikte tüm bölgedeki en büyük ikinci göldür. Göl kış aylarında tamamen donmaktadır ve bu nedenle balıkçılar balık tutmak için buz üzerinde delikler açmak zorunda kalmaktadırlar. Gölün etrafındaki doğal alan, kuş çeşitliliği için yaşam alanı sağlamaktadır (Ardahan Üniversitesi, 2023).

Göldeki suni Akçakale Adası, binlerce insanın ortak çalışması ile inşa edilmiştir ve üzerinde Urartu yazıtları olan bir tapınaktır. Göllerden bir diğeri olan Aktaş Gölü, Türkiye ve Gürcistan sınırları arasında, deniz seviyesinden 1.800 metre yükseklikte yer almaktadır. Üzerinde çim ve bitkilerden oluşan küçük hareketli adalara sahip sığ bir göldür (Ardahan Valiliği, 2023).

Ardahan'ın geçmişine dair anıtları şehrin her yerinde görebilmek mümkündür. En önemli anıtsal figür, Selçuklular tarafından yaptırılan ve daha sonra 16. yüzyılda Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman tarafından restore edilen Ardahan Kalesi'dir.

Yalnızçam köyünde, iklimi sayesinde yaklaşık 6 ay kayak yapılabilen, yakın zamanda inşa edilmiş küçük bir kayak pisti bulunmaktadır. Şehirde birçok festival düzenlenmektedir. Örneğin; Bal festivali (Ağustos başı), Sarı Peynir festivali (Temmuz başı), Çıldır Gölü festivali (İlkbaharda) vb. 'dir (Ardahan Valiliği, 2023).

Ardahan'ın tarihine bakıldığında ise, 3000 yıllık bir geçmiş görülebilmektedir. Adını, M.Ö. 628 yılında Hazarların kolu olan Arda Türklerinden almıştır. M.Ö. 1068'de Ardahan, Alparslan tarafından fethedilmiştir ve Selçuklular tarafından yönetilmiştir. 29 Mayıs 1555'te imzalanan Amasya Antlaşması ile Kanuni Sultan Süleyman tarafından Osmanlı İmparatorluğu topraklarına dahil edilmiştir. 29 Mayıs 1555'te imzalanan Amasya Antlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu topraklarına dahil edilmiştir. Ve şimdi Ardahan'ın ilçelerinden olan Çıldır, bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun devletlerinden biri haline gelmiştir. Gürcistan'ın 1800'de Çar Pavlus'u fethetmesinden sonra, Ruslar Osmanlılarla komşu olmuştur (Ardahan Üniversitesi, 2023).

Ardahan, 23 Şubat 1921'de Milli Konsey Hükümeti ile birlikte Kazım Karabekir Paşa ve Halit Paşa'nın önderlik ettiği birlik tarafından düşman işgalinden kurtarılmıştır. Ardahan'ın millî topraklara dâhil edilmesinin ardından 7 Temmuz 1921'de valilik olduğu görülmektedir. 66 yıl Kars'a bağlı ilçe olarak kalmış ve 27 Mayıs 1992 tarihinde 3806 sayılı kanunla il statüsüne kavuşmuştur (Ardahan Üniversitesi, 2023).

4.2. ARDAHAN İLİNDE İÇ GÖÇ HAREKETLİLİĞİ

Ardahan ilinin son 13 yılda aldığı göç ve verdiği göç Tablo 4.1'de gösterilmektedir (TÜİK, 2023).

Tablo 1. Ardahan ilinin son 13 yılda aldığı göç sayısı ve verdiği göç sayısı

Yıl	Aldığı göç	Verdiği göç
2021-2022	5 391	5 391
2020-2021	4 750	6 445
2019-2020	4 085	5 215
2018-2019	5 164	7 028
2017-2018	7 342	6 376

2016-2017	5 284	7 154
2015-2016	5 164	6 880
2014-2015	5 630	7 802
2013-2014	5323	8033
2012-2013	5254	7633
2011-2012	4923	5986
2010-2011	4908	6673
2009-2010	4586	6857
2008-2009	3775	7033
2007-2008	4640	7447

Tablo 2. Ardahan İli 2018-2021 Yılları arası iç göç nedenleri (TÜİK, 2022)

	2021	2020	2019	2018
Toplam	6 445	5 215	7 028	6 376
Tayin/iş değişikliği	814	831	779	952
İş bulma	756	536	676	547
Eğitim	1 285	585	1 055	1 039
Medeni durum değişikliği/ailevi nedenler	296	279	409	323
Daha iyi yaşam koşulları	926	993	1 547	936
Hane/aile fertlerinden birine bağımlı göç	1 503	1 333	1 549	1 487
Aile yanına/memlekete geri dönme	89	95	206	140
Sağlık	53	57	60	77
Ev alınması	122	142	148	64
Emeklilik	21	19	36	24
Diğer	121	142	195	381
Bilinmeyen	459	203	368	406

4.3. GÖLE İLÇESİ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE TARİHÇESİ

Göle, Ardahan iline bağlı bir ilçedir. Eskiden Merdenik, Merdinik veya Ardahan-ı Küçük (Osmanlı Türkçesinde "Küçük Ardahan") olarak bilinmekteydi (Türkiye Mülki İdare Birimleri Envanteri, 2023). 2022 yılındaki ilçenin merkez nüfusu 5.653'tür. Merkez nüfusun 2839 'si Erkek, 2814'si kadın nüfustur. İlçe Belde/Köy Toplam nüfusu 17.247'tür. İlçe Belde/Köy Toplam Erkek nüfusu 9032, İlçe Belde/Köy Toplam Kadın nüfusu 8.215'tir (TÜİK, 2022).

İklimi bakımından Göle, Ardahan'dan daha sıcak geceler ve kışlar geçiren nemli bir karasal iklime sahiptir. Kışları soğuk geçmesine rağmen, yazları ılıktır. Kış aylarında, Göle ve Ardahan sıcaklık inversiyonu görmektedirler, bu da Göle'nin vadideki Ardahan'dan daha fazla bir yükseklikte daha ılıman olmasına neden olmaktadır.

Ardahan'a bağlı en büyük ilçe olan Göle soğuk iklimi ve kış mevsiminin uzun sürmesinden dolayı tarım alanında pek fazla gelişim sağlayamamıştır bu durum Göle'den göç etme eylemini tetikleyen bir faktördür. Yörede genellikle ön planda olan faaliyetler arazi ekim biçimi(ot-arpa), hayvancılık ve süt ürünleridir. Mandıracılık alanında ön planda olan ilçenin her yıl tekrarlanan kaşar festivali etkinlikleri de bulunmaktadır. Nüfus ve yüz ölçümü bakımından Ardahan'ın en önemli ve en büyük ilçesidir.

5. BÖLÜM

YÖNTEM

5.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Kişilerin yaşamlarında toplumsal cinsiyet kabulleri etkin rol oynamaktadır. Bu açıdan göç eylemi de eril anlayışla ele alınıp algılanırken çalışma kapsamında iç göç sürecinde kadın ve kadının göç etme eyleminde karar alma rolü incelenmiştir.

5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Göle ilçesi merkez olmak üzere köylerden bu merkeze göç eden kadınların, göç etme sürecinde oynadığı rolü açıklamaya çalışmaktır. Göle'ye yerleşen kadınların düşünceleri ve göç sonrası deneyimlerini açıklamak amaçlanmaktadır. Bu çalışma ile kadınları göç eylemine iten sebepler ve göç kararı almada kadının rolünün ne kadar etkili olduğu üzerine çalışılmıştır.

5.3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi ve birebir derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma esnasında dünya genelinde yaşanan pandemi sürecinden dolayı görüşme yapılan kişilerden izin alınarak gönüllü olarak katılımcı olmak isteyen köylerden Göle merkeze göç etmiş 30 kadın ile yüz yüze görüşmeler sağlanmıştır.

Çalışma esnasında dünya genelinde yaşanan pandemi sürecinden dolayı görüşmecilere erişmek zorlayıcı oldu. Derinlemesine görüşme sağlanırken kimi zaman görüşmeciler sağlık açısından kaynaklı endişe duyduklarını ifade etmişlerdir.

5.4.ARAŞTIRMANIN SORULARI

Burada çalışmamızda cevap aranan araştırma soruları yer almaktadır:

1. Göç etme eyleminde kadınların fikrine danışılmış mıdır?
2. Kadınlar eğitim alma isteği ile göç etmişler midir?
3. Göç etme isteğinde, evlenme kararlarında köyde değil merkezde yaşama isteği etkili olmuş mudur?
4. Göç eden kadınlar kıra tekrar dönmek isterler mi?
5. Kırsaldaki yaşam koşulları ve iş yükü sebebiyle kentlere göç tercih edilmekte midir?

6. Evlilik kararı alınmasında kadınlar köyde mi, kırdan mı yaşamak istemişlerdir?

5.5. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini, Ardahan ili Göle (ilçe kent) merkezinde bulunan, köylerden kent merkezine göç etmiş kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde kadınların kırdan kente göç etmiş olmaları durumuna dikkat edilmiştir. Göle nüfusu 2022 yılına göre 22.900. Bu nüfus, 11.871 erkek ve 11.029 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %51,84 erkek, %48,16 kadındır (Nüfus, 2023). Bu nüfus toplam nüfus olup köyleri de kapsamaktadır. Araştırma kapsamında evrenden örneklem seçiminde amaçlı örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmacıların uygun katılımcıları doğru bir şekilde seçebilmeleri ve onlara yaklaşabilmeleri için çalışmalarının amacı hakkında önceden bilgi sahibi olmalarını gerektirir. Bu bilgiler, kullanılacak test, anket veya araştırmanın gerekliliklerine göre toplanır. Amaçlı bir örneklem, popülasyonu mantıksal olarak temsil etmesi amaçlanan, rastgele seçilmemiş ve tipik olarak daha küçük bir alt kümedir. Bu, popülasyonun arka planını anlayarak ve bu varyasyonları gösteren bir örneklem seçerek yapılabilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013).

5.6. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada Göle'ye yerleşen kadınların düşünceleri ve göç sonrası deneyimleri betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yöntemi, belirli bir konuda ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi anlamına gelir. Böylece o konu ya da alandaki genel eğilimler belirlenmektedir (Ültay ve diğerleri, 2021). Göle'ye yerleşen kadınların düşünceleri ve göç sonrası deneyimlerinin analizi betimsel analiz yöntemiyle yapılmıştır. Öncelikle veriler, daha önceden belirlenen kavramsal çerçeve veya temalara göre özetlenip yorumlanmıştır. Bu çerçeveye göre verilerin altında düzenlendiği temalar Tablo 1'de belirlenmiştir.

Göle'ye yerleşen kadınların düşünceleri ve göç sonrası deneyimleri öncelikle word dosyasında metin formatına dönüştürülmüş ve MAXQDA 2020 programına aktarılmıştır. İlk önce yorumlar görüşme formundaki sorulara göre gruplar halinde programa aktarılmış ve araştırmacı tarafından manuel olarak kodlanmıştır. Öncelikle yorumlar incelenerek kod sistemi oluşturulmuştur. Sonuç olarak ana kod ve alt kodlar oluşturulmuştur. Kodlama işleminden sonra MAXQDA üzerinden kod alt kod analizi ve kod alt kod

bölümler analizi uygulanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin değerlendirilmesi için Cohen Kappa uyum değerleri hesaplanmıştır (Viera ve Garrett, 2005). Araştırmacı tarafından belirlenen 15 yorum üzerinde ayrı olarak kodlama işlemi gerçekleştirmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar karşılaştırılarak uyum değerleri hesaplanmıştır. Kodlara ilişkin uyum değerlerinin iyi ve çok iyi düzeyi ifade eden 0,800 ile 0,820 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Göle'ye yerleşen kadınların düşünceleri ve göç sonrası deneyimlerinin belirlenmesinde kadınlarla yapılan görüşmeler betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir.

Verilerin kodlanması: Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler araştırmacı tarafından kodlanmıştır.

Temaların belirlenmesi: Önce belirlenen kodlar bir araya getirilerek incelenmiş ve bulunan ortak yönler dâhilinde verileri, genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategorilerde toplayabilen temalarla eşleştirilmiştir.

Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması: Bu aşamada araştırmacı tarafından elde edilen veriler düzenlenmiştir. Verileri okuyucunun anlayabileceği bir dille tanımlanmış, açıklanmış ve sunulmuştur.

Bulguların yorumlanması: Araştırmacı tarafından son aşamada, toplanılan verilere anlam kazandırmak için bulgular arası ilişkiler açıklanmış, neden-sonuç ilişkileri kurulmuş, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarılmış ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Görüşmelerin analizi tamamlandıktan sonraki aşamada öğretim programlarından ve yapılan görüşmelerden elde edilen bulgu ve sonuçlara dayanılarak hazırlanan tablolarla ilgili diğer bulgular ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

6. BÖLÜM

BULGULAR

Göçün kavramsal temelinde birçok tanım yer almaktadır. Göçe ilişkin tartışmalar ve yorumlarda bu farklı bakış noktasında şekillenmektedir. Ancak, her nereden bakılırsa bakılsın göçü sınırları belirsiz, tek bir olguyu ifade eden bir anlamlandırma yerine, onu içerisinde barındırdığı farklı toplumsal gruplar, cinsiyetler ve dinamikler temelinde anlamaya ihtiyacımız olduğunu uzun uzun belirttik. Bu çalışmada da kadınların kırdan kente göç sürecinde görünürlüğü ve karar mekanizmalarındaki rolü faktörlerinden hareket edilerek gerekli sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar sunulmuştur.

Öncelikle katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 3.'de yer verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Eğitim	Medeni	Çocuk	Göç	Meslek
Adı	Durumu	Hali	Sayısı	Yılı	
Katılımcı 1	Ortaokul	Evli	2	2002	Ev Hanımı
Katılımcı 2	Lisans	Bekâr	Yok	2017	Öğretmen
Katılımcı 3	Lise	Evli	3	2015	Ev Hanımı
Katılımcı 4	Lisans	Nişanlı	Yok	2018	Ev Hanımı
Katılımcı 5	Lisans	Evli	Yok	2020	Memur
Katılımcı 6	İlkokul	Evli	2	2013	Ev Hanımı
Katılımcı 7	Ortaokul	Evli	2	1997	Ev Hanımı
Katılımcı 8	Lise	Bekâr	Yok	2000	İşçi
Katılımcı 9	Ortaokul	Evli	3	2002	Ev Hanımı
Katılımcı 10	Lisans	Nişanlı	Yok	1999	Muhasebeci
Katılımcı 11	Lise	Evli	3	1995	Ev Hanımı
Katılımcı 12	Lisans	Bekâr	Yok	2021	Kamu Personeli
Katılımcı 13	Ortaokul	Evli	3	2001	Ev Hanımı
Katılımcı 14	İlkokul	Evli	1	1991	Ev Hanımı

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı Adı	Eğitim Durumu	Medeni Hali	Çocuk Sayısı	Göç Yılı	Meslek
Katılımcı 15	Lise	Evli	2	2015	Ev Hanımı
Katılımcı 16	Ortaokul	Evli	2	2002	Ev Hanımı
Katılımcı 17	Lise	Evli	1	2007	Ev Hanımı
Katılımcı 18	İlkokul	Evli	3	2001	Ev Hanımı
Katılımcı 19	Lise	Evli	2	2012	Ev Hanımı
Katılımcı 20	Lise	Evli	3	2017	Ev Hanımı
Katılımcı 21	Lisans	Evli	1	2020	Ev Hanımı
Katılımcı 22	Lise	Evli	1	2016	Ev Hanımı
Katılımcı 23	Ortaokul	Evli	3	2010	Ev Hanımı
Katılımcı 24	Ortaokul	Evli	5	2001	Ev Hanımı
Katılımcı 25	Lise	Evli	2	2007	Ev Hanımı
Katılımcı 26	Lisans	Evli	Yok	2017	Maliye Çalışanı
Katılımcı 27	Lisans	Bekâr	Yok	2015	Kamu Personeli
Katılımcı 28	Ortaokul	Evli	4	2007	Ev Hanımı
Katılımcı 29	Lise	Evli	3	2010	Ev Hanımı
Katılımcı 30	İlkokul	Evli	2	2011	Ev Hanımı

Tablo 3’de görüldüğü üzere, eğitim durumuna göre ilkokul mezunu 4 katılımcı (%12,99), lisans mezunu 8 katılımcı (%25,8), lise mezunu 10 katılımcı (%35,5), ortaokul mezunu 8 katılımcı (%25,8)’dir. Medeni durumuna göre bekâr olan 4 katılımcı (%12,9), evli olan 24 katılımcı (%80,6) ve nişanlı olan 2 katılımcı (%6,5)’dir. Çocuk sayısına göre hiç çocuğu olmayan 8 katılımcı (%25,8), 1 çocuk sahibi 4 katılımcı (%12,9), 2 çocuk sahibi 8 katılımcı (%25,8), 3 çocuk sahibi 9 katılımcı (%29,0), 4 çocuk sahibi 1 katılımcı (%3,2), 5 çocuk sahibi 1 katılımcı (%3,2)’dir. Göç yılına göre 2000 yılı öncesinde göç eden 4 katılımcı (16,1), 2000 yılı ile 2010 yılı arasında göç eden 12 katılımcı (%38,7), 2011-2016 yılları arasında göç eden 7 katılımcı (%22,6) ve 2017 ve sonrasında göç eden 7 katılımcı (%22,6) şeklindedir. Mesleklere göre ev hanımı olan 23 katılımcı (%77,4), işçi olan 1 katılımcı (%3,2), kamu personeli olan 2 katılımcı (%6,5), maliye çalışanı olan 1

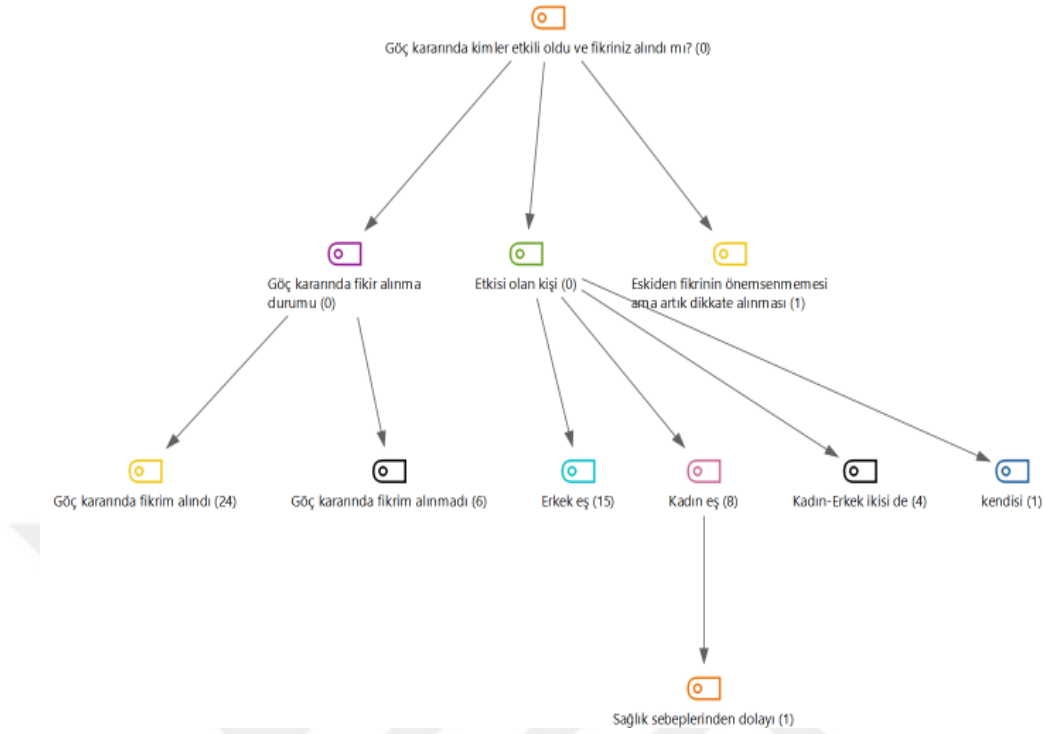
katılımcı (%3,2), memur olan 1 katılımcı (%3,2), muhasebeci olan 1 katılımcı (%3,2), öğretmen olan 1 katılımcı (%3,2)'dir.

6.1. “GÖÇ KARARINDA KİMLER ETKİLİ OLDU VE FİKRİNİZ ALINDI MI?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.'te “Göç kararında kimler etkili oldu ve fikriniz alındı mı?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 1.'de “Göç kararında kimler etkili oldu ve fikriniz alındı mı?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 4. “Göç kararında kimler etkili oldu ve fikriniz alındı mı?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Belgeler	Yüzde
Göç kararında fikir alınma durumu	30	100,00
Göç kararında fikrim alındı	24	80,64
Göç kararında fikrim alınmadı	6	19,36
Etkisi olan kişi	30	100,00
Erkek eş	15	48,39
Kadın eş	8	25,81
Sağlık sebeplerinden dolayı	1	3,23
Erkek-kadın ikisi de	4	12,90
Kendisi	1	3,23
Eskiden fikrinin önemsenmemesi ama artık dikkate alınması	1	3,23

Şekil 1. “Göç kararında kimler etkili oldu ve fikriniz alındı mı?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Göç kararında fikir alınma durumunda göç kararında fikrim alınmadı (6 kişi) ve göç kararında fikrim alındı (24 kişi) şeklindedir. Daha çok erkeklerin göçte etkili olduğu erk ve ataerkil sistemlerin mevcut olduğu anlayışa karşın aslında bu durumun kadınlar açısından da etkili olduğu yanlar vardır. Göç etme kararı alma sürecinde erkekler etkili olsa da fikir olarak erkeklerin kadınlara sorması sonrası karar alması aslında kadının göç etme eyleminde etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Kadınlar hane içerisinde aktif rollerde ve işlerde bulunduğundan karar alınırken danışılan profil olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü gibi kadınlar Göç hareketlerindeki rollerine yenilerini eklemeyi sağlamışlardır. Genellikle erkekler göç tarihinde ön planda olmuşlardır kadınlar ise daha çok evlilik ve aile birleşimi göçü ile ikinci planda anılmışlardır. Gelenekselleşen bu bakış açısı süreç içerisinde yerini kadınların göç etme eyleminde kararlar almada ve aktif rol oynamasıyla birlikte başka bir boyuta taşımıştır. Bu duruma ilişkin yapılan görüşmelerde katılımcı yorumları aşağıda yer almaktadır,

Köy yerinde en çok ben çalışıyor en çok ben yoruluyorum. Artık dayanamadığımı ve bırakmak istediğimi söyledim hayvancılığı çünkü kocam gündüzleri pek yardımcı olmuyor iş bana çocuklara kalıyor. Bende dedim ki kocama bir gün gel Göle’den ev alalım kışın gidip yazın gelelim

köyümüze. Gel git zaman aklına yattı ve kabul etti. Şimdi burada evimiz var ve kışları gelip yazları gidiyoruz. En çok burada kalıyoruz. (Görüşme 1, Evli Kadın,35)

Eşimin kardeşi bizimle birlikte uzun yıllar yaşadı. Sonra evlendi bir zaman sonra eşi istemedi bizimle yaşamayı ve onlar Göle'ye taşındı. Biz de arada bir ziyaret ettik gelip gittik birbirimize. Baktım ki onların hayatı bizden biraz daha iyi. En azından köydeki kadar yükleri işleri yok az para kazansalar da bizde destek veriyoruz zaten daha rahatlar. Hem artık eskisi gibi malda para etmiyor değişip duruyor her şey. Bende eşime bizde Göle'ye gidelim akrabalar var çocuklar çalışır malları da satalım dağa vurulacak mal alalım çoban baksın biz uğraşmayalım dedim. Aldığımız verdiğimiz yetmiyor yeter daha birazda biz rahat edelim dedim. Çocuklarda destek olunca eşim kabul etti ve biz geldik buraya. (Görüşme 12, Evli, 45)

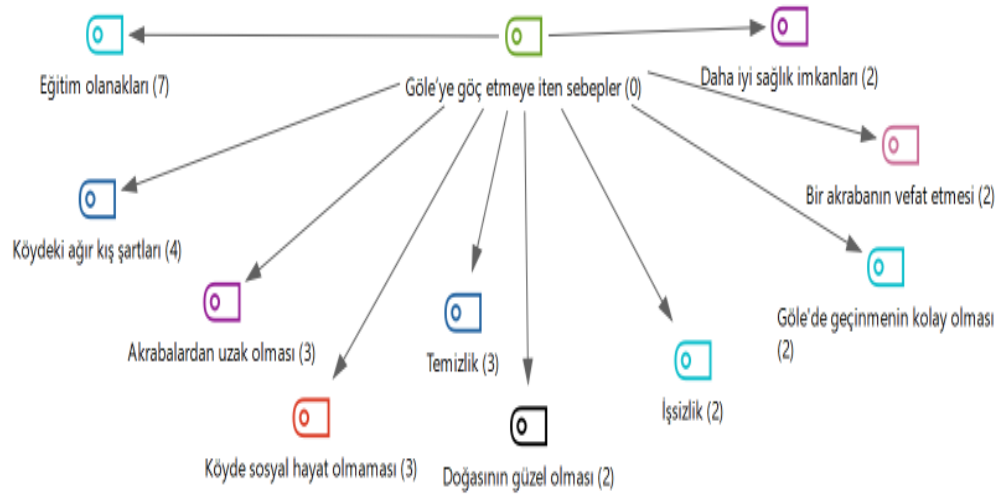
Yukarıda yer alan görüşmecilere ait yorumlar, kadınların, hane içerisinde ki aktif rolü ve çalışma durumuyla alakalı olduğunu yakından göstermektedir. Belli zamanlarını ev dışında geçiren erkek, kadına karşı bir sorumluluk hissetmektedir ve göç eylemi için elinden geleni yapmaktadır.

6.2. “GÖLE’YE GÖÇ ETMEYE İTEN SEBEPLER NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.’te “Göle’ye göç etmeye iten sebepler nelerdir?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 2.’de “Göle’ye göç etmeye iten sebepler nelerdir?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 4. “Göle’ye göç etmeye iten sebepler nelerdir?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Belgeler	Frekans
Eğitim olanakları	7	23,33
Köydeki ağır kış şartları	4	13,33
Akrabalardan uzak olması	3	10,00
Temizlik	3	10,00
Köyde sosyal hayat olmaması	3	10,00
Doğasının güzel olması	2	6,67
İşsizlik	2	6,67
Bir akrabanın vefat etmesi	2	6,67
Daha iyi sağlık imkânları	2	6,67
Göle'de geçinmenin kolay olması	2	6,67

Şekil 2. “Göle’ye göç etmeye iten sebepler nelerdir?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Kadınları Göle’ye göç etmeye iten en önemli sebep eğitim olanakları (7 kişi) olduğu görülmektedir. Devamında iten sebepler köydeki ağır kış şartları (4 kişi), akrabalardan uzak olması (3 kişi), temizlik (3 kişi) ve köyde sosyal hayat olmaması (3 kişi) şeklindedir. Bir işte çalışma konusunda eşi izin vermeyen (1 kişi) ve işte çalışmak isteyen (1 kişi) bulunmaktadır.

Şekil 6.2’de görüldüğü üzere, kadınların göç deneyimiyle ilgili en önemli konulardan birisi çocukları için göç etmek isteyen ve bunu gerçekleştirmek için mücadele eden kadınlardır.

Ben erken yaşta evlilik yaptım okuyamadım zaten okumak istesem de ne durumumuz vardı ne de babamın ögönlü. Hal böyle olunca evlendim köyde yaşadım ve çocuklarım oldu. Köyde yaşayınca çocuklar okula gidip gelirken zorlanabiliyorlar. Belli okullar var ama bir noktadan sonra köydeki okullar yetmiyor veya çocuklar sınavı kazanıp gidiyorlar uzaklara. Ortanca kızım Göle’de Sosyal Bilimler Lisesini kazandı. Kız çocuğu sonuçta zaten gidiş geliş sorunu var kar kış daha iyi sınav sonucu da yapabiliirdi ama köy hayatı bana ailesine yardım ediyor erken kalkıp okula gidiyor. Kısacası zorlukları ve sorumlulukları vardı. Bir gün eşime bu iş böyle olmaz dedim, kim için çalışıyoruz çocuklarımız için bir yandan da zarar veriyoruz farkında değiliz dedim. Durumumuz iyi ya satalım malları dedim ya da ben çocuğum için gideceğim siz bakın dedim. Sonra malların yarısını sattık ben Göle’den ev aldım eşimde bazen köye gidiyor bazen burada. (Katılımcı 10, Evli, 38)

Benim erkek çocuğum yok üç tane kızım var. Köyde eşimin annesi babası ile yaşıyorduk, diğer eltilerim yaşlılara bakmadılar en büyük gelin bendim benim yanımda kalmak zorundaydılar. Zaman geçti çocuklarım büyüdü okula gittiler bir kızım Rize’de Fen Lisesi kazandı, bir kızım

Göle’de okuyor yurtta kalmak zorunda kaldı. Yurt şartları malum Rize’de olan kızım daha rahattı, Göle’de okuyan çocuğum aşırı zayıfladı. Dayanamadım artık eşimle konuştum bizde merkeze taşınalım çocuğumuzun yanında olalım, eşim kabul etse de kayınpederim ve kaynanam kabul etmedi. Kayınpederim kadın kısmına bu konularda laf düşmez çocuktur zorlanıyorsa bıraksın gelsin ne işine yarayacak okul dedi. Yaşantımız emeğimiz ne içindi hiç anlam veremedim çok üzüldüm. Sonra eşime yapmalıyız merkeze göç etmeliyiz dedim. Çabalarım sonucunda yerleştik buraya çocuğum için benim yaşadıklarımı yaşamasın hem de rahat etsin diye. (Katılımcı 4, Evli, 43)

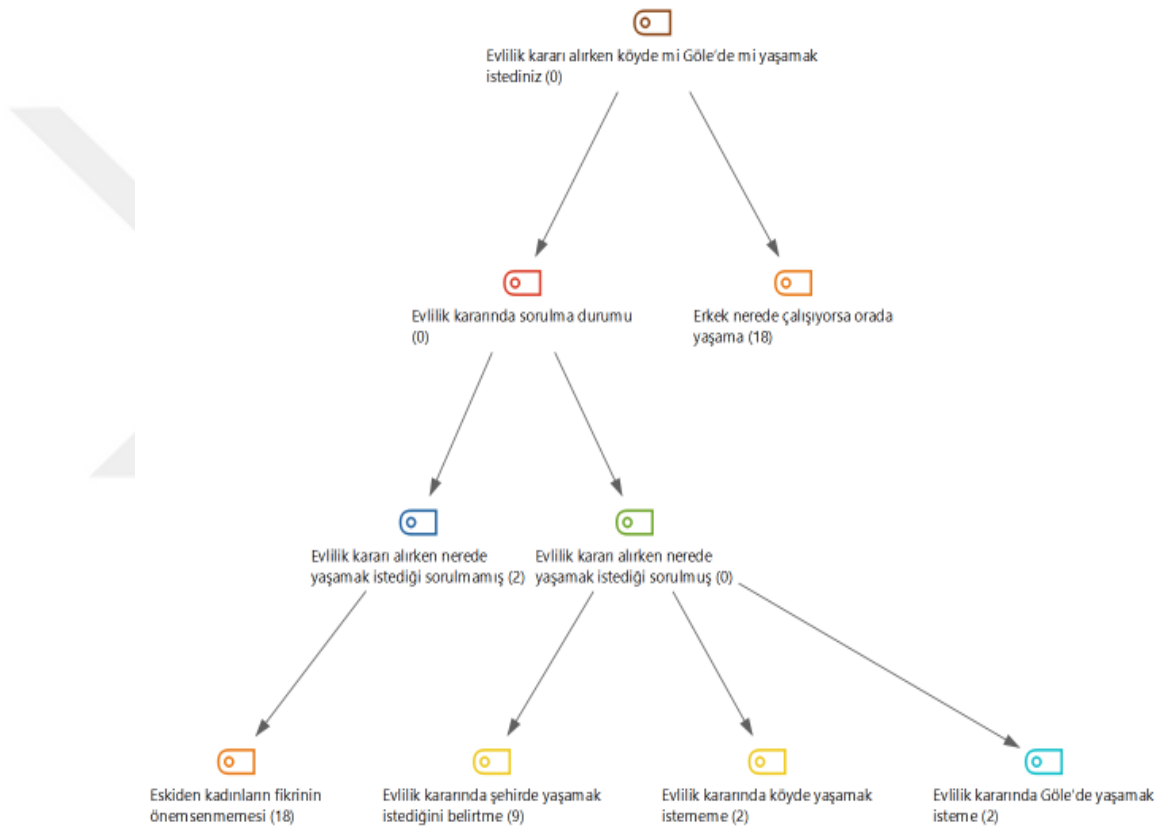
Burada eğitim için göç eden veya etmek durumunda kalan ve karar verme aşamasında etkili olan durumlar üzerinde durulmuştur. Ataerkil düşünce sistemleri mevcut olsa da kadının kendi yaşantısından ve çocuğunun geleceği için mücadelesi görünür niteliktedir. Bakımla ve ev içi sorumluluklarla toplumsal cinsiyet temelinde bağdaştırılmış olan kadın, eğitimi için zorluklarla mücadele ederek bunun üstesinden gelebilmiştir. Bu sayede göç etme eyleminde söz sahibi olmuştur.

6.3. “EVLİLİK KARARI ALIRKEN KÖYDE Mİ GÖLE’DE Mİ YAŞAMAK İSTEDİNİZ?” SORUSUNA İLİŞKİN BETİMSSEL FREKANS

Tablo 5.’te “Evlilik kararı alırken köyde mi Göle’de mi yaşamak istediniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 3.’de “Evlilik kararı alırken köyde mi Göle’de mi yaşamak istediniz?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir. Tablo 5. “Evlilik kararı alırken köyde mi Göle’de mi yaşamak istediniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Belgeler	Yüzde
Evlilik kararı alırken köyde veya Göle’de yaşamak isteme		
Erkek nerede çalışıyorsa orada yaşama	18	60
Evlilik kararında sorulma durumu		
Evlilik kararı alırken nerede yaşamak istediği sorulmamış	2	6,66
- Eskiden kadınların fikrinin önemsenmemesi	18	60
Evlilik kararı alırken nerede yaşamak istediği sorulmuş	0	0
- Evlilik kararında köyde yaşamak istememe	2	6,66
- Evlilik kararında şehirde yaşamak istediğini belirtme	9	30
- Evlilik kararında Göle’de yaşamak isteme	2	6,66

Tablo 5.'te görüldüğü üzere kadınlar evlenme sürecinde Eskiden kadınların fikrinin önemsenmemesi (18 kişi) durumunun var olduğunu ifade etmektedir. Aynı katılımcı kadınlar erkek nerede çalışıyorsa orada yaşama (18 kişi) gerekliliğinin olduğunu ifade etmektedir. Evlilik kararı alırken nerede yaşamak istediği sorulmuş olan kadınlardan evlilik kararında köyde yaşamak istemeyen (2 kişi), evlilik kararında şehirde yaşamak istediğini belirten (9 kişi), evlilik kararında Gölle'de yaşamak isteyen (2 kişi) bulunmaktadır. Ortak olarak 1 kişi köyde değil Gölle'de yaşamak istediğini belirtmiştir.

Şekil 3. "Evlilik kararı alırken köyde mi Gölle'de mi yaşamak istediniz?" sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Evlilik yoluyla göç etme de iç göç kapsamında önemli bir etki olmakla birlikte karar verme mekanizmasında da başrolde yer alabilmektedir. Evlenecek kadınlar genellikle kent yerlerinde yaşamak koşuluyla evlilik yapabilmektedir. Bu duruma görüşmelerden örnek vermek gerekirse;

Şu anda bekâрім evlilik durumunu uzun bir süre düşünmesem de evlendiğimde kesinlikle köyde yaşamak istemem. Şehirde veya Gölle'de yaşayabilirim ve bunu evlenmeden önce mutlaka konuşur

ve talep ederim. Önceliğim tabi ki daha büyük şehirler olur. Çünkü eşimle sosyal arkadaşlarımla vakit geçirmek için büyük şehirler her açıdan daha güzel imkânlarla sahip. Eğitim açısından kariyer açısından kısacası birçok açıdan şehir daha çekici. Kim ister bu devirde köyde yaşamak. (Katılımcı2, Bekâr, 27)

Çok sevdiğim biri vardı. Birbirimizi istiyorduk. Fakat evlenirsek köyde yaşayacağımızı ve ailesiyle kalmamız gerektiğini söyledi. Çünkü ondan başka işleri yürütebilecek ve ailesine bakabilecek kimse yoktu. Bende ne köyde yaşamak istiyordum ne de köy hayatına ve zorluklarına katlanmak istiyordum. Bir şeylerimiz olmasa da artık rahat yaşamak istiyordum veya İstanbul'a gitmeyi ya Ardahan merkeze ya da Göle merkeze evlenerek gitmek istiyordum. Fakat o bunu yapamayacağını söyledi çünkü şartlar buna ve bana uymuyordu. Şimdi o başkasıyla evlendi ben ise bekârım ve hala bu dediklerim olmadığı sürece de evlenmeyi düşünmüyorum. Şu anda çalışıyorum ve köydeki çalışmamdan daha rahat bir hayat yaşıyorum. (Katılımcı3, Bekâr, 26)

Ben çok çektim kızım siz bilmezsiniz eski insanlar zordurlar. Ben evlendim eşimin ailesiyle yaşadık epey kalabalıktık. Ne yediğimden bir şey anladım ne de yaşadığımdan hep çile. Gel zaman git zaman çocuklarım oldu, iki kızım var. Birini evlendirdim biri bekâr okuyor. Büyük kızımı evlendirirken isteyen akrabalarım dedim ki ya büyük şehirde yaşar ya da bu iş olmaz. Köy olmasında kızım neresi olursa olsun dedim. İstanbul'a gittiler zaten işleri de iyiydi vardı. Şimdi bu hastalık çıkınca işleri bozuldu Göle'ye döndüler. Aman kızım köy olmasında nerede olursa olsunlar. (Katılımcı15, Evli,65)

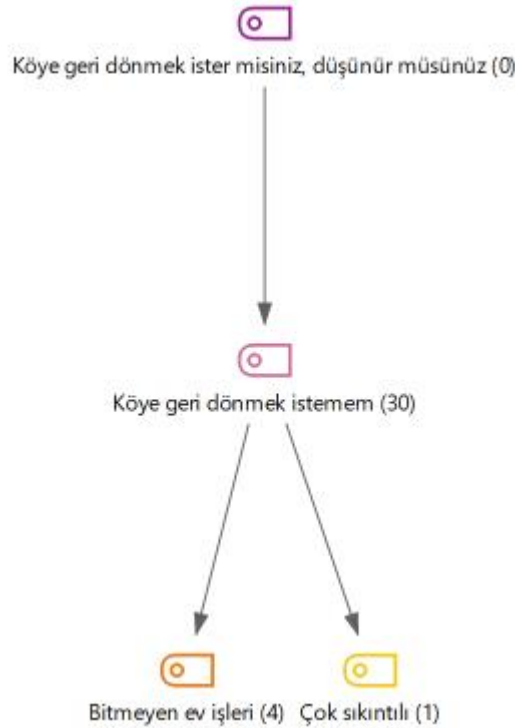
Görüldüğü üzere, evli ve evlenmemiş kadınlar için köy-kır yaşamı bir zorluk ve yaşanılmayacak yer olarak görülmektedir. Burada diğer görüşmelerde de söylenildiği üzere kentte yaşayan akrabaların veya yakınların arkadaşların kentteki hayatlarının daha iyi olması ve kolaylıkla diğer imkânlarla ulaşabilme durumları etkilidir ve neredeyse çoğu kadında evlenmeden önce bu konu hakkında konuşma ve fikir beyan etme durumu bulunmaktadır. Yapılan görüşmede kadınların tamamı bireysel kararları temelinde köyde yaşamı kabul etmedikleri, etmeyeceklerini ve çocuklarının da bu doğrultuda olmaması gerektiğini dile getirmişlerdir. Yaşça büyük olan katılımcılar, yaşam koşullarının zorluğu ve en belirgin özellik olarak hane içi görevde kadına düşen payın daha fazla olmasından kaynaklı kesinlikle köy yaşamı olan biriyle evlilik yapılmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yörenin kış şartlarının ağır olması soba yakılması, hayvancılıkta kadına düşen görevin fazla olması, hatta eski zamanlarda su donarsa eğer bunun bile kadınlar tarafından taşınması aslında köyde evlilik yapmak ve bunun sonucunda yaşamlarında ne gibi zorlukları beraberinde getirdiği göstermektedir. Teknolojinin de kuşkusuz etkisi görülmektedir. Sosyal medyada görülen konforlu şehir yaşamına hayranlık, kitle iletişim araçlarında yayınlanan diziler, filmler ve reklamlarda başta olmak üzere birçok uyarıcı kentin çekiciliğinin yanında köy yaşamında bulunan zorlukları göstermektedir. Bu etken

durumda insanların göç etme eylemlerini tetikleyebilmektedir. Köyde çalışan kadınlara nazaran köy dışında olan kadınlar daha fazla sosyalleşebilmektedirler. Yapılan çalışmada katılımcı çoğu kadın özellikle merkezde yaşayan ev işlerinden artan zamanda daha fazla sosyalleşme durumlarının olduğunu ifade etmişlerdir.

6.4. “KÖYE GERİ DÖNMEK İSTEME YA DA İSTEMEME DURUMU” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 6. “Köye geri dönmek ister misiniz, düşünür müsünüz?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Frekans	Yüzde
Köye geri dönmek isteme	0	
Köye geri dönmek istemem	30	100
- Bitmeyen ev işleri	4	13,33
- Çekilecek dert değil	1	3,33

Şekil 4. “Köye geri dönmek ister misiniz, düşünür müsünüz?” sorusunun Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Köyden göç etmiş kadınlar bir daha köy hayatına geri dönmek istemediğini (30 kişi) ifade etmektedir. Bu kadınlardan bitmeyen ev işleri (4 kişi) nedeniyle ve çekilecek dert değil (1 kişi) diyerek köye geri dönmek istememektedir. Göle'ye göç ettikten sonra ev içi-dışı çalışma yaşamında fark olarak 3 katılımcı azalan ev işi miktarını belirtmektedir. Görüşmeler esnasında sorulan bu soruya yanıt olarak tüm katılımcı kadınlar hayır cevabını vermişlerdir. Örneğin;

Merkeze geleli 16 yıl oldu. Köye kesinlikle dönmek istemem. Çünkü köy hayatı zor tamam bazı şeyler artık evimizin içine kadar geldi evet ama mekân olarak da yetmiyor. Köyde neredeyse hep yaşlılar var eskisi gibi genç kalan falanda yok fırsat bulan gidiyor bir daha da çok nadirdir geri dönen geri gelmiyor. Burada rahatız çocuklarımda burada yaşıyor. Eşim köyü çok istiyor seviyor ama ben dönmem geri, ona göre rahat bir işe doğru düzgün el attığı yoktu. Şimdi düzenim var iyi kötü geçiniyoruz köyde daha zor. (Katılımcı18, Evli,57)

Taşınalı çok olmadı merkeze. Ama şunu diyebilirim ki yıllardır boş yere kendimize işkence etmişiz. Aslında çalıştık kazandık evet şu an onun ekmeğini yiyoruz ama burada da iş yapıyoruz yapmaya devam ediyoruz. Köy zor köyde yaşamak daha zordur. En basit evde bir ihtiyaç oluyor almak için merkeze gitmen gerek ya da beklemen gerek. Şimdi öyle mi belli saatlere kadar her yer açık çarşıda yakın evime canım ne isterse gidip alıp gelip yapabiliyorum. (Katılımcı2, Evli,38)

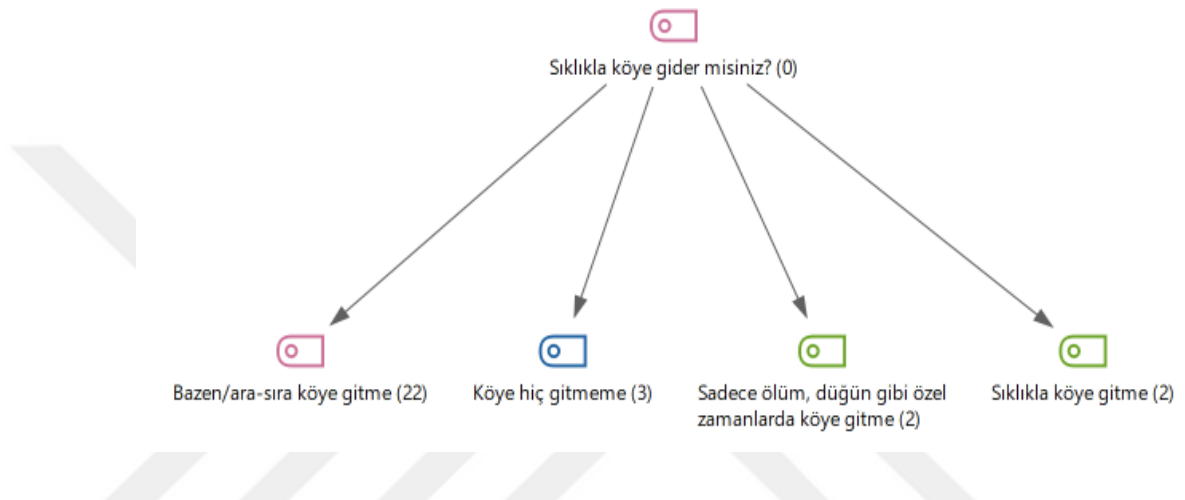
Özet olarak kırsal kesimde yaşayan genç kadınların köyden biriyle değil de kent merkezlerinde yaşayan veya bu vaatte bulunan kişiyle evlenme kararı durumu oldukça belirgin bir özelliktir. Çünkü kadın emeğinin değer görmemesi, gündelik yaşam ilişkisinde sorumluluklarının kırsal kesimde daha baskın olması kadınları bu tarz tercihlere itebilmektedir. Bu sayede bakım sorumluluğu azalmakta, aile büyüklerinden kaçışın bir yolu olarak görülmektedir. Kırsaldaki baskı azalmış olmakta, kültürel kalıpları da değişmektedir. Göç edenlerin örneğin; köyde giyimine karışan baba artık karışmamakta, dışarıda daha geç saatlere kadar gezebilmekte ve farklı birçok şeyi yapabilmektedir.

Köye geri dönmek istemeyen katılımcılara “Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusu sorulmaktadır. Tablo 7.’da “Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 5.’te “Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 7. “Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Frekans	Yüzde
Bazen/ara-sıra köye gitme	22	73,33
Köye hiç gitmeme	3	10,00

Sıklıkla köye gitme	2	6,67
Sadece ölüm, düğün gibi özel zamanlarda köye gitme	2	6,67
Cevap vermek istemeyen	1	3,33

Şekil 5. “Sıklıkla köye gider misiniz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

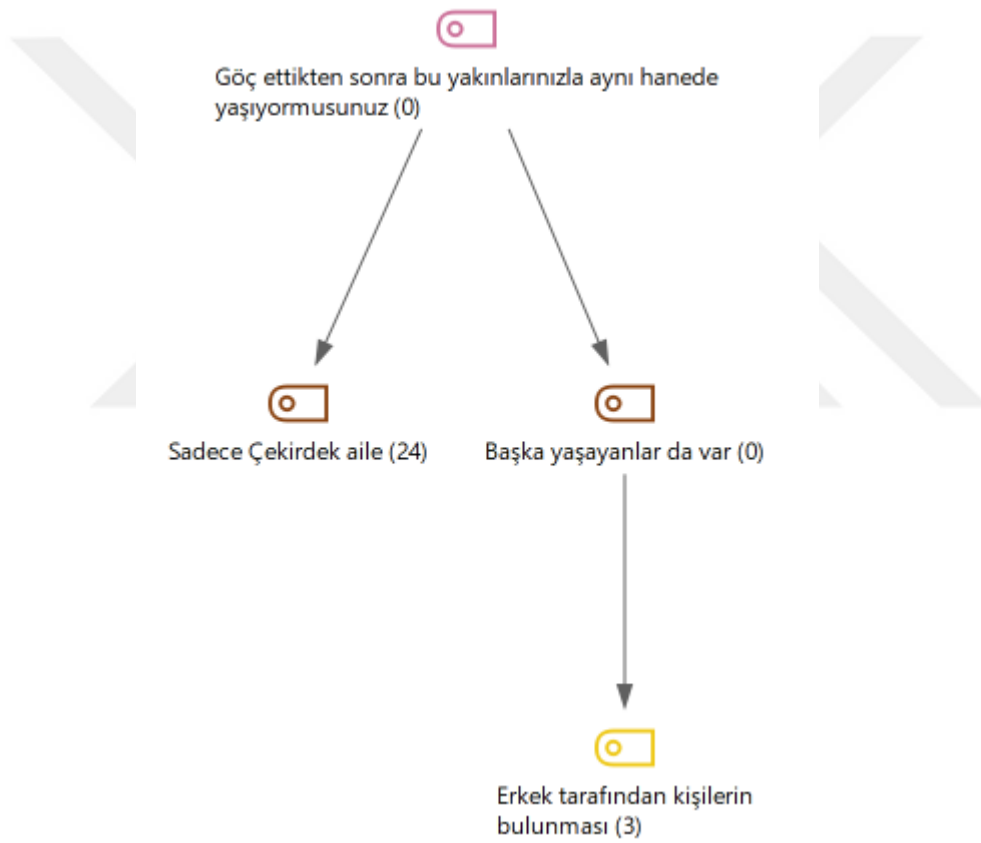
Köye geri göç etmek istemeyen katılımcılardan bazen/ara-sıra köye giden (22 kişi), köye hiç gitmeyen (3 kişi), sıklıkla köye giden (2 kişi) ve sadece ölüm, düğün gibi özel zamanlarda köye giden (2 kişi) olduğu görülmektedir. Göle’ye köyden göç eden kadınlar köye geri göç etmek istemese de köye gitmektedir. Hiç gitmediğini söyleyen katılımcı sayısı ise sadece 3 kişidir. Kalan 1 kişi ise bu soruya yanıt vermek istememiştir.

6.5. “GÖÇ ETTİKTEN SONRA YAKINLARINIZLA AYNI HANEDE YAŞIYOR MUSUNUZ?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 8.’de “Göç ettikten sonra bu yakınlarınızla aynı hanede yaşıyor musunuz?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 6.’ da “Göç ettikten sonra bu yakınlarınızla aynı hanede yaşıyor musunuz?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 8. “Göç ettikten sonra yakınlarınızla aynı hanede yaşıyor musunuz?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Frekans	Yüzde
Göç ettikten sonra bu yakınlarınızla aynı hanede yaşama	0	0
Başka yaşayanlar da var	0	0
Erkek tarafından kişilerin bulunması	3	10
- Sadece Çekirdek aile	24	80
- Yalnız Yaşayan	3	10

Şekil 6. “Göç ettikten sonra bu yakınlarınızla aynı hanede yaşıyor musunuz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

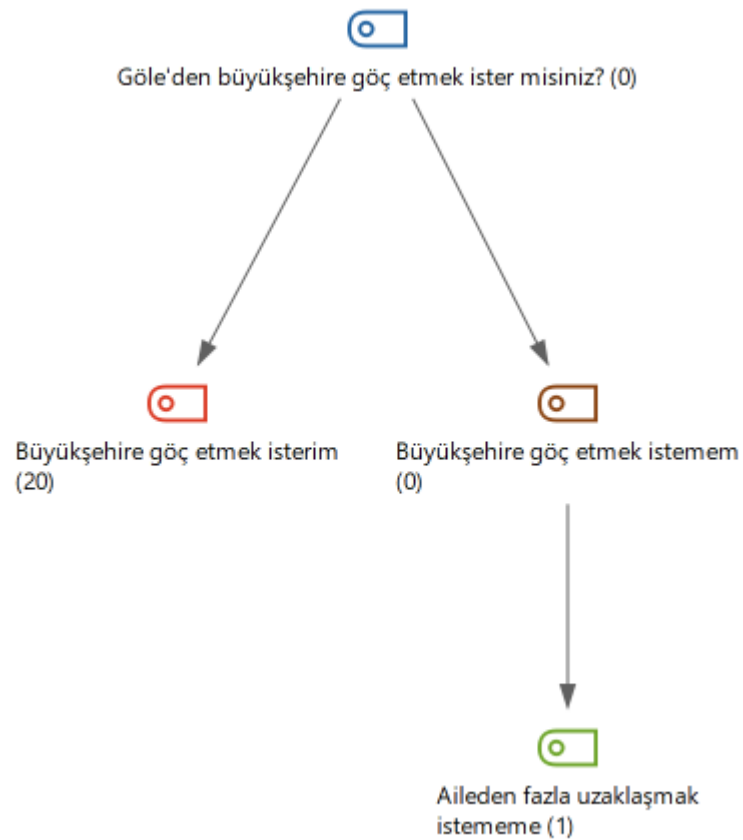
Şekil 6.’da görüldüğü üzere başka yaşayan var diye ifade edildiğinde erkek tarafından kişilerin bulunması (3 kişi)’dir. Erkek tarafından kişiler birlikte yaşamaktadır. Fakat katılımcıların çoğunluğu sadece çekirdek aile (24 kişi) yaşadığını belirtmektedir.

6.6. “GÖLE'DEN BÜYÜKŞEHİRE GÖÇ ETMEK İSTER MİSİNİZ?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 9.'da “Göle'den büyükşehir'e göç etmek ister misiniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 7.'de “Göle'den büyükşehir'e göç etmek ister misiniz?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 9. “Göle'den büyük şehir'e göç etmek ister misiniz?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Frekans	Yüzde
Göle'den büyük şehir'e göç etmek isteme		
Büyükşehir'e göç etmek istemem		
Aileden fazla uzaklaşmak istememe	1	3,33
- Büyükşehir'e göç etmek isterim	20	66,6
Cevap vermeyenler	9	29,03

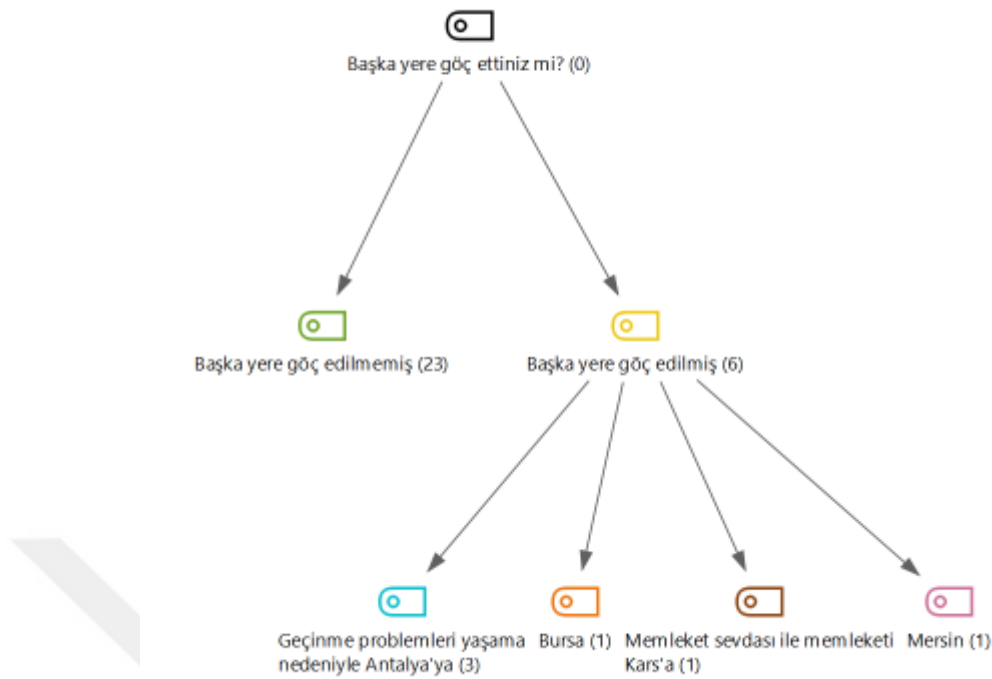
Şekil 7. “Göle'den büyükşehire göç etmek ister misiniz?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Kadınların çoğunluğu büyük şehire göç etmek istediğini (20 kişi) ifade ederken 1 kişi aileden fazla uzaklaşmak istemediği için büyük şehire göç etmek istememektedir. Bu soruya 9 katılımcı cevap vermemiştir.

Büyük çoğunluğunun büyük şehire göç etmek istediği kadınlara “Başka yere göç ettiniz mi?” sorusu sorulmaktadır. Bu soruya ilişkin belgesel temelli frekansları Tablo 10.’da verilmektedir. Şekil 8.’de “Başka yere göç ettiniz mi?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 10. “Başka yere göç ettiniz mi?” sorusunun belgesel temelli frekansları

	Frekans	Yüzde
Başka yere göç etme durumu	0	0
Başka yere göç edilmemiş	23	80
Başka yere göç edilmiş	6	20,00
- Bursa	1	3,33
- Memleket sevdası ile memleketi Kars'a	1	3,33
- Geçinme problemleri yaşama nedeniyle	3	10
Antalya'ya		
- Mersin	1	3,33
- Cevap vermeyen	1	3,33

Şekil 8. “Başka yere göç ettiniz mi?” sorusunun Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Katılımcıların çoğunluğu başka yere göç etmediğini (23 kişi) söylerken başka yere göç etmiş olanlar (6 kişi)’dir. Başka yere göç edenlerden bir kişi Bursa’ya, bir kişi Mersin’e, bir kişi memleket sevdası ile memleketine ve üçü geçinme problemleri yaşadığını için büyük şehire göç etmiştir. Bir kişi ise yaşı küçük olduğu için hatırlamadığından yanıt vermemiştir.

Büyükşehirlere göç etmek isteme ile ilgili olarak bir katılımcının kocasının esnaf olmasını birisi ise çocuk büyütmenin zor olması sebebiyle istememektedir. Bir katılımcı ise çocuğunu büyükşehirde yetiştirmek istediğini ifade etmektedir.

6.7. “GÖLE’YE GÖÇ ETTİKTEN SONRA YAŞAM STANDARTLARINIZDA FARKLILIKLAR NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 11.’de “Göle’ye göç ettikten sonra yaşam standartlarınızda farklılıklar nelerdir?” sorusunun belgesel temelli frekansları verilmektedir. Şekil 9.’da “Göle’ye göç ettikten sonra yaşam standartlarınızda farklılıklar nelerdir?” sorusunun hiyerarşik kod- alt kod modeli verilmektedir.

Tablo 11. “Göle’ye göç ettikten sonra yaşam standartlarınızda farklılıklar nelerdir?” sorusunun belgesel temelli frekansları

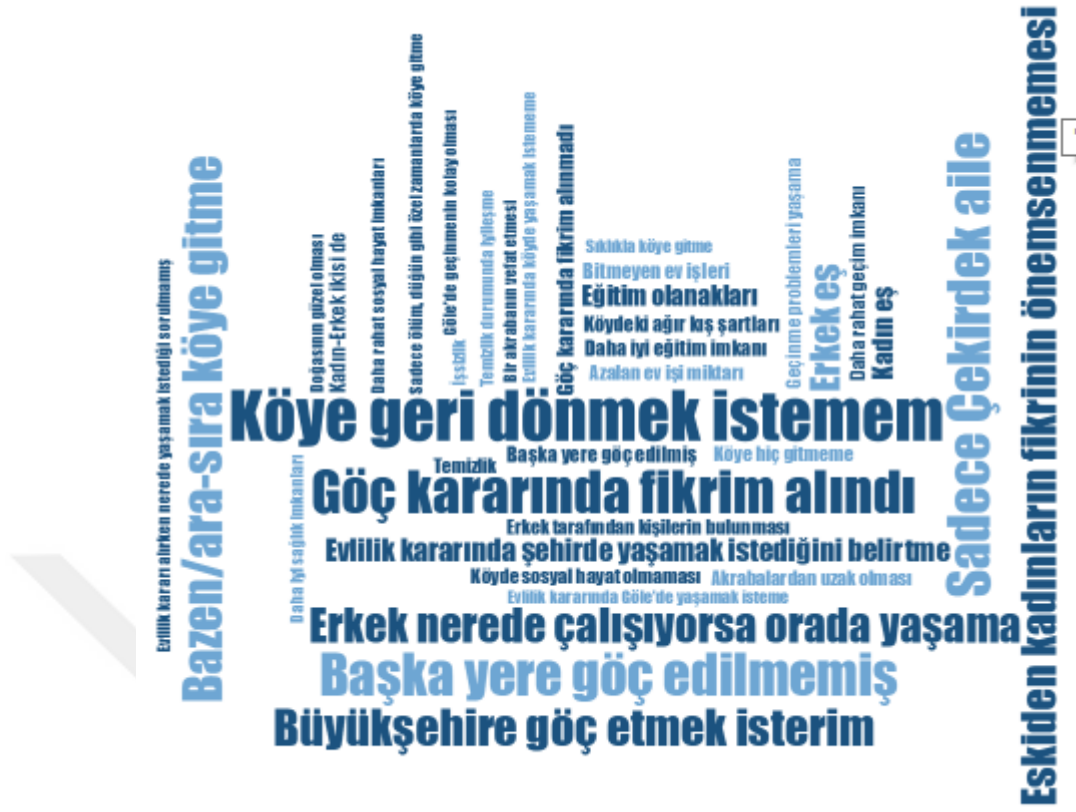
	Frekans	Yüzde
Daha iyi eğitim imkânı	7	27
Daha rahat geçim imkânı	5	14,33
Daha iyi sosyal hayat imkânları	9	30
Temizlik ve bireysel hijyen durumunda iyileşme	4	12
Çocuklarla daha kalite zaman geçirme	3	10
Daha iyi sağlık imkânları	2	6,67

Göle’ye göç ettikten sonra yaşam standartlarınızda meydana gelen farklılıklar olarak katılımcılar; daha iyi eğitim imkânı (7 kişi), daha rahat geçim imkânı (5kişi), daha iyi sosyal hayat imkânları (9 kişi), temizlik ve bireysel hijyen durumunda iyileşme (4 kişi), çocuklarla daha kalite zaman geçirme (3 kişi), daha iyi sağlık imkânları (2 kişi) olarak ifade etmişlerdir.

6.8. ARAŞTIRMANIN KOD BULUTUNA İLİŞKİN BULGULAR

Şekil 10.’da araştırmaya ilişkin kod bulutu verilmektedir. Kod bulutları, en sık atanan kodları kelime bulutları olarak görselleştirmek için kullanılmaktadır. Bir araştırmada kodların kullanımını keşfetmek ve göstermek için özellikle uygulanmaktadır. Kod bulutu, bir araştırmadaki tüm belgelerde kullanılan kodları temsil etmektedir.

Şekil 10.’da kod bulutu incelendiğinde en sık kullanılan kod “köye geri dönmek istemem” olduğu görülmektedir. “Göç kararında fikrim alındı” ise bir diğer sıklıkla kullanılan koddur. “Eskiden kadınların fikirleri önemsenmemesi” kodu da göze çarpmaktadır. Göle’ye kadınlar göç etse de “Bazen/ara sıra köye gitme” eylemini gerçekleştirmektedir.

Şekil 10. Araştırmaya İlişkin Kod Bulutu

SONUÇ

Kadınlar genellikle göç etme eyleminde erkekleri takip eden erkeğe eklemlenen özelliğiyle pasif rollü bireyler olarak değerlendirilmiştir. Kadınların göç sürecinde ayrı bir kategori olarak değerlendirilmesi uzun süre göz ardı edilmiştir. Zamanla isteğe bağlı veya isteğe bağlı olmadan gerçekleşen göçlerde ve sonuçlarında kadınların bulunduğu gerçeğine özel bir ilgi sunulması kaçınılmaz olmuştur. Kadınların göç etme türlerine baktığımızda genellikle gönüllülük-zorunluluk, işçi göçü, evlenme yoluyla, aile birleşmesi, eğitim amaçlı veya yaşadığı yerden memnun olmama gibi durumlardır.

Bu çalışmada iç göç konusu kadın odaklı incelenmiştir. Çalışma kapsamında derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Aslında sektör olarak sanayi kolu veya iş bağlantısı bulunmayan Göle ilçesine neden göç edilme kararı alındığını ve bu kararda kadının rolünün etkili olup olmadığını incelenmektedir. Metin haline dönüştürülen cevaplar MAXQDA 2020 programı yardımıyla betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz sonucunda araştırma sorularına cevap aranmıştır. Ayrıca frekans tabloları olarak veriler sunulmuştur. Sonuçlar ise; Kadınların göç deneyimiyle ilgili en önemli konulardan birisi olan çocukları için göç etmek isteyen ve bunu gerçekleştirmek için mücadele eden kadınların olduğudur. Göle'ye göç ettikten sonra kadınların yaşam standartlarında meydana gelen farklılıklar olarak katılımcılar daha iyi eğitim imkânı, daha rahat geçim imkânı, daha rahat sosyal hayat imkânları, temizlik durumunda iyileşme, çocuklarla daha kaliteli zaman geçirme olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların eğitim durumuna göre en az ilkokul mezunu ve en fazla lise mezunu bulunmaktadır. Medeni durumuna göre katılımcıların büyük çoğunluğu evlidir. Çocuk sayısı genellikle 3 ile 5 arasında değişmektedir. Mesleklere göre katılımcıların büyük çoğunluğu ise ev hanımıdır.

Araştırmanın sonuçları aşağıdaki gibidir.

- Göç kararında fikir alınma durumunda göç kararında fikrim alınmadı (6 kişi) ve göç kararında fikrim alındı (24 kişi) şeklindedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun göç kararında etkili olduğu veya en azından fikirlerinin alınması kadının göç fikrinde rolünün olduğunu göstermektedir. Kadının göç sürecinde rolünün olması geleneksel eril anlayıştan toplumsal cinsiyet eşitliğine doğru dönüşümün olduğunu göstermektedir.

- Daha çok erkeklerin göçte etkili olduğu erk ve ataerkil sistemlerin mevcut olduğu anlayışa karşın artık kadınların da göç etme kararında fikirlerini belirttikleri görülmektedir.
- Kadınların göç deneyimiyle ilgili en önemli konulardan birisi, çocukları için göç etmek isteyen ve bunu gerçekleştirmek için mücadele etmeleridir. Burada eğitim için göç eden veya etmek durumunda kalan ve karar verme aşamasında etkili olan durumlar üzerinde durulmuştur. Kadınların kendi yaşantıları ve çocuklarının geleceği için mücadelesi görünür niteliktedir.
- Evlilik yoluyla göç etme, iç göç kapsamında önemli bir etki olmakla birlikte karar verme mekanizmasında da başrolde yer alabilmektedir. Evlenecek kadınlar genellikle kent yerlerinde yaşamak koşuluyla evlilik yapabilmektedir. Köyden göç etmiş kadınlar bir daha köy hayatına geri dönmek istememektedirler.
- Kadınların çoğunluğu büyük şehire göç etmek istediğini (20 kişi) ifade ederken 10 kişi aileden fazla uzaklaşmak istemediğini belirtirken, çeşitli ekonomik, sosyal sebeplerden dolayı büyükşehirlere göç etmek istememektedir.
- Göle'ye göç ettikten sonra yaşam standartlarında farklılıklar olarak katılımcılar daha iyi eğitim imkânı, daha rahat geçim imkânı, daha rahat sosyal hayat imkânları, temizlik ve bireysel hijyen durumunda iyileşme, çocuklarla daha kaliteli zaman geçirme belirtmektedir.
- Bir işte çalışma konusunda eşi izin vermeyen veya işte çalışmak isteyen katılımcı sayısı çok azdır.

Araştırma kapsamındaki öneriler aşağıdaki gibidir.

- Göle'ye göç eden kadınların eğitim isteklerinin karşılanması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Büyükşehirlere göç etmek isteyen kadınlarla büyükşehirde yaşam ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır.
- Kadınların göç ettikleri Göle'de hayata entegre olmaları için iş hayatına entegrasyonu konusunda çalışmalar yapılabilir.
- Kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde daha fazla bilgilendirilme eğitimleri verilebilir.
- Köy hayatından şehir hayatına geçiş yapan kadınların şehir hayatına entegrasyonu sürecinde oryantasyon programları düzenlenebilir.

- Köyden Göle'ye eşinin işi dolayısıyla göç eden kadınlara çalışmaları konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Tüm bu değerlendirmelerden hareketle;

- Kadınların kendi fikirlerini göç etme sürecinde özgün bir şekilde belirtmektedirler.
- Kadınlar çocuklarının eğitim durumları için göç etmek isterler.
- Kadınlar daha iyi yaşam koşulları için göç etmek isterler.
- Kadınlar evlilik kararı alırken şehir merkezinde yaşamak isterler.
- Kadınlar köye geri dönmek istemezler.
- Kadınların köy yaşamında hane-içi görev ve sorumlulukları fazladır.
- Kadınların göç etme sürecinde fikri alınmıştır.
- Kadınların, göç etmeleri ile evlilik kararları arasında ilişki vardır.

Sonuç olarak göç eden kadınların yaşamları ve mücadele pratikleri göç etme eyleminde ve karar alınmasında etkin rol oynamıştır. Kadınların göç etme sürecinde yeri ve durumunun ele alındığı bu çalışmada öncelikle kadınların göç sürecindeki görünürlüğü ve rolünün üzerinde durulmuştur. Bu açıdan kadınların göç olgusuna katılma nedenleri ve göç sürecinde karşılaştıkları durumlar, yaşadıkları sorunlar ve kararları ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Kadınlar daha iyi yaşam koşulları, çocuklarının iyi ve kaliteli eğitim alması, sosyal yaşamda aktif olma, ekonomik koşullar, sosyal ilişkiler gibi birçok faktörden dolayı göç etmek istemektedirler ve göç etmektedirler.

KAYNAKÇA

- Abadan Unat, N.(2017). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akın, A. (2007). Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayırmıcılığı ve Sağlık. *Toplum Hekimlik Bülteni*, 26(2):1-9
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç Ve Kültürlerarası İletişim “International Migration And Intercultural Communication”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, Cilt: 5 Sayı: 20.
- Akşit, B. (1998). İç göçlerin Nesnel ve Özne Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler. Türkiye’de İçgöç: Sorunsal alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansına sunulmuş bildiri (s.22-37). İstanbul:Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları.
- Ardahan Üniversitesi (2023). Ardahan Hakkında. <https://www.ardahan.edu.tr/detay-menu.aspx?id=22>
- Ardahan Valiliği (2023). Ardahan'ın Coğrafi Konumu. <http://ardahan.gov.tr/sehrimiz>
- Aslan M., Demirci Ç. (2019). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ve Aile İçi Şiddet Etkileşimi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Business & Management Studies: An International Journal* ,3027-3046.
- Bahar, H., İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Uşak Yayınları.
- Bailyn, L. (2003). Academic Careers and Gender Equity: Lessons Learned from MIT. *Gender, Work & Organization*.137-151.
- Bartram, D., V.Poros, M., ve Monforte, P. (2019). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. (I. A. Tuncay, Çev.) .Ankar: Hece Yayınları.
- Başel, H. (2007). Türkiye’de Nüfus Hareketlerinin Ve iç Göçün Nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*,515-542.
- Bhattacharya, B. (1985). The Role of Family Decision-making in Internal Migration: The Case of India. *Journal of Development Economics*, 51–66.
- Birleşmiş Milletler, 1993. Internal Migration of Women in Developing Countries, Department for Economic and Social Information and Policy Analysis, New York.
- Birleşmiş Milletler, 1994. The Migration of Women: Methodological Issues in the Measurement and analysis of Internal and International Migration. United

Nations International Research and Training Institute for the Advancement of Women, Santo Doming.

- Boyd, M. ve Grieco, E. (2003). Women and Migration: Incorporating Gender into International Migration Theory March 1, MPI Feature.
- Brydon, L. (1989). *Women in the Third World: Gender Issues in Rural and Urban Areas*. Rutgers University Press:New Brunswick.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, S. (1986). Türkiye’de iller arası göçler: 1950-1980. *Nüfus Bilim Dergisi*, 81-103.
- Chen, N., Valente, P., Zlotnik, H. (1996). What Do We Know About Recent Trends in Urbanization? In R. Blisborrow, Migration, Urbanization, and Development:New Directions and Issues. *United Nations Population Fund*,59-89.
- Connell, R. (2009). *Gender: In World Perspective*. 2nd Edition. Cambridge: Polity Press.
- Cornwall, A. ve Rivas, A.-M. (2015). From ‘Gender Equality and Women’s Empowerment’ to Global Justice: Reclaiming a Transformative Agenda for Gender and Development. *Third World Quarterly*, 496-415.
- Crenshaw, K. W. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*. 1241-1299. (Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1229039>)
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 67-91.
- Çakır, E. (2011). *Farklılıkların Yönetimi ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi: Karaman Vali’liğinde Bir Uygulama* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Çavuşoğlu, H. (2006). Yugoslavya-Makedonya'dan Türkiye'ye 1952-67 Kitleli Göçü ve Bursa'daki Göçmen Kesimi, *Karadeniz Araştırmaları*. 107-147. (Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/karadearas/issue/10086/124383>)
- DİE. (1991). İstatistik Göstergeler, 1923-1990. Ankara: DİE.
- Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durmaz, N. (2018). Tamamlanmamış Devrimin Türkiye Yansımaları. Ç. Ü. Ulutaş içinde, *Feminist Sosyal Politika* (s. 68-98). İstanbul: NotaBene Yayınları.

- Edwardsson, K. (2012). Confronting Gender Equality. How Gender Equality is Perceived in UN Documents: A Comparison of Poverty Reduction and Post-Conflict Security. Unpublished Master's thesis, Lund University, Lund, Sweden. Retrieved from <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=3046926&fileId=3046927>
- Gedik, A. (1996). Internal Migration in Turkey, 1965-1985: Test of Some Conflicting Findings in the Literature. *ANU Working Papers in Demography*, 66.
- Gezici, F.ve Keskin, B. (2005). "Interaction between Regional Inequalities and Internal Migration in Turkey".ERSA Conference Papers.
- Ghatak, S.(1991).Development Economics: A Survey. *British Review of Economic Issues*, 1-60.
- Grosser, K. (2011). Corporate Social Responsibility, Gender Equality and Organizational Change: A Feminist Perspective. Unpublished doctoral dissertation. University of Nottingham, Nottingham, United Kingdom. Retrieved 10 January, 2016 from http://eprints.nottingham.ac.uk/12138/2/KateGrosserPhDThesis2011._Corporate_Social_Responsibility,_Gender_Equality_and_Organizational_Change.pdf.
- Güreşci, E. ve Yurttaş, Z. (2008). Kırsal Göçün Nedenleri ve Tarıma Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*,47–54.
- Harris, J.R., Todaro, M.P. (1970). Migration, Unemployment and Development: A Two Sector Analysis. *American Economic Review*, 126-142.
- Hemmasi, M. (1994). Gender and spatial population mobility in Iran. *Geoforum* , 213–226.
- Hoang, Xuan Thanh, Thi Thu Phuong Dinh ve Thu Huong Nguyen (2008) .Urbanization, fruit production and rural livelihood transformations in the Mekong Delta. *Rural-Urban Interactions Working Paper* ,14.
- International Labour Organization. (2007). ABC of Women Worker's Rights and Gender Equality. (2nd ed.) Geneva, Switzerland: International Labour Office. Retrieved from http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_087314.pdf
- İçduygu,A. ve Sirkeci İ.(1999). “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’sinde Göç Hareketleri”, in *Metin Celal (ed.), 75 Yılda Köyden Şehirlere*.İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Kitapları.
- İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1997). *Türkiye’de İç Göç Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Kitapları.

- İçduygu, A., Ünal, T. (1997). Türkiye'de İçgöç: Sorunsal Alanları ve Araştırma. In A. İçduygu, İ. Sirkeci, & İ. Aydingün, Türkiye'de İçgöç (pp. 38-56). İstanbul: Yurt Yayınları.
- Kalfa, A. (2010). *Türkiye'de Fuhuş Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınların Çalışma Koşulları Üzerine Bir Alan Araştırması*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Keyder, Ç. (1982). *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye 1923-1929*. Ankara: Yurt Yayınları.
- Kilgour, M. (2007). The UN Global Compact and Substantive Equality for Women: Revealing a 'Well Hidden' Mandate. *Third World Quarterly*, 751-773.
- Kilgour, M. (2012). The Global Compact and Gender Equality: A Work in Progress. *Business & Society*, 105-134.
- Kocaman, T. ve Bayazıt: (1993). *Türkiye'de iç göçler ve göç edenlerin sosyo-ekonomik nitelikleri*. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Kudnetzs: (2015). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, 21-28.
- Lee, E. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 47-55.
- Mabala, R. ve Cooksey, B. (2008) .Mapping adolescent vulnerability to HIV/AIDS in Dar es Salaam: results of an exploratory study, Joint Learning Initiative on Children and AIDS
- Meyerson, D. ve Kolb, D. (2000). Moving out of the 'Armchair': Developing a Framework to Bridge the Gap between Feminist Theory and Practice. *Organization*, 553-571
- Michel, A. (1993). *Feminizm*. (Ş. Tekeli, Çev.) .Türkiye: İletişim Yayınları.
- Mojab, S. (2015). *Marksizm ve Feminizm*. (F. Hülalü, Çev.) .İstanbul: Yordam Kitap.
- Momsen, J.H. ve Townsend, J.G. (Eds.), (1987). *Geography of Gender in the Third World*.Hutchinson: State University of New York Press.
- Murphy, R. .(2006) *Domestic Migrant Remittances in China: Distribution, Channels and Livelihoods*, MRS N° 24. Geneva: International Organization for Migration.
- Mutlu, S. (1990). Bölgesel iç ticaret hadleri, kırsal refah ve iç göçler. *Ekonomi ve İdari Bilimler Dergisi*, 69-87.
- Göle Nüfusu, (2023). Göle Nüfusu – Ardahan. https://www.nufusu.com/ilce/gole_ardahan-nufusu#:~:text=G%C3%B6le%20n%C3%BCfusu%202022%20y%C4%B1l%C4%B1na%20g%C3%B6re,%2C%20%48%2C16%20kad%C4%B1nd%C4%B1r.

- Okun, B. (1968). Interstate population migration and state income inequality, A simultaneous, equation approach. *Economic Development and Cultural Change*, 297–313.
- Özbay, F. (vd.), (1990). *Women, Family and Social Change in Turkey*. Bangkok: UNESCO Supported Series on Women's Studies in Asia and the Pacific.
- Parnwell, M. (1993). Why People Move? In J. Bale, & D. Drakis-Smith, *Population Movements and the Third World*. London, New York: Routledge, 71-100.
- Peker, M. (1999). Türkiye'de İçgöçün Değişken Yapısı: 75 Yılda Köylerden Şehirlere . *Tarih Vakfı Yayınları*, 295-305.
- Pessar, P. (2008) .Migration and Development: Gender Matters, Presented at: Migration and Development: Future Directions for Research and Policy, Social Science Research Council, New York, 28 February - 1 March 2008.
- Pettman, J. (2005). *Gender Issues*. In J. Baylis & S. Smith (Eds.) *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Pickbourn, Linda, J. (2011). *Migration, Remittances and Intra-household allocation in Northern Ghana: Does Gender Matter?* (Unpublished Phd Dissertation) .University of Massachusetts, Amherst.
- Pamuk, Ş. (2007). *Economic Change in Twentieth Century Turkey: Is the Glass More Than Half Full?* Paris: Trustee Fund for the Advancement of Scholarship (TFAS).
- Portes, A. (1994). Introduction: Immigration and Its Aftermath. *International Migration Review*, 632-639.
- Prorok, C.V., Chhokar, K.B. (Eds.), (1998). *Women and Their Work in Asia: A Geography of Gender and Development*. NCGE Publication, 17.
- Pryor, R. (1975). Migration and the Process of Modernization. In L. Kosinski, & R. Prothero, *People on the Move: Studies on Internal Migration*, 21-38.
- Ravenstein, E. (1889), The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 241–305.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 167-235.
- Riley, N.E., (1998). Research on gender in demography: limitations and constraints. *Population Research and Policy Review*, 521–538.
- Roddick, A. (2000) .*Business as Unusual*. London: Harper Collins.

- Sayarı, S. (1986) Migration Policies of Sending Countries. *Annals*, 87-97.
- Sarıtaş, E. (2020). İç Göç ve Türkiye. Ç. Sarp içinde, Göç Sosyolojisi Türkiye'den Örneklerle (s. 69-95). Ankara: Orion Kitabevi.
- Sarp, Ç. (2020). Göç Sosyolojisinin Kuramsal Temelleri. Ç. Sarp içinde, Göç Sosyolojisi Türkiye'den Örneklerle (s. 9-28). Ankara: Orion Kitabevi.
- Sharoni, S.(1997). Women and Gender in Middle East studies trends, prospects and challenges. *Middle East Report*, 27–29.
- Sjoberg, L. ve Via, S. (2010). Introduction. L. Sjoberg ve V. Sandra Der. Gender, war and militarism, Feminist perspectives içinde (s.1-17). Oxford: Praeger.
- Smith ve Owens, P. (2005). Alternative Approaches to International Theory. In J. Baylis & S. Smith (Eds.) *The Globalization of World Politics - An Introduction to International Relations* (s.271-296). Oxford: Oxford University Press.
- Şen, M. (2014). Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum*,40.
- Tacoli, C. (2008). Links between Rural and Urban Development in Africa and Asia, In United Nations Expert Meeting on Population Distribution, Urbanization, Internal Migration and Development, ed. Department of Economic and Social Affairs Population Division. United Nations Secretariat, New York.
- Tacoli, C. And Mabala, R. (2010). Exploring mobility and migration in the context of ruralurban linkages: why gender and generation matter. *Environment & Urbanization*,389-396.
- Tacoli, C.. (2011). Not only climate change: mobility, vulnerability and socio-economic transformations in environmentally fragile areas of Bolivia, Senegal and Tanzania, Rural-Urban Working Paper.IIED, London.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tienda, M. ve Booth, K., (1991). Gender, Migration and Social Change. *International Sociology* , 51–72.
- Todaro, M. (1969). A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries. *American Economic Review*,138-148.
- Todaro, M. P. (1971). Income Expectations, Rural-urban Migration and Employment in Africa.*International Labor Review*, 387–413.
- TÜİK (2021a). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2021-45869>

- TÜİK, (2021b). "Address-based population registration system (ADNKS) results dated 31 December 2021" (XLS) (in Turkish).
- Tümertekin, E. (1971). Gradual internal migration in Turkey: a test of ravenstein's hypothesis. The Review of The Geographic Institute of The University of İstanbul, Nu. 13.
- Tümertekin, E. (1977). Türkiye'de iç göçler üzerine. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü.
- Türkiye Mülki İdare Birimleri Envanteri. (2023). <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>
- United Nations. (2008). An Overview of Urbanization, Internal Migration, Population Distribution and Development in the World United Nations Population Division, New York.
- United Nations General Assembly. (1948). Universal Declaration of Human Rights. Retrieved from http://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf
- Uysal, M. ve Aktaş, S. (2011). Sıralı Regresyon Analizi ile Türkiye'deki İç Göçleri Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 191-200.
- Vargün, B. (2009). *Batman Ve Şanlıurfa'da Töre Cinayetlerine Bakış Açısının Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Wodak, R. (2005). Discourse. In P. Essed, D. T. Goldberg, & A. Kobayashi (Eds.) A Companion to Gender Studies. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- World Health Organization [WHO]. Health and gender equality. Retrieved from http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/404495/SDG-5-policy-brief_2.pdf?ua=1. Erişim: 12 Mart 2020
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yamak, R. ve N. Yamak (1999). Türkiye'de Gelir Dağılımı Ve İç Göç. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16-28.
- Yaman, F. (2019). *Göç ve Toplum*. İstanbul : Ketebe yayıncılık.
- Yener: (1977). 1965-1970 Döneminde İller Arası Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri. Devlet Planlama Teşkilatı
- Yılmaz, A. (2019). Göç ve Kadın:Göçün Feminizasyonu ve Kadın Göçmenlerin Durumu. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 383-400.

- Yılmaz, C. (2007). Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 221-232.
- Yürüdür, E. (2008). Koyulhisar İlçesinde (Sivas) Göç Hareketleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19-34.
- Zeyneloğlu, S. ve F., (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 409-420.
- Zhang, X. (2015). The effects of internal migration on regional inequality in China, Evidence from panel data analysis. (Unpublished PhD Thesis). University of Pittsburgh.
- Zürcher, E. (1993). Turkey, *A Modern History*. London: Tauris.

EKLER

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 08/08/2023

Tez Başlığı: İç Göç Sürecinde Kadının Rolü Üzerine Bir İnceleme: Ardahan, Göle İlçesi Örneği

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 71 sayfalık kısmına ilişkin, 08/08/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- ☒ Kaynakça hariç
- 3- ☒ Alıntılar hariç
- 4- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Başak KARABACAK
Öğrenci No: 200030011
Ana Bilim Dalı: Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Programı: Yüksek Lisans
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN)

Detaylı Bilgi: <https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003>

Telefon: 0-4782117522

Faks: 0-4782117523

E-posta:

sbe@ardahan.edu.tr

EK 2. ETİK KURUL İZNİ

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-67796128-000-2200032561
Konu : Bilimsel Yayın ve Etik Kurul Kararı
(Dr.Öğr.Üyesi Berivan VARGÜN)

03.10.2022

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Berivan VARGÜN

Danışmanı olduğunuz Yüksek Lisans Öğrencisi Başak KARABACAK'ın "**İç Göç Sırasında Kadının Rolü Üzerine Bir İnceleme: Ardahan Göle İlçesi Örneği**" başlıklı tez çalışması kapsamında yapılacak araştırmalarda uygulayacağı görüşme soruları Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş olup, yapılan değerlendirme sonucu söz konusu tez çalışmasının Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kriterlerine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa YILDIZ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Komisyon Başkanı

Belge Doğrulama Kodu: UAF3F3E

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi:

<http://ubys.ardahan.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Ardahan Üniversitesi Yenisey Kampüsü Rektörlük Hizmet Binası , Çamlıçatak Mevkii, Ardahan
75002
Telefon No: (0 478) 2117575
e-Posta: byayek@ardahan.edu.tr
Kep Adresi: ardahanuni@ho01.kep.tr

Faks No: (0 478) 2117509
İnternet Adresi: www.ardahan.edu.tr

Bilgi için : Kubilay Aras
Etik Kurulu Komisyon
Raportörü
Telefon No: (0 478) 2117575

EK 3. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

1. Yaşınız nedir?
2. Medeni durumunuz nedir?
3. Gelir seviyeniz nedir?
4. Ailesel özellikleriniz nedir (çekirdek-geniş aile)?
5. Oturduğunuz ev size mi ait?
6. Göç etme sebebiniz nedir?
7. Şehir merkezine göç etmeyi neden tercih ettiniz?
8. Köye geri dönmek ister misiniz?
9. Göç etmeye karar vermeniz ailesel bir karar mı yoksa bireysel bir kara mıdır?
10. Göç edip geldiğiniz yerleşim yeri ile hala bağlantınız var mı veya tekrar yerleşim yeriyle bağlantı kurmak ister misiniz?
11. Göç etme kararınızın sebepleri nelerdir?
12. Sizin göç etme kararına katkınız var mıdır?
13. Hangi köyden ve ne sebeple göç ettiniz?
14. Köyden şehire isteyerek mi yoksa zorunlu olarak mı göç ettiniz?
15. Göç etmenizde evlilik kurumu sizi etkiledi mi?
16. Göç etmenizde evlilik kurumunun etkileme nedenleri nelerdir?
17. Neden şehir yaşamını tercih ettiniz?
18. Köye geri dönmek ister misiniz?
19. Ne amaçla veya amaçlarla göç ettiniz?
20. Göç etmeden önceki ve göç ettikten sonraki yaşamınız arasında ne gibi farklılıklar vardı?
21. Göç ettikten sonra göç etme amaçlarınıza ulaşabildiniz mi?
22. Göç etme kararını kim verdi? Göç etme kararı alınırken size soruldu mu? Göç etme kararı alınırken kimler etkili oldu?
23. Göç için karar verilirken sizin fikriniz alındı mı?
24. Tek başınıza karar alsaydınız göç etmek ister miydiniz?
25. Ailenizi ilgilendiren bir karar alınacağı zaman sizin de fikrinize danışılır mı?
26. Göç sürecinde ve göç sonrasında kadın olmanızdan kaynaklı sorunlar yaşadınız mı/ yaşıyor musunuz?
27. Göç etme sizin hayatınızda ne gibi değişimlere yol açtı mı?
28. Açtı ise en önemli değişim ne oldu?
29. Göç etme kararında eşinizin veya ailenizin fikrini değiştirmek istediniz mi?
30. Göç etme kararında eşinizin veya ailenizin fikrini neden değiştirmek istediniz?
31. Evlenirken eş seçimi kararınız etkileyen faktörler nelerdi?
32. Bekârken göç etmeyi düşünüyorsanız, evlenirken göç etme isteğinizi belirttiniz mi?
33. Çocuklarınızı şehirde, köyden daha iyi bir eğitim alıyor mu?
34. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz veya çalışmak ister misiniz?
35. Eğer çalışıyorsanız, yaptığınız iş evde önemseniyor mu?
36. Çalışmanız konusunda eşiniz ve ailenizin tutumu nasıldır?

37. Evde sizinle birlikte kimler yaşıyor?
38. Şehire göç etmeden önce sizinle birlikte kimler yaşıyordu?
39. Kaç yılında buraya göç ettiniz?
40. Kırdaki yaşamınızla kentteki yaşamınız arasında bir fark var mı?
41. Benzer yaşam özelliklerine sahip olsanız köye geri dönmek ister misiniz?

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Başak KARABACAK

Doğum Yeri ve Tarihi

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Sosyoloji Anabilim Sosyoloji Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller :İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :Ardahan Üniversitesi III. Uluslararası Mitoloji
Sempozyumu Bildiri- Sunum(Orta Çağ Avrupa'sında
Kadının Temsiline Bir Örnek: Cadılık ve Cadı Avları)

İş Deneyimi

Stajlar : Folkart Kariyeradam İnsan Kaynakları (Staj)

Projeler : İzmir Büyükşehir Belediyesi Yaşlılar Projesi

Demografik Geçiş Sonrası Toplumda Aile ve Doğurganlık
Üzerine Bir İnceleme: İzmir Örneği

Çalıştığı Kurumlar : Türkiye Halk Bankası A.Ş.

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih

Jüri Tarihi : 08/08/2023